

Բ. ՕՐԷՆՔԻ ԳԻՐՔԸ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՕՐԷՆՔԻ ԳԻՐՔԸ

ՆԵՐԱԾՈՒԹԻՒՆ

1

Ահա՛ւասիկ այն խօսքերը՝ որ Մովսէս ամբողջ Իսրայէլի հաղորդեց Յորդանանի այս կողմը, անապատին մէջ, Սուփի դիմաց՝ դաշտին մէջ, Փառանի, Տոփէլի, Ղոբանի, Ասերովթի ու Տիզահապի մէջտեղ: **2** (Քորեբէն մինչեւ Կադէս-Քառնեայ տասնմէկ օր է՝ Սէիրի լեռան ճամբայով:) **3** Զառասուներորդ տարին, տասնմէկերորդ ամիսը, ամսուան առաջին **օրը**՝ Մովսէս Իսրայէլի որդիներուն ըսաւ ինչ որ “Տէրը իրեն պատուիրեր էր անոնց համար: **4** Եսերոն բնակող Ամորհացիներու Սեհոն թագաւորը եւ Աստարովթի **ու** Եդրայիի մէջ բնակող Բասանի Ովգ թագաւորը զարնելէն ետք՝ **5** Յորդանանի այս կողմը, Մովսէս երկրին մէջ, Մովսէս սկսաւ սա՛ Օրէնքը բացայայտել՝ ըսելով.

6 «Տէրը՝ մեր Աստուածը Քորեբի մէջ մեզի խօսեցաւ՝ ըսելով. “Այս լեռը բաւական կեցաք: **7** Դարձէ՛ք, մեկնեցէ՛ք ու գացէ՛ք Ամորհացիներուն լեռը եւ անոր բոլոր շրջակայ տեղերը, դաշտը, լեռնակողմն ու դաշտագետինը, եւ հարաւային կողմն ու ծովեզերքը, Զանանացիներուն երկիրը եւ Լիբանան, մինչեւ Մեծ գետը՝ Եփրատ գետը: **8** Ահա՛ այդ երկիրը ձեր առջեւ դրի: Մտէ՛ք ու տիրացէ՛ք այն երկրին, որուն համար Տէրը ձեր հայրերուն՝ Աբրահամի, Իսահակի եւ Յակոբի երդում ըրաւ որ անոնց տայ, ու անոնցմէ ետք՝ անոնց զարմիցն»:

ՄՈՎՍԷՍ ԿԸ ԿԱՐԳԷ ԴԱՏԱԻՈՐՆԵՐ
(Ելք. 18. 13-27)

9 «Այդ ատեն ձեզի խօսեցայ եւ ըսի. “Ես առանձին չեմ կրնար ձեզ կրել. **10** Տէրը՝ ձեր Աստուածը ձեզ բազմացուց, ու ահա՛ դուք այսօր երկինքի աստղերուն չափ շատ էք: **11** Տէրը՝ ձեր հայրերուն Աստուածը, ձեզ հազարապատիկ աւելցնէ՛ քան **ինչ որ էք**, եւ ձեզ օրհնէ՛ ինչպէս ձեզի խոստացաւ: **12** Ես առանձին ի՞նչպէս կարենամ ձեր ծանրութիւնը, ձեր բեռն ու ձեր վէճերը կրել: **13** Ձեր տոհմերէն իմաստուն, խելացի եւ ճանչցուած մարդի՛կ տուէք, ու ես զանոնք ձեր վրայ գլխաւոր կարգեմ: **14** Իսկ դուք ինծի պատասխանեցիք. “Լաւ է ընել ինչ որ ըսիր: **15** Ուստի ձեր տոհմապետները – իմաստուն եւ ճանչցուած մարդիկ – առի ու զանոնք ձեր վրայ գլխաւոր կարգեցի, **այսինքն՝** ձեր տոհմերուն մէջ հազարապետներ, հարիւրապետներ, յիսնապետներ, տասնապետներ եւ ոստիկաններ:

16 Այդ ատեն ձեր դատաւորներուն պատուիրեցի. “Ձեր եղբայրներուն միջեւ **եղած խնդիրները** մտի՛կ ըրէք, ու **ամէն** մարդու **խնդիրը՝** թէ՛ իր եղբօր հետ եւ թէ իր **քով եղող** գաղթականին հետ՝ արդարութեամբ դատեցէք: **17** Դատաստանի մէջ Բաշառութիւն մի՛ ընէք”. թէ՛ պզտիկին մտիկ ըրէք, թէ՛ ալ մեծին. **բնա՛ւ** “մարդէ մը” մի՛ վախնաք, քանի որ դատաստանը Աստուծոյ է. իսկ ձեզի դժուար **երեւցած** խնդիրը ինծի՛ ներկայացուցէք, որ զայն մտիկ ընեմ: **18** Այդ ատեն ձեր բոլոր ընելիք բաները ձեզի պատուիրեցի»:

ԼՐՏԵՍՆԵՐ ԿԸ ՂՐԿՈՒԻՆ ԿԱԴԷՍ-ԲԱՌՆԵԱՅԷՆ
(Թիւ. 13. 1-33)

^u Եբր.՝ Եհովան
^p Եբր.՝ երես մի՛ ճանչնաք
^q Եբր.՝ մարդու մը երեսէն

19 «Յետոյ Քորեբէն մեկնեցանք, ձեր տեսած այդ մեծ եւ ահաւոր անապատէն ամբողջովին անցանք՝ Ամորհացիներու լեռան ճամբայով, ինչպէս Տէրը՝ մեր Աստուածը մեզի պատուիրեր էր, ու Կադէս-Քառնեայ հասանք: 20 Ձեզի ըսի. “Դուք Ամորհացիներուն լեռը հասաք, որ Տէրը՝ մեր Աստուածը մեզի կու տայ: 21 Նայէ՛, Տէրը՝ քու Աստուածդ՝ այդ երկիրը առջեւդ դրաւ. ուրեմն բարձրացի՛ր, տիրացի՛ր անոր, ինչպէս Տէրը՝ քու հայրերուդ Աստուածը քեզի ըսաւ. մի՛ վախճար ու մի՛ զարհուրիր»:

22 Դուք բոլորդ ինծի մօտեցաք եւ ըսիք. “Մեզմէ առաջ մարդիկ ղրկեցք, որպէսզի երկիրը խուզարկեն մեզի համար, ու մեզի լուր բերեն թէ ի՛նչ ճամբայով պիտի բարձրանանք եւ ո՛ր քաղաքները պիտի հասնինք»: 23 Այս խօսքը ՚ի՛նծի հաճելի” ըլլալով՝ ձեզմէ տասներկու մարդ առի, ամէն մէկ տոհմէն մէկ մարդ: 24 Անոնք դարձան, լեռը բարձրացան ու Եսքողի ձորը հասնելով՝ այն երկիրը լրտեսեցին: 25 Այն երկրին պտուղէն իրենց ձեռքերուն մէջ առնելով մեզի իջեցուցին, եւ մեզի լուր բերին՝ ըսելով. “Լաւ է այն երկիրը, որ Տէրը՝ մեր Աստուածը մեզի կու տայ»: 26 Բայց դուք չուզեցիք բարձրանալ, ու Տէրոջ՝ ձեր Աստուծոյն հրամանին դէմ ընդվզեցաք: 27 Ձեր վրաններուն մէջ տրտնջելով ըսիք. “Տէրը մեզ ատելուն համար Եգիպտոսի երկրէն մեզ դուրս հանեց, որպէսզի մեզ Ամորհացիներուն ձեռքը մատնէ եւ մեզ բնաջնջէ: 28 Ո՞ւր պիտի բարձրանանք. մեր եղբայրները մեր սիրտերը ՚թուլցուցին, որովհետեւ ըսին. “Այն ժողովուրդը մեզմէ մեծ ու բարձրահասակ է, քաղաքները մեծ եւ պարսպապատ են՝ մինչեւ երկինք. նաեւ հոն Ենակի որդիները տեսանք”»: 29 Բայց ես ձեզի ըսի. “Մի՛ ահաբեկիք եւ անոնցմէ մի՛ վախճաք. 30 Տէրը՝ ձեր Աստուածը՝ որ ձեր առջեւէն կ’երթայ, ի՛նք ձեզի համար պիտի պատերազմի, Եգիպտոսի մէջ ձեր աչքերուն առջեւ ձեզի ըրած ամէն ինչին համեմատ: 31 Անապատին մէջ ալ տեսար թէ ինչպէս մարդ մը իր որդին կը կրէ, Տէրը՝ քու Աստուածդ ալ քեզ կրեց ձեր քալած բոլոր ճամբաներուն մէջ, մինչեւ որ այս տեղը հասաք»: 32 Սակայն այս բանին մէջ չհաւատացիք Տէրոջ՝ ձեր Աստուծոյն, 33 որ ձեզի բանակելու տեղ հետախուզելու համար՝ ճամբան ձեր առջեւէն կ’երթար, գիշերը՝ կրակի մէջ, ձեր երթալիք ճամբան ձեզի ցուցնելու համար, իսկ ցերեկը՝ ամպի մէջ»:

ՏԷՐԸ ԿԸ ՊԱՏԺԷ ԻՍՐԱՅԷԼԸ
(Թիւ. 14. 20-45)

34 «Տէրը ձեր խօսքերուն ձայնը լսելով զայրացաւ, ու երդում ըրաւ՝ ըսելով. 35 “Այս մարդոցմէն, այս չար սերունդէն, բնա՛ւ մէկը պիտի չտեսնէ այն լաւ երկիրը, որուն համար երդում ըրի՛ ձեր հայրերուն տալու: 36 Բայց միայն Յեփոնէի որդին՝ Քաղէբ պիտի տեսնէ զայն, եւ անոր կոխած երկիրը՝ իրեն ու իր որդիներուն պիտի տամ, որովհետեւ ան լման հետեւեցաւ Տէրոջ»: 37 Ձեզի համար Տէրը ինծի դէմ ալ բարկացաւ եւ ըսաւ. “Դո՛ւն ալ պիտի չմտնես հոն. 38 այլ քու հսպասարկուդ, Նաւէի որդին՝ Յետու, ի՛նք պիտի մտնէ հոն: Ըջաջալերէ՛ զայն, որովհետեւ ան Իսրայէլի ժառանգել պիտի տայ այն երկիրը: 39 Ձեր

⁷ Եբբ.՝ աչքերուս լաւ
⁸ Եբբ.՝ բերանին
⁹ Եբբ.՝ հալեցուցին
¹⁰ Եբբ.՝ առջեւդ կայնողը
¹¹ Եբբ.՝ Ուժովցո՛ւր

մանուկները, որոնց համար կ'ըսէիք թէ պիտի կողոպտուին, եւ ձեր որդիները, որ այսօր բարին ու չարը չեն գիտեր, անո՛նք պիտի մտնեն հոն. անո՛նք պիտի տամ այն երկիրը, եւ անո՛նք պիտի տիրանան անոր: 40 Իսկ դուք՝ դարձէ՛ք, ու դէպի անապատը մեկնեցէ՛ք՝ Կարմիր ծովուն ճամբայով:

41 Դուք ալ պատասխանեցիք եւ ինծի ըսիք. “Մենք Տէրոջ դէմ մեղանջեցինք. պիտի բարձրանանք ու պատերազմինք Տէրոջ՝ մեր Աստուծոյն բոլոր մեզի պատուիրածներուն համաձայն: Ձեզմէ իւրաքանչիւրը իր պատերազմական զէնքը մէջքը կապեց, եւ թեթեւամտութեամբ պատրաստուեցաք” լեռը բարձրանալ: 42 Ուստի Տէրը ինծի ըսաւ. “Անոնց ըսէ՛. “Մի՛ բարձրանաք ու մի՛ պատերազմիք, քանի որ ես ձեր մէջ չեմ. որպէսզի ձեր թշնամիներէն չպարտուիք”: 43 Ես ալ ձեզի խօսեցայ, բայց դուք մտիկ չըրիք. հապա Տէրոջ հրամանին դէմ ընդվզեցաք եւ յանդգնութեամբ լեռը բարձրացաք: 44 Այդ լեռան վրայ բնակող Ամորհացիներն ալ դուրս ելան՝ ձեր դիմաց, մեղուներու պէս հալածեցին ձեզ ու Սէիրի մէջ ջախջախեցին ձեզ՝ մինչեւ Հորմա: 45 Երբ վերադարձաք՝ Տէրոջ առջեւ լացիք, սակայն Տէրը ձեր ձայնը մտիկ չըրաւ եւ ձեզի չունկնդրեց: 46 Ապա երկար ժամանակ Կադէսի մէջ կեցաք, ձեր հոն բնակած օրերուն համեմատ»:

ԱՆԱՊԱՏԻՆ ՄԷՋԻ ՏԱՐԻՆԵՐԸ

2

«Յետոյ դարձանք ու դէպի անապատը մեկնեցանք՝ Կարմիր ծովուն ճամբայով, ինչպէս Տէրը ինծի ըսեր էր, ու երկար ժամանակ Սէիրի լեռան շուրջը դարձանք: 2 Ապա Տէրը ինծի ըսաւ. 3 “Այս լեռան շուրջը բաւական դարձաք. հիւսիսային կողմը դարձէք: 4 Ժողովուրդին ալ պատուիրէ՛. “Դուք հիմա Սէիր բնակող ձեր եղբայրներուն՝ Եսաւի որդիներուն հողամասէն պիտի անցնիք: Անոնք ձեզմէ պիտի վախնան, բայց դուք շա՛տ զգուշացէք. 5 անոնց դէմ մի՛ մաքառիք, քանի որ ես անոնց երկրէն ոտնատեղ մըն ալ պիտի չտամ ձեզի, որովհետեւ Սէիրի լեռը Եսաւի տուած եմ իբր ստացուածք: 6 Կերակուրը դրամով գնեցէք անոնցմէ ու կերէ՛ք. ջուրն ալ դրամով գնեցէք անոնցմէ եւ խմեցէ՛ք: 7 Արդարեւ Տէրը՝ քու Աստուածդ՝ քու ձեռքիդ բոլոր գործերուն մէջ օրհնեց քեզ. ան գիտէ թէ դուն այս մեծ անապատին մէջ կը քալես. Տէրը՝ քու Աստուածդ՝ այս քառասուն տարիները քեզի հետ էր, ու ոչինչ պակսեցաւ քեզի”:

8 Ուստի մենք մեր եղբայրներուն՝ Եսաւի որդիներուն քովէն – որոնք Սէիր կը բնակէին –, դաշտի ճամբայէն, Ելաթէն եւ Գասիոն-Գաբերէն անցանք, ու անկէ դառնալով՝ Մովաբի անապատին ճամբայէն անցանք: 9 Տէրը ինծի ըսաւ. “Մովաբացիներուն մի՛ թշնամանար եւ անոնց դէմ մի՛ մաքառիր. արդարեւ անոնց երկրէն քեզի ստացուածք պիտի չտամ, որովհետեւ Արը Դովտի որդիներուն տուի իբր ստացուածք: 10 (Առաջ հոն Էմիմները կը բնակէին, որոնք Ենակիմներուն պէս մեծ, բազմաթիւ ու բարձրահասակ ժողովուրդ մըն էին: 11 Անո՛նք ալ Ենակիմներուն պէս՝ հսկաներ կը սեպուէին. սակայն Մովաբացիները զանոնք Էմիմ կը կոչէին: 12 Առաջ՝ Սէիրի մէջ Զոռեցիները կը բնակէին. բայց Եսաւի որդիները զանոնք վտարելով եւ իրենց առջեւէն զանոնք բնաջնջելով՝ անոնց տեղը բնակեցան, ինչպէս Իսրայելացիները ըրին իրենց ստացուածքի երկրին՝ որ Տէրը անոնց տուաւ: 13 “Հիմա կանգնեցէ՛ք, Զարեդ Բվտակէն անցէ՛ք: Ու մենք Զարեդ վտակէն

Բ Կամ՝ հաւաքուեցաք
Մ Կամ՝ Ռափայիներ
Բ Կամ՝ ձորէն

անցանք:

14 Մեր քայած ժամանակը, Կադէս-Բառնեայէն **ելլելէն** մինչեւ Զարեդ վտակէն անցնիլը, երեսունութ տարի եղաւ. մինչեւ որ բանակին մէջէն պատերազմիկներուն ամբողջ սերունդը հատաւ, ինչպէս Տէրը անոնց երդում ըրեր էր: 15 Զանոնք բանակին մէջէն բնաջնջելու համար՝ Տէրոջ ձեռքն ալ անոնց վրայ էր, մինչեւ որ անոնք սպառեցան:

16 Երբ բոլոր պատերազմիկները մեռնելով ժողովուրդին մէջէն սպառեցան, 17 Տէրը ինծի խօսեցաւ՝ ըսելով. 18 “Այսօր անցի՛ր Մովաբի հողամասը եղող Արէն 19 եւ մօտեցի՛ր Ամմոնի որդիներուն՝ Գահմանին: Անոնց մի՛ թշնամանար ու իրենց դէմ մի՛ մաքառիր. արդարեւ Ամմոնի որդիներուն երկրէն քեզի ստացուածք պիտի չտամ, որովհետեւ զայն Ղովտի որդիներո՛ւն տուի իբր ստացուածք^Գ: 20 (Այդ ալ ^Դհսկաներու երկիր կը սեպուէր: Առաջ հոն հսկաներ կը բնակէին եւ Ամմոնացիները զանոնք Զամգումիմ կը կոչէին: 21 Անոնք Ենակիմներուն պէս մեծ, բազմաթիւ ու բարձրահասակ ժողովուրդ մըն էին, բայց Տէրը զանոնք բնաջնջեց իրենց առջեւէն, եւ զանոնք վտարեցին ու անոնց տեղը բնակեցան: 22 Ինչպէս Սէիր բնակող Եսաւի որդիներուն համար ալ ըրաւ, երբ Զոռեցիները բնաջնջեց անոնց առջեւէն, ու զանոնք վտարեցին եւ իրենց տեղը բնակեցան մինչեւ այսօր: 23 Իսկ Աւացիները, որ ^Եգիւղաքաղաքներու մէջ կը բնակէին՝ մինչեւ Գազա, զանոնք ալ Կափթորէն ելլող Կափթորացիները բնաջնջեցին ու անոնց տեղը բնակեցան: 24 “Կանգնեցէ՛ք, մեկնեցէ՛ք, եւ անցէ՛ք Առնոն վտակէն: Ահա՛ Եսեբոնի թագաւորը՝ Ամորհացի Սեհոնը, ու անոր երկիրը, քու ձեռքդ տուի. սկսէ՛ տիրանալ, եւ մաքառէ՛ անոր դէմ: 25 Այսօր քու **անուցիդ** երկիւղն ու վախը պիտի սկսիմ դնել երկինքի տակ եղող բոլոր ժողովուրդներուն վրայ. համբաւդ լսողները՝ քու ^Զպատճառովդ պիտի սասանին եւ սարսափին^Է»:

ԻՍՐԱՅԷԼ ԿԸ ՅԱՂԹԷ ՍԵՂՈՆ ԹԱԳԱՒՈՐԻՆ
(Թիւ. 21. 21-30)

26 «Ուստի Կադեմոթի անապատէն Եսեբոնի Սեհոն թագաւորին պատգամաւորներ դրկեցի՛ խաղաղութեան խօսքերով, ըսելով. 27 “Անցնի՛մ քու երկրէդ. ^Ըպողոտայէ՛ն պիտի երթամ. աջ կողմ կամ ձախ կողմ պիտի չջեղիմ: 28 Կերակուրը ինծի դրամով ծախէ՛ որ ուտեմ. ջո՛ւրն ալ դրամով տուր՝ որ խմեմ. միայն ոտքերովս պիտի անցնիմ, 29 (ինչպէս Սէիր բնակող Եսաւի որդիներն ու Ար բնակող Մովաբացիները ինծի ըրին,) մինչեւ որ Յորդանանէն անցնիմ դէպի այն երկիրը, որ Տէրը՝ մեր Աստուածը մեզի կու տայ^Թ: 30 Բայց Եսեբոնի Սեհոն թագաւորը չուզեց որ մենք անկէ անցնինք. որովհետեւ Տէրը՝ քու Աստուածդ՝ անոր հոգին խստացուցեր էր եւ սիրտը կարծրացուցեր էր, որպէսզի զայն ձեռքդ մատնէ, ինչպէս այսօր **կը տեսնես**: 31 Տէրը ինծի ըսաւ. “Ահա՛ Սեհոնն ու անոր երկիրը սկսայ **ձեռքդ** մատնել. սկսէ՛ տիրանալ, որպէսզի անոր ^Բերկիրը ժառանգես՝^Կ:

^Գ Եբր.՝ դիմաց

^Դ Կամ՝ Ռափայիներու

^Ե Կամ՝ Ասերիմի

^Զ Եբր.՝ երեսէդ

^Ը Եբր.՝ ճամբային ճամբայէն

^Թ Եբր.՝ երկրին տիրանաս

32 Ուստի Սեհոն դուրս ելաւ՝ մեր դիմաց, ինք եւ իր ամբողջ ժողովուրդը, որպէսզի Յասսայի մէջ մեզի դէմ պատերազմի: 33 Տէրը՝ մեր Աստուածը զայն մեր ձեռքը մատնեց, ու մենք զայն, անոր որդիները եւ ամբողջ ժողովուրդը զարկինք: 34 Այդ ատեն անոր բոլոր քաղաքները գրաւեցինք, ու անոր բոլոր քաղաքներուն մէջ եղած այրերը, կիներն ու մանուկները անճիտեցինք. ո՛չ մէկ վերապրող թողուցինք: 35 Միայն անասունները մեզի համար կողոպտեցինք, նաեւ մեր գրաւած քաղաքներուն ակարները: 36 Առնոն վտակին եզերքը եղող Արոէրէն ու ձորին մէջ եղող քաղաքէն մինչեւ Գաղաադ՝ ո՛չ մէկ բերդաքաղաք մեզի թիմադրեց. Տէրը՝ մեր Աստուածը բոլորն ալ մեր ձեռքը մատնեց: 37 Միայն Ամմոնի որդիներուն երկրին, Յաբոկ վտակին որեւէ ափին, լեռնային քաղաքներուն եւ Տէրոջ՝ մեր Աստուծոյն բոլոր մեզի փարգիլած տեղերուն չմօտեցար»:

ԻՍՐԱՅԷԼ ԿԸ ՅԱՂԹԷ ՈՎԳ ԹԱԳԱԻՈՐԻՆ
(Թիւ. 21. 31-35)

3

«Յետոյ դարձանք ու Բասանի ճամբան բարձրացանք: Բասանի Ովգ թագաւորը դուրս ելաւ՝ մեր դիմաց, ինք եւ իր ամբողջ ժողովուրդը, որպէսզի Եգրայիի մէջ պատերազմի: 2 Տէրը ինձի ըսաւ. “Անկէ մի՛ վախճար, որովհետեւ զայն եւ անոր ամբողջ ժողովուրդն ու երկիրը քու ձեռքդ կը մատնեմ. անոր՝ ալ ըրէ՛ ինչպէս ըրիր Ամորհացիներու Սեհոն թագաւորին, որ Եսեբոն կը բնակէր: 3 Տէրը՝ մեր Աստուածը Բասանի Ովգ թագաւորն ալ մեր ձեռքը մատնեց, նաեւ անոր ամբողջ ժողովուրդը. մենք զարկինք զայն, մինչեւ որ ո՛չ մէկ վերապրող թողուցինք անկէ: 4 Այդ ատեն անոր բոլոր քաղաքները գրաւեցինք. բերդաքաղաք մը չկար, որ անոնցմէ առած չըլլայինք. վաթսուն քաղաք, այսինքն ամբողջ Արգոսի նահանգը, Ովգի թագաւորութիւնը՝ Բասանի մէջ: 5 Այդ բոլոր քաղաքներն ալ ամրացած էին բարձր պարիսպներով, դռներով ու նիգերով, անպարիսպ քաղաքներէն զատ, որոնք յոյժ շատ էին: 6 Զանոնք նզովեցինք, ինչպէս Եսեբոնի Սեհոն թագաւորին ըրինք. ամէն քաղաքի մէջ այրերը, կիներն ու մանուկները անճիտեցինք: 7 Սակայն բոլոր անասուններն ու քաղաքներուն ակարները մեզի համար կողոպտեցինք: 8 Նաեւ այդ ատեն Ամորհացիներուն երկու թագաւորներուն ձեռքէն առինք այն երկիրը՝ որ Յորդանանի այս կողմն է, Առնոն վտակէն մինչեւ Հերմոն լեռը: 9 (Սիդոնացիները Հերմոնը Սարիոն կը կոչէին, բայց Ամորհացիները զայն Սանիր կը կոչէին:) 10 Լեռնադաշտին բոլոր քաղաքները, ամբողջ Գաղաադը եւ ամբողջ Բասանը՝ մինչեւ Սելքա ու Եդրայի, Բասանի մէջ եղած Ովգի թագաւորութեան քաղաքները գրաւեցինք: 11 Արդարեւ “հսկաներու մնացորդէն միայն Բասանի Ովգ թագաւորը մնացած էր. ահա՛ անոր մահիճը – երկաթէ մահիճ մը – Ամմոնի որդիներուն Ռաբբային մէջ կը գտնուի. անոր երկայնքը ինը կանգուն է, ու լայնքը՝ չորս կանգուն, ֆտվորական կանգունով»:

^բ Եբր.՝ բարձր եղաւ
^գ Եբր.՝ պատուիրած
^ա Կամ՝ Ռափայիներու
^բ Կամ՝ բազմութենէն
^գ Եբր.՝ մարդու

ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ ԱՐԵՒԵԼԸ ԳՏՆՈՒՈՂ ՏՈՂՄԵՐԸ

(ԹԻՒ. 32. 1-42)

12 «Այս երկիրը՝ որուն տիրացանք այդ ատեն – Առնոնի ձորին վրայ եղող Արոէրէն մինչեւ Գաղաադ լեռան կէսը – իր քաղաքներով Ռուբէնեաններուն եւ Գադեաններուն տուի: 13 Գաղաադի մնացած մասն ու ամբողջ Բասանը, այսինքն՝ Ովգի թագաւորութիւնը – Արգոսի ամբողջ նահանգը, ամբողջ Բասանի հետ՝ որ Դսկաներու երկիր կը կոչուէր –, Մանասէի կէս տոհմին տուի: 14 Մանասեան Յայիր ամբողջ Արգոսի նահանգը առաւ, մինչեւ Գետուրացիներուն եւ Մաքաթացիներուն հողամասը, ու զանոնք իր անունով մինչեւ այսօր «Բասան-Հաւոթ-Յայիր» կոչեց: 15 Այսպէս՝ Գաղաադը Մաքիրի տուի, 16 իսկ Գաղաադէն մինչեւ Առնոնի ձորը, (այսինքն ձորին մէջտեղը՝ որ սահմանն է,) եւ մինչեւ Ամմոնի որդիներուն սահմանը եղող Յաբոկի ձորը՝ Ռուբէնեաններուն ու Գադեաններուն տուի. 17 նաեւ դաշտը եւ Յորդանանը՝ իր եզերքով, Զեներէթէն մինչեւ դաշտին ծովը, այսինքն՝ Ադի ծովը, արեւելեան կողմը եղող Ասեդոս-Փասգայի ստորոտը:

18 Այդ ատեն ձեզի պատուիրեցի. «Տէրը՝ ձեր Աստուածը այս երկիրը ձեզի տուաւ՝ անոր տիրանալու համար: Ուստի դո՛ւք, բոլոր Կտրիճներդ, զինուած անցէք Իսրայէլի որդիներուն՝ ձեր եղբայրներուն առջեւ 19 – բայց ձեր կիները, մանուկներն ու խաշիները, (որովհետեւ գիտեմ թէ ձեր խաշիները շատ է,) թող մնան ձեր քաղաքներուն մէջ՝ որ ես ձեզի տուի –, 20 մինչեւ որ Տէրը ձեր եղբայրներն ալ ձեզի պէս հանգստացնէ, եւ անոնք ալ տիրանան այն երկրին, որ Տէրը՝ ձեր Աստուածը Յորդանանի միւս կողմը անոնց պիտի տայ. յետոյ ձեզմէ իւրաքանչիւրը թող վերադառնայ իր ստացուածքին՝ որ ես ձեզի տուի»:

21 Այդ ատեն Յեսուի պատուիրեցի. «Զու աչքերդ տեսան ինչ որ Տէրը՝ ձեր Աստուածը ըրաւ այս երկու թագաւորներուն. այդպէս ալ պիտի ընէ Տէրը այն բոլոր թագաւորութիւններուն, ուրկէ պիտի անցնիս: 22 Անոնցմէ մի՛ վախնաք, որովհետեւ Տէրը՝ ձեր Աստուածը ի՛նք կը պատերազմի ձեզի համար»:

ՍՈՎԱԷՍԻ Չ՝ԱՐՏՕՆՈՒԻՐ ՄՏՆԵԼ ԶԱՆԱՆ

23 «Այդ ատեն Տէրոջ աղաչեցի՝ ըսելով. 24 “Ո՛վ Տէր Եհովա, դուն սկսար քու ծառայիդ ցոյց տալ քու մեծութիւնդ ու քու ուժեղ ձեռքդ, որովհետեւ երկինքի մէջ կամ երկրի վրայ ո՞վ է այն աստուածը, որ կարող ըլլայ քու գործերդ ընել՝ քու զօրութեանդ համեմատ: 25 Կ’աղերսեմ, թո՛ղ որ անցնիմ, եւ Յորդանանի միւս կողմը եղող լաւ երկիրը տեսնեմ, այն վայելչագեղ լեռն ու Լիբանանը»: 26 Բայց Տէրը ձեր պատճառով ինծի դէմ սրդողեցաւ եւ ինծի մտիկ չըրաւ: Տէրը ինծի ըսաւ. “Բաւական է. ա՛լ մի՛ խօսիր ինծի այս բանին մասին: 27 Փասգայի գագաթը բարձրացիր, աչքերդ վերցուր դէպի արեւմուտք, հիւսիս, հարաւ ու արեւելք, եւ աչքերո՛վդ դիտէ. քանի որ դուն այս Յորդանանէն պիտի չանցնիս: 28 Հապա Յեսուի պատուէր տալով՝ ուժովցո՛ւր ու քաջասի՛րտ ըրէ՛ զայն, որովհետեւ ի՛նք պիտի անցնի այս ժողովուրդին առջեւէն, եւ ի՛նք ժառանգել պիտի տայ անոնց այն երկիրը՝ որ դուն պիտի տեսնես»: 29 Ուստի մենք հովիտին մէջ կեցանք՝ Բեթփէտովրի դիմաց»:

ՍՈՎԱԷՍ ԿԸ ՅՈՐԴՈՐԷ ԻՍՐԱՅԷԼԸ՝ ԱՍՏՈՒԾՈՅ ՀՆԱԶԱՆԴԵԼՈՒ

⁷ Կամ՝ Ռափայիներու

⁸ Այսինքն՝ Յայիրի գիւղաքաղաքներուն Բասանը

⁹ Եբր.՝ կտրիճի որդիներդ

4

«Ուստի հիմա մտի՛կ ըրէ, ո՛վ Իսրայէլ, այն կանոններն ու «դատավճիռները՝ որ քեզի կը սորվեցնեն, որպէսզի **զանոնք** գործադրելով ապրիս, մտնես այն երկիրը, որ Տէրը՝ ձեր հայրերուն Աստուածը՝ ձեզի կու տայ, եւ տիրանաս **անոր**: 2 Ձեզի պատուիրած խօսքիս վրայ **բան մը** մի՛ աւելցնէք ու անկէ **բան մը** մի՛ պակսեցնէք, այլ պահեցէ՛ք Տէրոջ՝ ձեր Աստուծոյն պատուիրանները՝ որ ձեզի կը հրամայեն: 3 Ձեր աչքերը տեսան ինչ որ Տէրը Բահաղ-Փէովրի ըրաւ. որովհետեւ Տէրը՝ քու Աստուածդ՝ Բահաղ-Փէովրի հետեւող բոլոր մարդիկը ձեր մէջէն բնաջնջեց: 4 Բայց դուք, որ Տէրոջ՝ ձեր Աստուծոյն յարեցաք, բոլորդ այսօր ողջ էք: 5 Ահա՛ ձեզի կանոններ ու դատավճիռներ սորվեցուցի, ինչպէս Տէրը՝ իմ Աստուածս ինծի պատուիրեց, որպէսզի **զանոնք** գործադրէք այն երկրին մէջ, ուր պիտի մտնէք՝ անոր տիրանալու համար: 6 Ուստի **զանոնք** պահեցէ՛ք եւ գործադրեցէ՛ք. որովհետեւ ձեր իմաստութիւնն ու խելացութիւնը ասիկա պիտի ըլլայ ժողովուրդներուն ^{բառքեւ}, որոնք այս բոլոր կանոնները լսելով պիտի ըսեն. «**Ի՛րապէս** այս մեծ ազգը իմաստուն եւ խելացի ժողովուրդ մըն է: 7 Արդարեւ ո՞ր մեծ ազգին աստուածները իրեն այնքան մօտ են, որքան մեր Աստուածը՝ Եհովան **մեզի մօտ** է, երբ ամէն բանի համար զինք կը կանչենք. 8 եւ ո՞ր մեծ ազգը արդար կանոններ ու դատավճիռներ ունի այս ամբողջ Օրէնքին նման, որ այսօր ձեր առջեւ կը դնեմ:

9 Միայն թէ զգուշացի՛ր դուն քեզի. շա՛տ ուշադիր եղիր քու անձիդ, որ աչքերուդ տեսած բաները չմոռնաս եւ կեանքիդ բոլոր օրերուն մէջ քու սիրտէդ չհեռանան, այլ **զանոնք** սորվեցնես որդիներուդ ու որդիներուդ որդիներուն: 10 Այն օրը երբ Տէրոջ՝ քու Աստուծոյդ առջեւ կայնած էիր՝ Զորեբի մէջ, Տէրը ինծի ըսաւ. «Համախմբէ՛ ինծի ժողովուրդը. իմ խօսքերս լսել պիտի տամ անոնց, որպէսզի սորվին ինձմէ վախնալ՝ որքան ժամանակ որ երկրագունդի վրայ ապրին, եւ իրենց որդիներուն ալ սորվեցնեն: 11 Դուք մօտենալով՝ լերան ստորոտը կայնեցաք, երբ լեռը «մինչեւ երկինք» կրակով կը վառէր՝ խաւարով, ամպով ու մառախուղով **ծածկուած**: 12 Տէրը կրակին մէջէն ձեզի խօսեցաւ. դուք **անոր** խօսքերուն ձայնը լսեցիք, բայց ո՛չ մէկ կերպարանք տեսաք. միայն ձայնը **լսեցիք**: 13 Իր ուխտը՝ տասը պատուիրանները՝ ձեզի բացատրեց, հրամայելով որ **զանոնք** գործադրէք, եւ **զանոնք** երկու քարէ տախտակի վրայ գրեց: 14 Այդ ատեն Տէրը ինծի պատուիրեց, որ ձեզի կանոններ ու դատավճիռներ սորվեցնեմ, որպէսզի **զանոնք** գործադրէք այն երկրին մէջ, ուր պիտի անցնիք՝ անոր տիրանալու համար»:

ԿՈՒՊԱՇՏՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ ԶԳՈՒՇԱՅՈՒՄ

15 «Զանի ո՛չ մէկ կերպարանք տեսաք այն օրը երբ Տէրը ձեզի խօսեցաւ Զորեբ **լեռը**՝ կրակին մէջէն, շա՛տ ուշադիր եղէք ձեր անձերուն, 16 որ չապականիք՝ ձեզի շինելով ^{նկուռք մը} – որեւէ ^{բանի} կերպարանքը, արուի մը կամ էգի մը կերպարը, 17 երկրի վրայ

^ա Կամ՝ սովորութիւնները
^բ Եբբ.՝ աչքերուն
^գ Եբբ.՝ մինչեւ երկինքի սիրտը
^դ Եբբ.՝ քանդակուած պատկեր
^ե Եբբ.՝ կուռքի

եղող որեւէ անասունի մը կերպարը, երկինքի մէջ թռչող որեւէ թեւաւոր թռչնազգիի մը կերպարը, **18** գետինի վրայ **շարժող** որեւէ սողունի մը կերպարը, երկրի տակ՝ ջուրերուն մէջ եղող որեւէ ձուկի մը կերպարը –, **19** նաեւ աչքերդ երկինք չվերցնես եւ արեւը, լուսինը, աստղերն ու երկինքի ամբողջ ^գզարդը տեսնելով չմղուիս անոնց երկրպագել եւ զանոնք պաշտել: Արդարեւ Տէրը՝ քու Աստուածդ՝ զանոնք բաժին տուաւ ամբողջ երկինքին տակ եղող բոլոր ժողովուրդներուն. **20** բայց Տէրը ձեզ առաւ ու ձեզ երկաթի քուրայէն՝ Եգիպտոսէն հանեց, որպէսզի իրեն ^էսեփական ժողովուրդ ըլլաք, ինչպէս այսօր **եղած էք:**

21 Տէրը ձեր պատճառով ինծի դէմ բարկանալով՝ երդում ըրաւ որ Յորդանանէն չանցնիմ, եւ չմտնեմ այն լաւ երկիրը, որ Տէրը՝ քու Աստուածդ կու տայ իբր ժառանգութիւն: **22** Ուրեմն ես այս երկրին մէջ պիտի մեռնիմ ու Յորդանանէն պիտի չանցնիմ. բայց դուք պիտի անցնիք եւ այդ լաւ երկրին պիտի տիրանաք: **23** Զգուշացէ՛ք, որ Տէրոջ՝ ձեր Աստուծոյն ձեզի հետ կնքած ուխտը չմոռնաք ու ձեզի չշինէք կուռք մը – որեւէ **բանի** մը կերպարանքը, որ Տէրը՝ քու Աստուածդ՝ քեզի ^ըարգիլեց. **24** քանի որ Տէրը՝ քու Աստուածդ՝ սպառող կրակ է, **ան** նախանձախնդիր Աստուած է:

25 Երբ դուք որդիներ ու որդիներու որդիներ ծնանիք եւ **այդ** երկրին մէջ ^ըերկար ժամանակ բնակիք՝, եթէ ապականիք՝ շինելով կուռք մը – որեւէ **բանի** մը կերպարանքը –, ու Տէրոջ՝ ձեր Աստուծոյն առջեւ չարիք գործէք եւ զայն գրգռէք, **26** այսօր երկինքն ու երկիրը ձեզի **դէմ** վկայ կը կանչեն թէ դուք **անպատճառ** շուտով պիտի կորսուիք այն երկրէն, որուն պիտի տիրանաք՝ Յորդանանէն անցնելով: Անոր մէջ ձեր օրերը երկար պիտի չըլլան, այլ **բոլորովին** պիտի բնաջնջուիք: **27** Տէրը ձեզ ժողովուրդներուն մէջ պիտի ցրուէ, **նաեւ** սակաւաթիւ պիտի մնաք այն ազգերուն մէջ՝ ուր Տէրը ձեզ պիտի տանի: **28** Հոն մարդու ձեռքով շինուած քարէ ու փայտէ աստուածներ պիտի պաշտէք, որ ո՛չ կը տեսնեն, ո՛չ կը լսեն, ո՛չ կ'ուտեն, ո՛չ ալ կը հոտոտեն: **29** Նաեւ հոն Տէրը՝ քու Աստուածդ պիտի փնտռես, ու եթէ զայն ամբողջ սիրտովդ եւ ամբողջ անձովդ փնտռես՝ պիտի գտնես: **30** Երբ տագնապի մէջ ըլլաս ու վերջին օրերը այս բոլոր բաները քեզի պատահին, Տէրոջ՝ քու Աստուծոյդ պիտի վերադառնաս եւ անոր խօսքը մտիկ պիտի ընես. **31** որովհետեւ Տէրը, քու Աստուածդ, գթած Աստուած ըլլալով՝ քեզ **երեսի վրայ** պիտի չթողու ու քեզ պիտի չբնաջնջէ, եւ քու հայրերուդ ուխտը պիտի չմոռնայ, որուն համար երդում ըրած էր անոնց:

32 Հարցո՛ւր այժմ քեզմէ առաջ եղած նախկին օրերուն մասին, թէ այն օրէն ի վեր՝ երբ Աստուած մարդը երկրի վրայ ստեղծեց, արդեօք սա՛ մեծ բանին պէս եղա՞ծ է երկինքի մէկ ծայրէն մինչեւ միւս ծայրը, կամ անոր նմանը լսուա՞ծ է: **33** Արդեօք ժողովուրդ մը կրակին մէջէն խօսող Աստուծոյ ձայնը քու լսածիդ պէս լսեր ու ողջ մնացե՞ր է: **34** Կամ թէ Աստուած փորձե՞ր է գալ իրեն առնել ազգ մը **ուրիշ** ազգի մը մէջէն՝ փորձութիւններով, նշաններով, հրաշքներով, պատերազմով, ուժեղ ձեռքով, երկարած բազուկով եւ մեծ արհաւիրքներով, ինչպէս Տէրը՝ ձեր Աստուածը Եգիպտոսի մէջ ձեզի համար այս բոլոր բաները ըրաւ ձեր աչքերուն առջեւ: **35** Ասկա քեզի ցոյց տրուեցաւ, որպէսզի գիտնաս թէ Եհովան է **միակ** Աստուածը. իրմէ զատ ուրիշ մը չկայ: **36** Զեզ խրատելու համար՝ իր ձայնը երկինքէն լսել տուաւ քեզի, ու երկրի վրայ իր մեծ կրակը ցոյց տուաւ քեզի եւ անոր

^գ Եբբ.՝ զօրքը

^է Եբբ.՝ ժառանգութեան

^ը Եբբ.՝ պատուիրեց չընել

^ը Եբբ.՝ հիննաք

Բ. ՕՐԷՆՔԻ ԳԻՐՔԸ

խօսքերը կրակին մէջէն լսեցիր: **37** Զու հայրերդ սիրելուն համար՝ անոնցմէ ետք անոնց զարմը ընտրեց, ու մեծ կարողութեամբ քեզ Եգիպտոսէն հանեց՝ իր ճերկայութեամբ, **38** որպէսզի քեզմէ մեծ եւ հզօր ազգեր վտարէ առջեւէդ, ու տանի քեզ անոնց երկիրը՝ **զայն** տալու քեզի իբր ժառանգութիւն, ինչպէս այսօր **ժառանգած ես: 39** Ուրեմն գիտցի՛ր այսօր ու իմտածէ՛ թէ վերը՝ երկինքի մէջ, եւ վարը՝ երկրի վրայ Եհովա՛ն է **միակ** Աստուածը. ուրիշ մը չկայ: **40** Պահէ՛ անոր կանոններն ու պատուիրանները, որոնք այսօր քեզի կը հրամայեն, որպէսզի բարիք ըլլայ քեզի ու քեզմէ ետք՝ քու որդիներուդ, նաեւ օրերդ երկար ըլլան այն՝ երկրին մէջ՝ որ Տէրը, քու Աստուածդ, քեզի կու տայ ^Խընդմիջտ»:

ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԿՈՂՄԻ ԱՊԱՍՏԱՆԻ ԶԱՂԱՔՆԵՐԸ

41 Այն ատեն Մովսէս երեք քաղաք ^Ծնշանակեց Յորդանանի այս կողմը՝ դէպի արեւելք, **42** որպէսզի անգիտակցաբար իր ընկերը սպաննող բայց ^Կառաջուընէ զայն չատող մարդասպանը հոն փախչի, ու այդ քաղաքներէն մէկուն մէջ փախչելով՝ ողջ մնայ: **43** Ռուբէնեաններուն համար Բոսորը **զատեց**, անապատը՝ լեռնադաշտի երկրին մէջ, Գադեաններուն համար՝ Գադաադի մէջ Ռամովթը, իսկ Մանասեաններուն համար՝ Բասանի մէջ Գովդանը:

ՆԱԽԱՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԻՒՆ ԱՍՏՈՒԾՈՅ ՕՐԷՆՔՆԵՐՈՒ ՀԱՂՈՐԴՈՒՄԻՆ

44 Ահա՛ւասիկ այն Օրէնքը՝ որ Մովսէս Իսրայէլի որդիներուն ներկայացուց. **45** ահա՛ւասիկ այն վկայութիւնները, կանոններն ու դատավճիռները, որ Մովսէս Իսրայէլի որդիներուն հաղորդեց՝ անոնց Եգիպտոսէն ելած ատենը, **46** Յորդանանի այս կողմը, հովիտին մէջ՝ Բեթփէտովրի դիմաց, Եսեբոն բնակող Ամորհացիներու Սեհոն թագաւորին երկրին մէջ, որ Մովսէս ու Իսրայէլի որդիները զարկին իրենց Եգիպտոսէն ելած ատենը, **47** եւ տիրացան անոր երկրին ու Բասանի Ովգ թագաւորին երկրին, **այսինքն** Յորդանանի այս կողմը՝ դէպի արեւելք **բնակող** Ամորհացիներուն երկու թագաւորներուն **երկիրներուն,** **48** Առնոն վտակին եզերքը եղող Արոէրէն մինչեւ Սիոն լեռը՝ որ Հերմոն կը կոչուի, **49** եւ Յորդանանի այս կողմը՝ դէպի արեւելք եղող ամբողջ դաշտին, մինչեւ դաշտին ծովը, Ասեդովթ-Փասգայի ստորոտը:

ՏԱՍԸ ՊԱՏՈՒԻՐԱՆՆԵՐԸ

(Ելք. 20. 1-17)

5

Մովսէս ամբողջ Իսրայէլը կանչեց եւ անոնց ըսաւ. «Մտի՛կ ըրէ, ո՛վ Իսրայէլ, **այս**

^Ժ Եբր.՝ առջեւ

^Ի Եբր.՝ դարձո՛ւր սիրտիդ մէջ

^Լ Եբր.՝ գետինին

^Խ Եբր.՝ բոլոր օրերը

^Ծ Եբր.՝ զատեց

^Կ Եբր.՝ երէկուընէ ու նախորդ օրուընէ

կանոններն ու «դատավճիռները՝ որ այսօր ձեր ականջներուն կը խօսիմ, որպէսզի զանոնք սորվիք, պահէք եւ գործադրէք: **2** ^բՏէրը՝ մեր Աստուածը Քորեբի մէջ մեզի հետ ուխտ մը կնքեց. **3** Տէրը այս ուխտը ո՛չ թէ մեր հայրերուն հետ կնքեց, հապա՛ մեզի՛ հետ, **այսինքն** մեր բոլորին հետ՝ որ այսօր հոս ողջ ենք: **4** Տէրը լերան վրայ՝ կրակին մէջէն՝ մեզի հետ երես առ երես խօսեցաւ **5** – ես այդ ատեն Տէրոջ ու ձեր միջեւ կայնեցայ, որպէսզի Տէրոջ խօսքերը ձեզի հաղորդեմ. քանի որ դուք կրակէն վախճալով լեռը չբարձրացաք – եւ ըսաւ.

6 «Ե՛ս եմ Եհովան՝ քու Աստուածդ, որ քեզ Եգիպտոսի երկրէն՝ ստրկութեան տունէն՝ հանեցի:

7 Ինձմէ զատ ուրիշ աստուածներ մի՛ ունենար:

8 ^գԿուռք մի՛ շիներ դուն քեզի – ո՛չ մէկ կերպարանք **բանի մը՝** որ վերը՝ երկինքի մէջ է, վարը՝ երկրի վրայ է, կամ ջուրերուն մէջ է՝ երկրի տակ: **9** Անոնց մի՛ երկրպագեր ու զանոնք մի՛ պաշտեր, որովհետեւ ես՝ ^դՏէրս, քու Աստուածդ, նախանձախնդիր Աստուած եմ. կը հատուցանեմ հայրերուն անօրէնութիւնը որդիներուն – մինչեւ երրորդ ու չորրորդ **սերունդը** անոնց՝ որ կ'ատեն զիս –, **10** եւ կարեկցութեամբ կը վարուիմ մինչեւ հազար **սերունդ** անոնց հետ՝ որ կը սիրեն զիս ու կը պահեն իմ պատուիրաններս:

11 ^եՏէրոջ՝ քու Աստուծոյդ անունը ընդունայն **բերանդ** մի՛ առներ. որովհետեւ Տէրը իր անունը ընդունայն **բերանը** առնողը անմեղ պիտի չսեպէ:

12 Պահէ՛ Հանգստութեան օրը՝ զայն սրբացնելու համար, ինչպէս Տէրը՝ քու Աստուածդ՝ քեզի պատուիրեց: **13** Վե՛ց օր աշխատէ եւ ամբողջ գործդ ըրէ. **14** բայց եօթներորդ օրը Տէրոջ՝ քու Աստուծոյդ Հանգստութեան **օրն է. այդ օրը** ո՛չ մէկ գործ ըրէ, ո՛չ դուն, ո՛չ որդիդ, ո՛չ աղջիկդ, ո՛չ ծառադ, ո՛չ աղախինդ, ո՛չ եզդ, ո՛չ էջդ, անասուններէդ ո՛չ մէկը, ո՛չ ալ ^զքաղաքիդ մէջ եղող գաղթականդ. որպէսզի ծառադ ու աղախինդ **ալ** քեզի պէս հանգստանան: **15** Յիշէ՛ թէ դուն Եգիպտոսի երկրին մէջ ստրուկ էիր, բայց Տէրը՝ քու Աստուածդ՝ քեզ անկէ հանեց ուժեղ ձեռքով ու երկարած բազուկով. ուստի Տէրը՝ քու Աստուածդ՝ քեզի պատուիրեց որ Հանգստութեան օրը ^էպահես:

16 Պատուէ՛ հայրդ ու մայրդ, ինչպէս Տէրը՝ քու Աստուածդ՝ քեզի պատուիրեց, որպէսզի օրերդ երկար ըլլան եւ քեզի բարիք ըլլայ այն հողին վրայ՝ որ Տէրը, քու Աստուածդ, քեզի կու տայ:

17 Սպանութիւն մի՛ ըներ:

18 Ծնութիւն մի՛ ըներ:

19 Գողութիւն մի՛ ըներ:

20 Սուտ վկայութիւն մի՛ տար քու ընկերիդ դէմ:

21 Զու ընկերիդ կնոջ մի՛ ցանկար. ընկերիդ տան, **կամ** անոր արտին, կամ ծառային, կամ աղախինին, **կամ** եզին, կամ իշուն, կամ ընկերիդ որեւէ մէկ **բանին** մի՛ փափաքիր□:

^ա **Կամ՝** սովորութիւնները

^բ **Եբր.**՝ Եհովան

^գ **Եբր.**՝ Զանդակուած պատկեր

^դ **Եբր.**՝ Եհովան

^ե **Եբր.**՝ Եհովայի

^զ **Եբր.**՝ դռներուդ

^է **Եբր.**՝ կատարես

22 Տէրը այս խօսքերը ձեր ամբողջ համախմբումին բարձր ձայնով ըսաւ՝ լերան վրայ, կրակին, ամպին ու մառախուղին մէջէն, եւ ոչինչ աւելցուց: Երկու քարէ տախտակի վրայ գրեց զանոնք, ու ինծի յանձնեց»:

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԸ ԿԸ ՎԱՄՆԱՅ

(Ելք. 20. 18-21)

23 «Մինչ լեռը կրակով կը վառէր, երբ խաւարին մէջէն անոր ձայնը լսեցիք՝ դուք – **այսինքն՝** ձեր բոլոր տոհմապետներն ու ձեր երէցները – ինծի մօտեցաք, եւ ըսիք. 24 “Ահա՛ Տէրը՝ մեր Աստուածը իր փառքն ու մեծութիւնը մեզի ցոյց տուաւ, եւ անոր ձայնը կրակին մէջէն լսեցինք: Այսօր տեսանք թէ Աստուած մարդու հետ կը խօսի, բայց **մարդը** ողջ կը մնայ: 25 Ուստի հիմա մենք ինչո՞ւ մեռնինք – քանի որ այս մեծ կրակը մեզ պիտի սպառէ. եթէ մենք Տէրոջ՝ մեր Աստուծոյն ձայնը անգամ մըն ալ լսենք, պիտի մեռնինք: 26 Արդարեւ բոլոր մարմին **ունեցողներ** էն ո՞վ կրակին մէջէն խօսող՝ ապրող Աստուծոյն ձայնը մեզի պէս լսեր եւ ողջ մնացեր է: 27 Դո՛ւն մօտեցիր ու լսէ՛ ամէն ինչ որ Տէրը՝ մեր Աստուածը պիտի ըսէ, եւ դո՛ւն մեզի հաղորդէ ամէն ինչ որ Տէրը՝ մեր Աստուածը քեզի պիտի խօսի, ու մենք մտիկ պիտի ընենք եւ գործադրենք: 28 Տէրը ձեր խօսքերուն ձայնը լսեց՝ երբ դուք ինծի կը խօսէիք, ու ինծի ըսաւ. “Այս ժողովուրդին քեզի ըսած խօսքերուն ձայնը լսեցի. ամէն ինչ որ ըսին՝ շիտակ է: 29 Երանի՛ թէ անոնց մէջ այնպիսի սիրտ մը ըլլար, որ ինձմէ վախճալով՝ իմ բոլոր պատուիրաններս ամէն օր պահէին, որպէսզի իրենց եւ իրենց որդիներուն բարիք ըլլար յաւիտեան: 30 Գնա՛ անոնց ըսէ. “Ձեր վրանները վերադարձէք”: 31 Բայց դուն հոս՝ իմ քովս կայնէ. քեզի պիտի ըսեմ բոլոր պատուիրանները, կանոններն ու դատավճիռները՝ որ անոնց պիտի սորվեցնես, որպէսզի **զանոնք** գործադրեն այն երկրին մէջ՝ որ ես անոնց կու տամ անոր տիրանալու համար:»

32 Ուրեմն զգուշութեամբ **զանոնք** գործադրեցէք, Տէրոջ՝ ձեր Աստուծոյն ձեզի պատուիրածին համաձայն. աջ կողմ կամ ձախ կողմ մի՛ շեղիք: 33 Տէրոջ՝ ձեր Աստուծոյն ձեզի պատուիրած բոլոր՝ ճամբաներէն ընթացէք, որպէսզի ապրիք, ձեզի բարիք ըլլայ, եւ ձեր օրերը երկար ըլլան այն երկրին մէջ՝ որուն պիտի տիրանաք»:

ՄԵԾ ՊԱՏՈՒԻՐԱՆԸ

6

«Ահա՛ւասիկ այն պատուիրանները, կանոններն ու “դատավճիռները, որ Տէրը՝ ձեր Աստուածը **ինծի** պատուիրեց ձեզի սորվեցնելու համար, որպէսզի գործադրէք **զանոնք** այն երկրին մէջ՝ որուն մէջէն կ’անցնիք անոր տիրանալու համար. 2 որպէսզի Տէրոջմէն՝ քու Աստուծմէն վախճաս, եւ անոր բոլոր կանոններն ու պատուիրանները՝ որ ես ձեզի կը հրամայեմ՝ կեանքիդ բոլոր օրերուն մէջ պահես, թէ՛ դուն, թէ՛ քու որդիդ, թէ՛ ալ քու որդիիդ որդին, որպէսզի օրերդ երկար ըլլան: 3 Ուստի մտի՛կ ըրէ, ո՞վ իսրայէլ, եւ զգուշութեամբ **զանոնք** գործադրէ, որպէսզի քեզի բարիք ըլլայ, եւ կաթ ու մեղր հոսեցնող երկրին մէջ չափազանց շատնաս, ինչպէս Տէրը՝ քու հայրերուդ Աստուածը քեզի խոստացաւ:

4 Մտի՛կ ըրէ, ո՞վ իսրայէլ. Տէրը՝ մեր Աստուածը միա՛կ Տէրն է: 5 Սիրէ՛ Տէրը՝ քու Աստուածդ՝ ամբողջ սիրտովդ, ամբողջ անձովդ եւ ամբողջ զօրութեամբդ: 6 Այս խօսքերը՝

² Եբր.՝ ըսին

³ Կամ՝ սովորութիւնները

որ այսօր քեզի պատուիրեցի, քու սիրտիդ մէջ թող ըլլան. **7** զանոնք կրկնելով սորվեցուր քու որդիներուդ: Անոնց մասին խօսէ՛ երբ տունդ նստած ես, երբ ճամբան կը քայես, երբ կը պառկես կամ երբ կ'ելլես: **8** Զանոնք նշանի համար կապէ՛ ձեռքիդ վրայ, եւ ճակատանոցի համար աչքերուդ մէջտեղ թող ըլլան: **9** Զանոնք գրէ՛ տանդ դրանդիներուն վրայ ու դռներուդ վրայ»:

ԱՆՆԱԶԱՆԴՈՒԹԵԱՆ ԴԷՍ ԶԳՈՒԾԱՅՈՒՄ

10 «Տէրը՝ քու Աստուածդ՝ քեզ պիտի տանի այն երկիրը, որուն համար քու հայրերուդ՝ Աբրահամի, Իսահակի ու Յակոբի երդում ըրաւ, որ քեզի մեծ եւ վայելչագեղ քաղաքներ տայ՝ որ դուն կառուցանած չես, **11** ամէն տեսակ բարիքներով լեցուած տուներ՝ որ դուն լեցուցած չես, փորուած ջրհորներ՝ որ դուն փորած չես, այգիներ ու ձիթաստաններ՝ որ դուն տնկած չես. երբ ուտես ու կշտանաս, **12** զգուշացի՛ր որ քեզ Եգիպտոսի երկրէն՝ ստրկութեան տունէն՝ հանող Տէրը չմոռնաս: **13** Տէրոջմէն՝ քու Աստուծմէ՛դ վախցիր, զայն պաշտէ եւ անո՛ր անունով երդում ըրէ: **14** Ուրիշ աստուածներու, ձեր շրջակայ ժողովուրդներուն աստուածներուն մի՛ հետեւիք, **15** (որովհետեւ Տէրը՝ քու Աստուածդ, որ ձեր մէջն է, նախանձախնդիր Աստուած է,) որ Տէրոջ՝ քու Աստուծոյդ բարկութիւնը քեզի դէմ չբորբոքի, եւ քեզ երկրագունդի մակերեսէն չբնաջնջէ:

16 Տէրը՝ ձեր Աստուածը մի՛ փորձէք, ինչպէս Մասսայի մէջ փորձեցիք: **17** Տէրոջ՝ ձեր Աստուծոյն պատուիրանները **զգուշութեամբ** պահեցէք, նաեւ անոր վկայութիւններն ու կանոնները՝ որ քեզի պատուիրեց: **18** Ինչ որ Տէրոջ ^բառջեւ ուղիղ եւ բարի է՝ զայն ըրէ, որպէսզի քեզի բարիք ըլլայ, ու մտնես այն լաւ երկիրը, որ Տէրը երդումով **խոստացաւ** հայրերուդ, եւ տիրանաս անոր՝ **19** բոլոր թշնամիներդ առջեւէդ քշելով, ինչպէս Տէրը ըսաւ:

20 Երբ վաղը քու որդիդ քեզի հարցնէ. «Ի՞նչ են այն վկայութիւնները, կանոններն ու դատավճիռները, որ Տէրը՝ մեր Աստուածը ձեզի պատուիրեց», **21** քու որդիիդ ըսէ՛. «Մենք Եգիպտոսի մէջ Փարաւոնի ստրուկ էինք, բայց Տէրը ուժեղ ձեռքով մեզ Եգիպտոսէն հանեց: **22** Տէրը մեր աչքերուն առջեւ մեծ եւ ^գսոսկալի նշաններ ու հրաշքներ ^դըրաւ Եգիպտոսի վրայ, Փարաւոնի վրայ եւ անոր ամբողջ տան վրայ, **23** ու մեզ անկէ հանեց, որպէսզի մեզ բերէ եւ մեր հայրերուն երդումով **խոստացած** երկիրը մեզի տայ: **24** Տէրը մեզի պատուիրեց՝ որ այս բոլոր կանոնները ամէն օր գործադրենք, ու Տէրոջմէն՝ մեր Աստուծմէն վախնանք՝ մեր բարիքին համար, որպէսզի մեզ ողջ պահէ, ինչպէս ենք այսօր: **25** Եւ Տէրոջ՝ մեր Աստուծոյն առջեւ ^եարդար պիտի ըլլանք», եթէ այս բոլոր պատուիրանները զգուշութեամբ գործադրենք, ինչպէս ինք մեզի պատուիրեց»:

ՏԷՐՈՋ ՍԵՓԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՈՒՐԸ
(Ելք. 34. 11-16)

7

^բ Եբբ.՝ աչքերուն

^գ Եբբ.՝ գէշ

^դ Եբբ.՝ ցոյց տուաւ

^ե Եբբ.՝ մեր արդարութիւնը պիտի ըլլայ

«Երբ Տէրը, քու Աստուածդ, քեզ տանի այն երկիրը՝ ուր կը մտնես անոր տիրանալու համար, եւ առջեւէդ շատ ազգեր վանէ, **այսինքն՝** քետացիները, Գերգեսացիները, Ամորհացիները, Զանանացիները, Փերեզացիները, Խեւացիներն ու Յեբուսացիները – այս եօթը ազգերը, որ քեզմէ բազմաթիւ եւ հզօր են –, **2** ու երբ Տէրը՝ քու Աստուածդ՝ զանոնք քու **ձեռքդ** մատնէ, զանոնք զա՛րկ եւ անճիտէ՛. անոնց հետ ուխտ մի՛ կնքեր ու անոնց մի՛ ողորմիր: **3** Անոնց խնամի մի՛ ըլլաք. քու աղջիկդ անոր որդիին մի՛ տար, եւ անոր աղջիկը քու որդիիդ մի՛ առներ. **4** որովհետեւ քու որդիդ ՝իճմէ պիտի հեռացնեն՝ որպէսզի ուրիշ աստուածներ պաշտէ, ուստի Տէրոջ բարկութիւնը ձեզի դէմ պիտի բորբոքի ու ձեզ շուտով պիտի բնաջնջէ: **5** Հապա անոնց հետ սա՛պէս վարուեցէք.– անոնց բագիները փլցուցէ՛ք, արձանները կոտորեցէ՛ք, աստարովթները կտրեցէ՛ք, եւ Կուռքերը կրակով այրեցէք: **6** Արդարեւ դուն Տէրոջ՝ քու Աստուծոյդ՝ սուրբ ժողովուրդն ես. Տէրը՝ քու Աստուածդ՝ երկրագունդի մակերեսին վրայ եղող բոլոր ժողովուրդներուն մէջէն քե՛զ ընտրեց, որպէսզի անոր սեփական ժողովուրդ ըլլաս: **7** Տէրը ձեզ հաւնեցաւ եւ ընտրեց՝ ո՛չ թէ որովհետեւ բոլոր ժողովուրդներէն բազմաթիւ էիք, քանի որ դուք բոլորէն փոքրաթիւ էիք. **8** այլ Տէրը ձեզ սիրելուն համար, ու ձեր հայրերուն ըրած երդումը պահելու համար, Տէրը ձեզ ուժեղ ձեռքով ստրկութեան տունէն հանեց եւ Եգիպտացիներու Փարաւոն թագաւորին ձեռքէն ազատեց: **9** Ուրեմն գիտցի՛ր թէ Տէրը՝ քու Աստուածդ՝ ի՛նքն է Աստուած, հաւատարիմ Աստուածը, որ զինք սիրողներուն եւ իր պատուիրանները պահողներուն մինչեւ հազար սերունդին ուխտ ու կարեկցութիւն կը պահէ, **10** իսկ զինք ատողներուն Գոլղակի կը հատուցանէ՝ որ զանոնք կորսնցնէ. զինք ատողին **պատիժը** չ՛ուշացներ, անոր ուղղակի կը հատուցանէ: **11** Ուրեմն պահէ՛ այն պատուիրանները, կանոններն ու Դատավճիռները, որ այսօր քեզի կը պատուիրեն, որպէսզի զանոնք գործադրես»:

ՀՆԱԶԱՆ ԴՈՒԹԵԱՆ ՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

(Բ. Օր. 28. 1-14)

12 «Ուստի եթէ այս դատավճիռները մտիկ ընելով զանոնք պահես եւ գործադրես, Տէրը՝ քու Աստուածդ՝ քեզի համար պիտի պահէ հայրերուդ երդումով **խոստացած** ուխտն ու կարեկցութիւնը. **13** նաեւ քեզ պիտի սիրէ, քեզ պիտի օրհնէ, քեզ պիտի բազմացնէ, եւ քու Եորովայնիդ պտուղը, հողիդ պտուղը, ցորենդ, քաղցուդ, իւղդ, կովերուդ ծնունդն ու ոչխարներուդ բազմացումը պիտի օրհնէ այն հողին վրայ, որուն համար **Տէրը** հայրերուդ երդում ըրաւ՝ քեզի տալու: **14** Դուն բոլոր ժողովուրդներէն աւելի օրհնեալ պիտի ըլլաս, եւ ձեր մէջ ու ձեր անասուններուն մէջ՝ թէ՛ արուններէն եւ թէ էգերէն՝ ամուլ պիտի չըլլայ: **15** Տէրը բոլոր հիւանդութիւնները քեզմէ պիտի հեռացնէ, ու քու վրայ ո՛չ մէկը պիտի Գբերէ Եգիպտացիներուն այն գէշ ախտերէն՝ որ դուն գիտես, այլ զանոնք բոլոր Էոսոխներուդ

^ա Եբր.՝ իմ ետեւէս

^բ Եբր.՝ քանդակուած պատկերները

^գ Եբր.՝ իրենց երեսին դէմ

^դ Կամ՝ սովորութիւնները

^ե Եբր.՝ փորիդ

^զ Եբր.՝ դնէ

^է Եբր.՝ քեզ ատողներուն

վրայ պիտի ^բըրկէ: **16** Դուն պիտի սպառես այն բոլոր ժողովուրդները, որ Տէրը՝ քու Աստուածդ՝ քու **ձեռքդ** պիտի մատնէ: Աչքդ անոնց վրայ թող չխղճայ եւ անոնց աստուածները մի՛ պաշտեր, որովհետեւ ասիկա քեզի որոգայթ պիտի ըլլայ: **17** Եթէ սիրտիդ մէջ ըսես. «Այդ ազգերը ինձմէ բազմաթիւ են, ես ի՞նչպէս կրնամ զանոնք վտարել», **18** անոնցմէ մի՛ վախնար, **այլ** մի՛շտ յիշէ ինչ որ Տէրը՝ քու Աստուածդ՝ ըրաւ Փարաւոնի ու բոլոր Եգիպտացիներուն, **19** այն մեծ փորձութիւնները՝ որ աչքերդ տեսան, այն նշաններն ու հրաշքները, այն ուժեղ ձեռքն ու երկարած բազուկը՝ որոնցմով Տէրը, քու Աստուածդ, քեզ դուրս հանեց: Տէրը՝ քու Աստուածդ՝ նոյնպէս պիտի ընէ այն բոլոր ժողովուրդներուն, որոնցմէ դուն կը վախնաս: **20** Նաեւ Տէրը՝ քու Աստուածդ՝ անոնց վրայ իշամեղու պիտի ղրկէ, որպէսզի մնացածներն ու քեզմէ պահուրտողները կորսուին: **21** **Ուրեմն** անոնցմէ մի՛ ահաբեկիր, քանի որ Տէրը՝ քու Աստուածդ, **այն** մեծ եւ ահեղ Աստուածը, ձեր մէջ է: **22** Տէրը՝ քու Աստուածդ՝ այդ ազգերը առջեւէդ քիչ-քիչ պիտի վանէ. զանոնք չես կրնար անմիջապէս սպառել, որպէսզի դաշտին գազանները քեզի դեմ չջատնան: **23** Հապա Տէրը՝ քու Աստուածդ՝ զանոնք քու **ձեռքդ** պիտի մատնէ, ու զանոնք մեծ խուճապի մէջ պիտի ձգէ, մինչեւ որ **բոլորովին** բնաջնջուին: **24** Անոնց թագաւորները քու ձեռքդ պիտի մատնէ, եւ անոնց անունները երկինքի տակէն պիտի ջնջես. ո՛չ մէկը պիտի **կարենայ** առջեւդ կայնիլ, մինչեւ որ զանոնք բնաջնջես: **25** Անոնց աստուածներուն կուռքերը կրակո՛վ այրէ. անոնց վրայ եղող ոսկիին ու արծաթին մի՛ ցանկար եւ զանոնք քեզի մի՛ առներ, որպէսզի անոնցմով որոգայթի մէջ չիյնաս. որովհետեւ անոնք Տէրոջ՝ քու Աստուծոյդ **առջեւ** գարշելի են: **26** Ուստի գարշելի բան մը տունդ մի՛ տանիր, որպէսզի դուն ալ անոր նման չնգովուիս. զայն **բոլորովին** պի՛ղծ սեպէ՝ ու անկէ **բոլորովին** գարշէ՛, քանի որ ան նգովուած է»:

ԼԱԻ ԵՐԿԻՐ ՄԸ ՊԻՏԻ ՍՏԱՅՈՒԻ

8

«Զգուշութեամբ գործադրեցէք բոլոր պատուիրանները՝ որ այսօր կը հրամայեմ ձեզի, որպէսզի ապրիք, բազմանաք, մտնէք այն երկիրը՝ որ Տէրը երդումով **խոստացաւ** ձեր հայրերուն, եւ անոր տիրանաք: **2** Ու յիշէ՛ այն ամբողջ ճամբան, որ Տէրը՝ քու Աստուածդ՝ այս քառասուն տարիները անապատին մէջ քեզի քալել տուաւ, քեզ խոնարհեցնելու, քեզ փորձարկելու եւ սիրտիդ մէջինը գիտնալու համար, թէ արդեօք դուն իր պատուիրանները պիտի պահես՝ թէ ոչ: **3** **Տէրը** քեզ խոնարհեցուց, անօթեցուց, ու քեզի մանանայ կերցուց, որ դուն չէիր ճանչնար, ո՛չ ալ քու հայրերդ կը ճանչնային, քեզի գիտցնելու համար թէ մարդը միայն հացով չ'ապրիր, հապա մարդը կ'ապրի ամէն **խօսքով**՝ որ Տէրոջ բերանէն կ'ելլէ: **4** Այս քառասուն տարիներու **ընթացքին** քու վրայէդ հանդերձներդ չմաշեցան եւ ոտքերդ չուռեցան:

5 Նաեւ սիրտիդ մէջ գիտցի՛ր թէ ինչպէս մարդ մը իր որդին կը խրատէ, **նոյնպէս** Տէրը՝ քու Աստուածդ՝ քեզ կը խրատէ: **6** Ուրեմն Տէրոջ՝ քու Աստուծոյդ պատուիրանները պահէ, որպէսզի անոր ճամբաներէն **ընթանաս** ու անկէ վախնաս: **7** Արդարեւ Տէրը՝ քու Աստուածդ՝ լաւ երկիր մը կը տանի քեզ, հովիտներէ եւ լեռներէ՝ «բխող վտակներով, ակերով ու ^բխորունկ ջուրերով երկիր մը. **8** ցորենի, գարիի, որթատունկերու, թզենիներու

^բ Եբր.՝ դնէ

^ա Եբր.՝ դուրս ելլող

^բ Եբր.՝ անդունդի

Բ. ՕՐԷՆԵԻ ԳԻՐԶԸ

եւ նռնենիներու երկիր մը, ձէթի ու մեղրի երկիր մը. **9** այնպիսի երկիր մը՝ ուր «կուշտ հաց պիտի ուտես եւ անոր մէջ ոչինչ պիտի պակսի քեզի. երկիր մը՝ որուն քարերը երկաթ **եւ**, ու անոր լեռներէն պղինձ պիտի ՚հանես:

10 Ուստի, երբ ուտես եւ կշտանաս, օրհնէ՛ Տէրը, քու Աստուածդ, այն լաւ երկրին համար՝ որ քեզի տուաւ»:

ՏԷՐԸ ՄՈՌՆԱԼՈՒՆ ԴԷՄ ԶԳՈՒՇԱՅՈՒՄ

11 «Զգուշացի՛ր որ Տէրը, քու Աստուածդ, չմոռնաս՝ չպահելով անոր պատուիրանները, «դատավճիռներն ու կանոնները, որ այսօր քեզի կը պատուիրեմ: **12** Երբ ուտես ու կշտանաս, վայելչագեղ տուներ կառուցանես եւ բնակիս **անոնց մէջ**, **13** ու երբ արջառներդ եւ ոչխարներդ բազմանան, **նաեւ** արծաթդ ու ոսկիդ շատնան եւ ամբողջ ունեցածդ շատնայ, **14** սիրտդ թող չգոռոզանայ ու մի՛ մոռնար Տէրը՝ քու Աստուածդ, որ Եգիպտոսի երկրէն՝ ստրկութեան տունէն՝ քեզ հանեց, **15** եւ **այդ** մեծ ու ահաւոր, խայթող օձերով ու կարիճներով **լեցուն**, ծարաւուտ եւ անջուր երկրին մէջ քեզի քայել տուաւ, ապառաժէն քեզի ջուր հանեց, **16** եւ անապատին մէջ քու հայրերուդ չճանչցած մանանան քեզի կերցուց, որպէսզի քեզ խոնարհեցնէ ու փորձարկէ, եւ վերջաւորութեան քեզի բարիք ընէ: **17** Սիրտիդ մէջ մի՛ ըսեր թէ «այս հարստութիւնը իմ կարողութեամբս ու ձեռքիս «ոյժով վաստկեցայ»: **18** Հապա յիշէ՛ Տէրը՝ քու Աստուածդ – քանի որ հարստութիւն վաստկելու համար քեզի կարողութիւն տուողը ա՛ն է –, որպէսզի հաստատէ իր ուխտը՝ որուն համար երդում ըրած էր հայրերուդ, ինչպէս այսօր **կը տեսնես**:

19 Իսկ եթէ Տէրը՝ քու Աստուածդ մոռնալով ուրիշ աստուածներու հետեւիս, զանոնք պաշտես ու անոնց երկրպագես, այսօր ձեզի կը վկայեմ թէ դուք ա՛նպատճառ պիտի կորսուիք. **20** ինչպէս այն ազգերը՝ որ Տէրը ձեր առջեւէն պիտի կորսնցնէ, ա՛յնպէս պիտի կորսուիք, որովհետեւ Տէրոջ՝ ձեր Աստուծոյն խօսքը մտիկ չըրիք»:

ԻՍՐԱՅԷԼԻ ԱՆՇՆԱԶԱՆԴՈՒԹԻՒՆԸ

(Ելք. 32. 1-14)

9

«Մտի՛կ ըրէ, ո՛վ Իսրայէլ: Դուն այսօր Յորդանանէն կ'անցնիս, որպէսզի երթաս եւ տիրանաս քեզմէ մեծ ու հզօր ազգերու, մեծ եւ մինչեւ երկինք պարսպապատ քաղաքներու, **2** այն մեծ ու բարձրահասակ ժողովուրդի՛ն՝ Ենակիմներու որդիներուն, որ դուն կը ճանչնաս եւ **անոնց համար** լսեր ես թէ «Ենակի որդիներուն առջեւ ո՞վ **կրնայ** կայնիլ»:

3 Ուստի այսօր գիտցի՛ր թէ Տէրը, քու Աստուածդ, ի՛նք առջեւէդ կ'անցնի **իբր** սպառող կրակ. ի՛նք զանոնք պիտի բնաջնջէ, ի՛նք առջեւէդ զանոնք պիտի ընկճէ, ու դուն զանոնք պիտի վտարես եւ շուտով կորսնցնես, ինչպէս Տէրը քեզի ըսաւ: **4** Երբ Տէրը՝ քու

⁹ Եբր.՝ առանց չքաւորութեան

¹⁰ Եբր.՝ փորեւ

¹¹ Կամ՝ սովորութիւններն

¹² Եբր.՝ հզօրութեամբ

Աստուածո՞ղ՝ զանոնք առջեւէդ քէ, սիրտիդ մէջ մի՛ ըսեր թէ “Տէրը իմ արդարութեանս համար զիս այս երկիրը բերաւ՝ որ **անոր** տիրանամ^ա։ քանի որ Տէրը այս ազգերը իրենց անօրէնութեան համար կը վտարէ առջեւէդ: **5** Ո՛չ թէ քու արդարութեանդ ու սիրտիդ ուղիղ ըլլալուն համար կը մտնես անոնց երկիրը՝ որ **անոր** տիրանաս. հապա Տէրը՝ քու Աստուածո՞ղ՝ այս ազգերուն անօրէնութեան համար զանոնք կը վտարէ առջեւէդ, նաեւ որպէսզի իրագործէ այն խօսքը՝ որուն համար երդում ըրաւ հայրերուդ՝ Աբրահամի, Իսահակի ու Յակոբի: **6** Ուստի գիտցի՛ր թէ քու արդարութեանդ համար չէ, որ Տէրը, քու Աստուածո՞ղ, այս լաւ երկիրը քեզի կու տայ՝ որպէսզի **անոր** տիրանաս. քանի որ դուն խստապարանոց ժողովուրդ մըն ես:

7 Յիշէ՛ եւ մի՛ մոռնար թէ Տէրը՝ քու Աստուածո՞ղ՝ անապատին մէջ զայրացուցիր. Եգիպտոսի երկրէն ելած օրէդ մինչեւ այս տեղը հասած օրդ՝ Տէրոջ անհնազանդ եղաք: **8** Զորեքի մէջ ալ Տէրը զայրացուցիք, ու Տէրը ձեզի դէմ բարկացաւ՝ ձեզ բնաջնջելու չափ: **9** Երբ ես լեռը ելայ՝ որ քարէ տախտակները ստանամ, **այսինքն՝** Տէրոջ ձեզի հետ կնքած ուխտին տախտակները, քառասուն օր ու քառասուն գիշեր լեռը կեցայ. ո՛չ հաց կերայ եւ ո՛չ ջուր խմեցի: **10 Այն ատեն** Տէրը ինծի յանձնեց Աստուծոյ մատով գրուած երկու քարէ տախտակները, որոնց վրայ **գրուած էին** այն բոլոր խօսքերը՝ որ Տէրը ձեզի ըսաւ համախմբումին օրը, լերան վրայ, կրակին մէջէն: **11** Քառասուն օրուան ու քառասուն գիշերուան վախճանին՝ Տէրը ինծի տուաւ երկու քարէ տախտակները, **այսինքն՝** ուխտին տախտակները, **12** եւ Տէրը ինծի ըսաւ. “Կանգնէ՛ ու շուտով ասկէ իջիր, որովհետեւ ապականեցաւ քու ժողովուրդդ՝ որ Եգիպտոսէն հանցիր. անոնք շուտով շեղեցան այն ճամբայէն՝ որ իրենց պատուիրեցի, իրենց “ձուլածոյ կուռք” շինեցին^ա: **13** Նաեւ Տէրը ինծի խօսեցաւ՝ ըսելով. “Ես այս ժողովուրդը տեսայ, եւ ահա՛ ան խստապարանոց ժողովուրդ մըն է: **14** Թո՛ղ զիս՝ որ զանոնք բնաջնջեմ ու անոնց անունը երկինքի տակէն ջնջեմ, եւ քեզ անոնցմէ հզօր ու բազմաթիւ ազգ մը պիտի ընեմ^ա:

15 Այն ատեն դարձայ ու լեռնէն իջայ. լեռը կրակով կը վառէր եւ ուխտին երկու տախտակները երկու ձեռքերուս մէջ էին: **16** Նայեցայ, եւ ահա՛ Տէրոջ՝ ձեր Աստուծոյն դէմ մեղանչելով՝ ձեզի ձուլածոյ հորթ շիներ էիք. Տէրոջ ձեզի պատուիրած ճամբայէն շուտով շեղեր էիք: **17** Ուստի երկու տախտակները բռնեցի, իմ երկու ձեռքերուս վրայէն **վար** նետեցի ու ձեր աչքերուն առջեւ զանոնք կոտորեցի: **18** Յետոյ նախկինին պէս Տէրոջ առջեւ Բաղաչեցի՝ քառասուն օր եւ քառասուն գիշեր. ո՛չ հաց կերայ, ո՛չ ալ ջուր խմեցի, ձեր գործած բոլոր մեղքերուն համար, որովհետեւ Տէրոջ Գառջեւ չարիք գործելով զայն գրգռեր էիք: **19** Արդարեւ վախցայ այն բարկութենէն ու ցասումէն, որով Տէրը ձեզի դէմ զայրացաւ՝ ձեզ բնաջնջելու չափ: Սակայն Տէրը այդ անգամ ալ ինծի մտիկ ըրաւ: **20** Տէրը Ահարոնի դէմ ալ չափազանց բարկացաւ՝ զայն բնաջնջելու չափ, եւ այդ ատեն Ահարոնի համար ալ աղօթեցի: **21** Ձեր մեղքը, **այսինքն** հորթը՝ որ շինած էիք, առի ու զայն կրակով այրեցի: Յետոյ զայն ծեծեցի, լա՛ւ աղացի՝ մինչեւ որ մանր փոշի եղաւ, եւ անոր փոշին լեռնէն իջնող վտակին մէջ նետեցի:

22 Նաեւ Տաբերայի, Մասսայի ու Կիբրոթ-Հաթթաւայի մէջ Տէրը զայրացուցիք: **23** Ու երբ Տէրը ձեզ Կադէս-Բառնեայէն դրկեց՝ ըսելով. “Բարձրացէ՛ք եւ տիրացէ՛ք ձեզի տուած երկրիս^ա, Տէրոջ՝ ձեր Աստուծոյն հրամանին դէմ ընդվզեցաք, ու անոր չհաւատալով՝ անոր խօսքը մտիկ չըրիք: **24** Տէրոջ անհնազանդ եղաք այն օրէն ի վեր՝ երբ ձեզ ճանչցայ:

^ա Եբր.՝ ձուլածոյ պատկեր
^բ Եբր.՝ ինկայ
^գ Եբր.՝ աչքերուն

25 Ուրեմն ես քառասուն օր եւ քառասուն գիշեր աղաչեցի Տէրոջ առջեւ. **Նախկինն պէս** աղաչեցի, որովհետեւ Տէրը ըսած էր թէ ձեզ պիտի բնաջնջէ: 26 Տէրոջ աղօթելով ըսի. «Ո՛վ Տէր Եհովա, մի՛ բնաջնջեր քու ժողովուրդդ ու ժառանգութիւնդ, որ քու մեծութեամբդ ազատեցիր եւ ուժեղ ձեռքով Եգիպտոսէն հանեցիր: 27 Յիշէ՛ քու ծառաներդ՝ Աբրահամը, Իսահակն ու Յակոբը, եւ մի՛ նայիր այս ժողովուրդին խստութեան, ամբարշտութեան ու մեղքին, 28 որ այն երկրին մէջ՝ ուրկէ մեզ հանեցիր՝ չըսուի. "Տէրը չկարենալով զանոնք տանիլ այն երկիրը՝ որ անոնց խոստացած էր, կամ զանոնք ատելով՝ դուրս հանեց զանոնք որպէսզի անապատին մէջ մեռցնէ": 29 Որովհետեւ անոնք քու ժողովուրդդ եւ ժառանգութիւնդ են. զանոնք քու մեծ կարողութեամբդ ու երկարած բազուկովդ **Եգիպտոսէն** հանեցիր»:

ՄՈՎԱԷՍ ՎԵՐՍՏԻՆ ԿԸ ՍՏԱՆԱՅ ՏԱՍԸ ՊԱՏՈՒԻՐԱՆՆԵՐԸ
(Ելք. 34. 1-10)

10

«Այդ ատեն Տէրը ինծի ըսաւ. «Քեզի երկո՛ւ քարէ տախտակ կոփէ՛՝ առաջիններուն պէս, եւ լե՛ռը բարձրացիր՝ իմ քովս. նաեւ քեզի փայտէ տապանա՛կ մը շինէ: 2 Քու կոտորտած առաջին տախտակներուդ վրայի խօսքերը պիտի գրեմ **այդ** տախտակներուն վրայ. զանոնք տապանակի՛ն մէջ դիր: 3 Ուստի սատիմի փայտէ տապանակ մը շինեցի, երկու քարէ տախտակ կոփեցի՝ առաջիններուն պէս, ու լեռը բարձրացայ՝ **այդ** երկու տախտակները ձեռքս **առնելով**: 4 Եւ տախտակներուն վրայ գրեց՝ առաջին գրուածին համաձայն՝ այն տասը պատուիրանները, որ Տէրը ձեզի հաղորդեց համախմբումին օրը, լերան վրայ, կրակին մէջէն. ու Տէրը զանոնք ինծի տուաւ: 5 Յետոյ դառնալով լեռնէն իջայ, եւ տախտակները շինած տապանակիս մէջ դրի, որպէսզի հոն ըլլան՝ ինչպէս Տէրը ինծի պատուիրեց»:

6 (Իսրայէլի որդիները Բերոթ-Բանէ-Յականէն Մոսերա մեկնեցան. հոն մեռաւ Ահարոն ու հոն թաղուեցաւ, եւ անոր որդին՝ Եղիազար անոր տեղ քահանայ եղաւ: 7 Անկէ Գադգադ մեկնեցան, ու Գադգադէն ջուրի վտակներու երկիրը՝ Ետեբաթա:

8 Այդ ատեն Տէրը Ղեւիի տոհմը զատեց, որպէսզի Տէրոջ ուխտին տապանակը կրէ, Տէրոջ առջեւ կայնի՝ անոր պաշտօն կատարելու համար, եւ անոր անունով օրհնէ՝ մինչեւ այսօր: 9 Հետեւաբար Ղեւի իր եղբայրներուն հետ բաժին ու ժառանգութիւն չունի. Տէ՛րն է անոր ժառանգութիւնը, ինչպէս Տէրը՝ քու Աստուածդ՝ անոր ըսաւ:)

10 «Ես՝ նախկին օրերուն պէս՝ քառասուն օր ու քառասուն գիշեր լերան վրայ կեցայ, եւ Տէրը այս անգամ ալ ինծի մտիկ ընելով չուզեց քեզ բնաջնջել: 11 Տէրը ինծի ըսաւ. «Կանգնէ՛ ու մեկնէ՛ ժողովուրդին առջեւէն, որպէսզի մտնեն այն երկիրը՝ որուն համար անոնց հայրերուն երդում ըրի՝ անոնց տալու, եւ տիրանան անոր»:

ԱՍՏՈՒԱԾ ԻՆՉ ԿԸ ՊԱՀԱՆՁԷ

12 «Ուրեմն հիմա, ո՛վ Իսրայէլ, Տէրը՝ քու Աստուածդ՝ քեզմէ ի՞նչ կը պահանջէ... միայն Տէրոջմէն՝ քու Աստուծմէն վախճալ, իր բոլոր ճամբաներէն ընթանալով ու զինք սիրելով. նաեւ Տէրը՝ քու Աստուածդ պաշտել ամբողջ սիրտովդ եւ ամբողջ անձովդ, 13 պահելով Տէրոջ պատուիրաններն ու կանոնները, որ այսօր քեզի կը պատուիրեմ՝ քու բարիքիդ համար: 14 Ահա՛ Տէրոջ՝ քու Աստուծոյդ կը պատկանին երկինքն ու երկինքներուն երկինքը, **նաեւ** երկիրը եւ ամէն ինչ որ անոր մէջ է: 15 Սակայն Տէրը միայն քու հայրերդ հաւնեցաւ ու զանոնք սիրեց, եւ անոնցմէ ետք անոնց զարմը՝ **այսինքն** ձեզ ընտրեց բոլոր ժողովուրդներուն մէջէն, ինչպէս այսօր կը տեսնէք: 16 Ուստի ձեր սիրտերը թլփատեցէք

ու ձեր պարանոցները ա՛լ մի՛ խստացնէք, **17** քանի որ Տէրը՝ ձեր Աստուածը՝ աստուածներուն Աստուածը եւ տէրերուն Տէրն է, մեծ, զօրաւոր ու ահեղ Աստուածը՝ որ աչառութիւն չ'ըներ եւ կաշառք չի ստանար: **18** Ան որբին ու այրիին իրաւունքը կը պաշտպանէ, գաղթականը կը սիրէ եւ անոր հաց ու հանդերձ կու տայ: **19** Ուրեմն սիրեցէ՛ք գաղթականը, քանի որ դո՛ւք ալ պանդուխտ էիք Եգիպտոսի երկրին մէջ: **20** Տէրոջմէն՝ քու Աստուծմէ՛դ վախցիր ու զա՛յն պաշտէ, անո՛ր յարէ եւ անո՛ր անունով երդում ըրէ: **21** Ա՛ն է քու գովաբանութեանդ առարկան եւ ա՛ն է քու Աստուածդ, որ քեզի համար այս մեծ ու ահաւոր բաներն ըրաւ, որ աչքերովդ տեսար: **22** Զու հայրերդ եօթանասուն անձ էին՝ երբ Եգիպտոս իջան. իսկ հիմա Տէրը՝ քու Աստուածդ՝ քեզ երկինքի աստղերուն պէս շատցուց»:

ԱՍՏՈՒԾՈՅ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆԸ

11

«Ուրեմն սիրէ՛ Տէրը՝ քու Աստուածդ, եւ ամէ՛ն օր պահէ անոր հրահանգները, կանոնները, ՝դատավճիռներն ու պատուիրանները: **2** Այսօր գիտցէ՛ք թէ ձեր որդիներուն չէ իմ խօսքս, որովհետեւ անոնք չգիտցան եւ չտեսան Տէրոջ՝ ձեր Աստուծոյն պատիժը, անոր մեծութիւնը, ուժեղ ձեռքն ու երկարած բազուկը, **3** Եգիպտոսի մէջ՝ Եգիպտացիներու Փարաւոն թագաւորին եւ անոր ամբողջ երկրին վրայ ըրած նշաններն ու գործերը, **4** ի՛նչ որ ըրաւ Եգիպտացիներու զօրագունդերուն, ձիւրուն եւ կառքերուն՝ երբ անոնք ձեզ հետապնդեցին – ի՛նչպէս Տէրը Կարմիր ծովուն ջուրերը անոնց վրայ ՞դարձուց ու զանոնք կորսնցուց մինչեւ այսօր –, **5** ի՛նչ որ ըրաւ ձեզի անապատին մէջ՝ մինչեւ ձեր այս տեղը հասնիլը, **6** ի՛նչ որ Ռուբէնեան Եղիաբի որդիներուն՝ Դաթանի եւ Աբիրոնի ըրաւ – ի՛նչպէս երկիրը իր բերանը բացաւ ու ամբողջ Իսրայէլի մէջէն կլլեց զանոնք՝ իրենց ընտանիքներով, իրենց վրաններով եւ ՚իրենց բոլոր հետեւորդներով՝. **7** սակայն ձեր աչքերը տեսա՛ն Տէրոջ ըրած բոլոր մեծ գործերը»:

ԽՈՍՏԱՅՈՒԱԾ ԵՐԿՐԻՆ ՕՐՇՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

8 «Ուրեմն պահեցէ՛ք այն բոլոր պատուիրանները՝ որ այսօր ձեզի կը հրամայեմ, որպէսզի ուժովնաք, մտնէք այն երկիրը, որուն մէջէն կ'անցնիք՝ անոր տիրանալու համար, ու տիրանաք անոր. **9** որպէսզի ձեր օրերը երկար ըլլան այն հողին վրայ, որուն համար Տէրը ձեր հայրերուն երդում ըրաւ՝ իրենց եւ իրենց զարմին տալու, այնպիսի երկիր մը՝ որ կաթ ու մեղր կը հոսեցնէ:

10 Արդարեւ այն երկիրը, ուր դուն կը մտնես անոր տիրանալու համար, Եգիպտոսի երկրին պէս չէ՝ ուրկէ ելաք, ուր սերմդ կը ցանէիր եւ ոտքովդ զայն կը ջրէիր՝ բանջարեղէնի պարտէզի պէս: **11** Իսկ այն երկիրը, ուր կը մտնէք՝ անոր տիրանալու համար, լեռներու եւ հովիտներու երկիր մըն է, ու երկինքի անձրեւին ջուրը կը խմէ: **12** Այնպիսի երկիր մըն է, որուն Տէրը՝ քու Աստուածդ՝ ՚հոգ կը տանի՝. Տէրոջ՝ քու Աստուծոյդ

^ա Կամ՝ սովորութիւններն
^բ Եբր.՝ յորդիլ տուաւ
^գ Եբր.՝ իրենց ոտքին եղող բոլոր արարածներով
^դ Եբր.՝ ետեւէն կը փնտռէ

Բ. ՕՐԷՆԵԻ ԳԻՐԸԸ

աչքերը շարունակ անոր վրայ են, տարուան սկիզբէն մինչեւ վախճանը: **13** Ուստի եթէ **ուշադրութեամբ** հնազանդիք իմ պատուիրաններու՝ որ այսօր ձեզի կը հրամայեմ, եւ Տէրը՝ ձեր Աստուածը սիրէք ու զայն պաշտէք ձեր ամբողջ սիրտով եւ ձեր ամբողջ անձով, **14** ձեր երկրին անձրեւը՝ առաջին անձրեւն ու վերջին անձրեւը՝ իր ատենին պիտի տամ, եւ քու ցորենդ, քաղցուդ ու իւղդ պիտի ժողվես, **15** նաեւ քու արտիդ մէջ բոյս պիտի տամ անասուններուդ համար, որպէսզի ուտես եւ կշտանաս: **16** Ջգուշացէ՛ք դուք ձեզի համար, որ ձեր սիրտը չհրապուրուի ու դուք **շիտակ ճամբայէն** շեղելով ուրիշ աստուածներ չպաշտէք եւ անոնց չերկրպագէք, **17** ու Տէրոջ բարկութիւնը ձեզի դէմ բորբոքելով՝ երկինքը չգոցէ, որպէսզի անձրեւ չգայ, հողը իր արգասիքը չտայ, եւ Տէրոջ ձեզի տուած լաւ երկրէն շուտով չկորսուիք:

18 Այս խօսքերս ձեր սիրտի՛ն եւ անձի՛ն մէջ դրէք, ու զանոնք իբր նշան ձեր ձեռքերո՛ւն վրայ կապեցէք, որ իբր ճակատանոց ըլլան ձեր աչքերուն մէջտեղ: **19** Ջանոնք ձեր որդիներո՛ւն սորվեցուցէք, անոնց մասին խօսելով երբ տունդ նստած ես, երբ ճամբան կը քայես, երբ կը պառկիս կամ կ'ելլես: **20** Ջանոնք գրէ՛ տանդ դրանդիներուն վրայ եւ դռներուդ վրայ, **21** որպէսզի այն Պերկրին վրայ, որուն համար Տէրը ձեր հայրերուն երդում ըրաւ՝ անոնց տալու, ձեր օրերն ու ձեր որդիներուն օրերը շատնան՝ երկրի վրայ **եղող** երկինքի օրերուն նման:

22 Արդարեւ եթէ այս ձեզի հրամայած բոլոր պատուիրաններս **զգուշութեամբ** պահէք եւ գործադրէք, Տէրը՝ ձեր Աստուածը սիրելով, անոր բոլոր ճամբաներէն ընթանալով ու անոր յարելով, **23** Տէրն ալ այս բոլոր ազգերը ձեր առջեւէն պիտի վտարէ, եւ դուք ձեզմէ մեծ ու հզօր ազգերու պիտի տիրանաք: **24** Չեր ոտքի ներբանին կոխած ամէն տեղը՝ ձերը պիտի ըլլայ. ձեր հողամասը անապատէն ու Լիբանանէն, գետէն՝ **այսինքն** Եփրատ գետէն մինչեւ Կարեւմտեան ծովը պիտի ըլլայ: **25** Ո՛չ մէկը պիտի **կարենայ** ձեր առջեւ կայնիլ. Տէրը՝ ձեր Աստուածը ձեր կոխած ամբողջ երկրին վրայ ձեր երկիւղը եւ արհաւիրքը պիտի Բերէ, ինչպէս ձեզի ըսաւ»:

ՕՐՇՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐՆ ՈՒ ԱՆԷԾԸՆԵՐԸ

26 «Ահա՛ այսօր ձեր առջեւ օրհնութիւն եւ անէծք կը դնեմ. **27** օրհնութիւն՝ եթէ հնազանդիք Տէրոջ՝ ձեր Աստուծոյն պատուիրաններուն, որ այսօր ձեզի կը հրամայեմ, **28** իսկ անէծք՝ եթէ Տէրոջ՝ ձեր Աստուծոյն պատուիրաններուն չհնազանդիք, ու շեղիք այն ճամբայէն՝ որ այսօր ձեզի կը պատուիրեմ, ուրիշ աստուածներու հետեւելու համար՝ որ ճանչցած չէք: **29** Ուստի երբ Տէրը՝ քու Աստուածդ՝ քեզ տարած ըլլայ այն երկիրը, ուր կը մտնես անոր տիրանալու համար, օրհնութիւնը Գարիգի՛ն լերան վրայ դիր, եւ անէծքը՝ Գեբաղ լերան վրայ: **30** (Միթէ ասոնք Յորդանանի միւս կողմը, արեւմտեան ճամբային վրայ, Մորէի կաղնիներուն մօտ, Գաղգաղայի դիմացի դաշտին մէջ բնակող Զանանացիներու երկրին մէջ չե՞ն:) **31** Որովհետեւ դուք Յորդանանէն պիտի անցնիք, որպէսզի մտնէք այն երկիրը, որ Տէրը՝ ձեր Աստուածը ձեզի կու տայ՝ անոր տիրանալու համար. անոր պիտի տիրանաք եւ անոր մէջ պիտի բնակիք: **32** Ուրեմն զգուշութեամբ

^Ե Եբր.՝ ջըլլայ

^Գ Եբր.՝ հողին

^Ե Եբր.՝ ետեւի

^Ը Եբր.՝ դնէ

գործադրեցէք այն բոլոր կանոններն ու դատավճիռները, որ այսօր ձեր առջեւ կը դնեմ»:

ՊԱԾՏԱՍՏՈՒՆԵԻ ԸՆՏՐՈՒԱԾ ՏԵՂԸ

12

«Ահա՛ւասիկ այն կանոններն ու ՝դատավճիռները, որ դուք զգուշութեամբ պիտի գործադրէք այն երկրին մէջ, որ Տէրը՝ ձեր հայրերուն Աստուածը ձեզի պիտի տայ՝ անոր տիրանալու համար, երկրագունդի վրայ ձեր ապրած բոլոր օրերուն մէջ: **2 Բոլորովին** կործանեցէք այն բոլոր տեղերը, ուր այն ազգերը՝ որոնց պիտի տիրանաք՝ իրենց աստուածները պաշտեր են բարձր լեռներու վրայ, բլուրներու վրայ եւ ամէն կանաչագարդ ծառի տակ: **3** Նաեւ անոնց բագիւնները փլցուցէ՛ք, արձանները կոտորտեցէ՛ք, աստարովթները կրակով այրեցէք, աստուածներուն Բկուռքերը փշրեցէ՛ք եւ անոնց անունները այդ տեղէն ջնջեցէ՛ք:

4 «**Իսկ** Տէրոջ՝ ձեր Աստուծոյն այսպէս մի՛ ընէք: **5** Հապա փնտռեցէ՛ք այն տեղը, որ Տէրը՝ ձեր Աստուածը ձեր բոլոր տոհմերուն մէջէն պիտի ընտրէ՝ հոն իր անունը դնելու եւ բնակելու համար, ու հո՛ն գացէք. **6** ձեր ողջակէզները, զոհերը, տասանորդները, ՝ձեր բարձրացնելիք ընծաները, ձեր ուխտերուն **ընծաները**, յօժարակամ ընծաները, եւ ձեր արջառներուն ու ոչխարներուն առջիկները հո՛ն տարէք, **7** հո՛ն կերէք Տէրոջ՝ ձեր Աստուծոյն առջեւ, դուք ու ձեր ընտանիքները, եւ ուրախացէ՛ք ձեր բոլոր ձեռնարկներուն համար, որոնց մէջ Տէրը՝ քու Աստուածդ՝ քեզ օրհնած է:

8 Մի՛ ընէք այնպէս՝ ինչպէս մենք այսօր հոս կ՛ընենք, **այսինքն** ամէն մարդ՝ իր աչքերուն ուղիղ եղածին համաձայն. **9** արդարեւ մինչեւ հիմա հասած չէք այն ՝հանգստավայրին ու ժառանգութեան, որ Տէրը՝ ձեր Աստուածը ձեզի կու տայ: **10** Բայց դուք Յորդանանէն պիտի անցնիք եւ պիտի բնակիք այն երկրին մէջ, որ Տէրը՝ ձեր Աստուածը ձեզի ժառանգել կու տայ, ու ձեր բոլոր շրջակայ թշնամիներէն ձեզ պիտի հանգստացնէ, եւ ապահովութեամբ պիտի բնակիք: **11 Այն ատեն** Տէրը՝ ձեր Աստուածը տեղ մը պիտի ընտրէ՝ իր անունին բնակութեան համար. հո՛ն տարէք բոլոր ձեզի պատուիրածներս... ձեր ողջակէզները, զոհերը, տասանորդները, ձեր բարձրացնելիք ընծաներն ու բոլոր ուխտերուն ընտիր **ընծաները**, որ Տէրոջ պիտի Ենուիրէք, **12** եւ ուրախացէ՛ք Տէրոջ՝ ձեր Աստուծոյն առջեւ, թէ՛ դուք, թէ՛ ձեր որդիներն ու աղջիկները, ձեր ծառաներն ու աղախիները, եւ թէ ձեր ՝քաղաքներուն մէջ եղող Ղեւտացին, որովհետեւ ան ո՛չ բաժին, ո՛չ ալ ժառանգութիւն ունի ձեզի հետ:

13 Զգուշացի՛ր դուն քեզի, որ ողջակէզներդ չմատուցանես ամէն տեսած տեղդ. **14** Այլ ողջակէզներդ **ա՛յն** տեղը մատուցանէ, որ Տէրը քու տոհմերէդ մէկուն մէջ պիտի ընտրէ. հո՛ն գործադրէ ամէն ինչ որ քեզի կը պատուիրեմ: **15** Սակայն բոլոր քաղաքներուդ մէջ՝

^ա Կամ՝ սովորութիւնները

^բ Եբր.՝ քանդակուած պատկերները

^գ Եբր.՝ ձեր ձեռքին

^դ Եբր.՝ հանգստութեան

^ե Եբր.՝ ուխտէք

^զ Եբր.՝ դռներուն

Էսիրտիդ ամբողջ փափաքին համաձայն **անասուններ** մորթե եւ **անոնց** մի՛սը կեր, **Տէրոջ՝** քու Աստուծոյդ քեզի տուած օրհնութեան համեմատ. զայն անմաքուր **մարդը** եւ մաքուր **մարդը** թող ուտեն՝ այծեամի ու եղջերուի պէս: **16** Միայն թէ արիւնը մի՛ ուտէք. զայն ջուրի՛ պէս գետին թափեցէք:

17 Զու քաղաքներուդ մէջ չես կրնար ուտել ցորենիդ, քաղցուիդ եւ իւղիդ տասանորդները, արջառներուդ ու ոչխարներուդ առջինեկները, բոլոր ուխտած **ընծաներդ** եւ յօժարակամ ու բարձրացնելիք **ընծաներդ**. **18** այլ զանոնք **Տէրոջ՝** քու Աստուծոյդ առջեւ կեր, **Տէրոջ՝** Աստուծոյդ ընտրած տեղը, թէ՛ դուն, թէ՛ որդիդ ու աղջիկդ, թէ՛ ծառայ ու աղախինդ, եւ թէ քաղաքներուդ մէջ եղող Ղեւտացիս, ու **Տէրոջ՝** քու Աստուծոյդ առջեւ ուրախացի՛ր քու բոլոր ձեռնարկներուդ համար: **19** Զգուշացի՛ր դուն քեզի, որ Ղեւտացիս չլքես, որքան ժամանակ որ **ապրիս** ^բերկրիդ վրայ:

20 Երբ **Տէրը՝** քու Աստուածդ՝ հողամասդ ընդարձակէ, ինչպէս քեզի խոստացաւ, եւ ըսես. «Միս ուտեմ ^գ, քանի որ ^դսիրտդ կը փափաքի միս ուտել, ^հսիրտիդ ամբողջ փափաքին համաձայն մի՛ս կեր: **21** Եթէ քեզմէ հեռու ըլլայ այն տեղը, որ **Տէրը՝** քու Աստուածդ՝ պիտի ընտրէ իր անունը հոն դնելու համար, քեզի պատուիրածիս համաձայն մորթե՛ քու արջառներէդ ու ոչխարներէդ՝ որ **Տէրը** քեզի պիտի տայ, եւ ^իսիրտիդ ամբողջ փափաքին համաձայն կե՛ր քաղաքներուդ մէջ: **22** Ի՛նչպէս այծեամն ու եղջերուն կ'ուտուին, այնպէս կեր զանոնք: Անմաքուր եղողը եւ մաքուր եղողը ը հաւասարապէս թող ուտեն: **23** Միայն թէ ^լզգուշացի՛ր՝ որ արիւնը չուտես, որովհետեւ արիւնը՝ ^ծկեանքն է. ուստի ^կկեանքը միսին հետ մի՛ ուտեր: **24** Զայն մի՛ ուտեր, այլ ջուրի պէս գետի՛նը թափէ: **25** Զայն մի՛ ուտեր, որպէսզի բարիք ըլլայ քեզի ու քեզմէ ետք՝ քու որդիներուդ, ընելով ինչ որ **Տէրոջ՝** առջեւ ուղիղ է: **26** Միայն քու սուրբ բաներդ եւ ուխտերուդ **ընծաները** ա՛ռ ու **Տէրոջ** ընտրած տեղը գնա՛: **27** Զու ողջակէզներդ, միսն ու արիւնը, **Տէրոջ՝** քու Աստուծոյդ զոհասեղանին վրայ մատուցանէ՛. իսկ զոհերուդ արիւնը **Տէրոջ՝** քու Աստուծոյդ զոհասեղանին վրայ թափէ՛, եւ միսը կե՛ր:

28 Ուշադրութեամբ մտիկ ըրէ այս բոլոր խօսքերը՝ որ քեզի պատուիրեցի, որպէսզի յաւիտեան բարիք ըլլայ քեզի ու քեզմէ ետք՝ քու որդիներուդ, ընելով ինչ որ **Տէրոջ՝** քու Աստուծոյդ առջեւ բարի եւ ուղիղ է»:

^է Եբր.՝ անձիդ

^բ Եբր.՝ ուխտերդ

^բ Եբր.՝ գետինիդ

^գ Եբր.՝ անձդ

^հ Եբր.՝ անձիդ

^ի Եբր.՝ անձիդ

^լ Եբր.՝ հաստա՛տ կեցիք

^ծ Եբր.՝ շունչը

^կ Եբր.՝ շունչը

^հ Եբր.՝ աչքերուն

ԿՈՒՊԱՇՏՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ ԶԳՈՒՇԱՅՈՒՄ

29 «Երբ Տէրը, քու Աստուածդ, առջեւէդ կոտորէ այն ազգերը՝ որոնց կ'երթաս զանոնք վտարելու համար, ու դուն զանոնք վտարելով՝ անոնց երկրին մէջ բնակիս, 30 զգուշացի՛ր դուն քեզի, որ որոգայթի մէջ չիյնաս՝ անոնց հետեւելով – անոնց քու առջեւէդ բնաջնջուելէն ետք –, եւ անոնց աստուածները չորոնես՝ ըսելով. “Այս ազգերը ի՞նչպէս կը պաշտէին իրենց աստուածները. ե՛ս ալ այնպէս ընեմ”։ 31 Դուն այդպէս մի՛ ըներ Տէրոջ՝ քու Աստուծոյդ, որովհետեւ անոնք իրենց աստուածներուն կ'ընէին ամէն ինչ որ Տէրոջ առջեւ գարշելի է, ինչ որ ան կ'ատէ. արդարեւ անոնք մի՛նչեւ անգամ իրենց որդիներն ու աղջիկները կրակին մէջ կ'այրէին՝ իրենց աստուածները պատուելու համար: 32 Ինչ որ քեզի կը պատուիրեմ՝ զգուշութեամբ գործադրէ. անոր վրայ ոչի՛նչ անելցուր, եւ անկէ ոչի՛նչ պակսեցուր»:

ՊԱՏԻԺ՝ ԿՈՒՊԱՇՏՈՒԹԻՒՆԸ ՅՈՐԴՈՐՈՂՆԵՐՈՒՆ

13

«Եթէ ձեր մէջէն մարգարէ մը կամ երազատես մը ելլէ, ձեզի նշան մը կամ հրաշք մը տայ, 2 եւ նշանը կամ հրաշքը իրագործուի, որուն մասին ձեզի խօսած էր՝ երբ կ'ըսէր. “Հետեւի՛նք ուրիշ աստուածներու – որ ճանչցած չէք – ու զանո՛նք պաշտենք”^Կ, 3 այդ մարգարէին կամ երազատեսին խօսքը մտիկ մի՛ ընէք. քանի որ Տէրը՝ ձեր Աստուածը ձեզ կը փորձարկէ, որպէսզի հասկնայ թէ արդեօք դուք Տէրը՝ ձեր Աստուածը ձեր ամբողջ սիրտով եւ ձեր ամբողջ անձով կը սիրէ՛ք: 4 Տէրո՛ջ՝ ձեր Աստուծոյն հետեւեցէք ու անկէ՛ վախցէք, անո՛ր պատուիրանները պահեցէք, անո՛ր խօսքը մտիկ ըրէք, զայն պաշտեցէք եւ անո՛ր յարեցէք: 5 Իսկ այդ մարգարէն կամ երազատեսը պիտի մեռցուի, որովհետեւ ձեզ Եգիպտոսի երկրէն հանող ու ձեզ ստրկութեան տունէն ազատող Տէրոջ՝ ձեր Աստուծոյն դէմ ապստամբութեան մասին խօսեցաւ, որպէսզի ձեզ դուրս մղէ այն ճամբայէն, որ Տէրը՝ ձեր Աստուածը ձեզի պատուիրեց, որպէսզի անոր մէջէն ընթանաք: Այսպէս՝ չարութիւնը քու մէջէդ բնաջնջէ՛:

6 Եթէ քու եղբայրդ՝ մօրդ որդին, կամ քու որդիդ, կամ աղջիկդ, կամ ծոցիդ կինը, եւ կամ բարեկամդ՝ որ քու անձիդ պէս կը սիրես, քեզ ծածկաբար դրդէ՛ ըսելով. “Երթա՛նք եւ ուրի՛շ աստուածներ պաշտենք”^Կ, – որ ո՛չ դուն ճանչցար, ո՛չ ալ քու հայրերդ՝ 7 ձեր շրջակայ ժողովուրդներուն աստուածներէն, քեզի մօտ ըլլան թէ քեզմէ հեռու, երկրի մէկ ծայրէն մի՛նչեւ միւս ծայրը, – 8 անոր հաւանութիւն մի՛ տար, ո՛չ ալ անոր մտիկ ըրէ: Աչքդ անոր վրայ թող չխղճայ, անոր մի՛ խնայեր ու զայն մի՛ ծածկեր, 9 այլ անշո՛ւշտ մեռցուր: Զայն մեռցնելու համար նախ քու ձեռքդ անոր վրայ թող ըլլայ, եւ յետոյ՝ ամբողջ ժողովուրդին ձեռքը: 10 “Քարկոծէ՛ զայն՝ որպէսզի մեռնի, քանի որ ՞ուզեց քեզ հեռու մղել Տէրոջմէն՝ քու Աստուծմէդ, որ քեզ Եգիպտոսի երկրէն՝ ստրկութեան տունէն հանեց: 11 Ամբողջ Իսրայէլը լսելով թող վախնայ, որ անգամ մըն ալ այսպիսի չարիք մը չգործէ ձեր մէջ:

12 Եթէ բնակութեան համար Տէրոջ՝ քու Աստուծոյդ քեզի տուած քաղաքներէն մէկուն մասին լսես թէ կ'ըսեն. 13 “Ձեր մէջէն քանի մը ՞անօրէն մարդիկ ելան ու իրենց

^Կ Եբր.՝ Քարերով քարկոծէ

^Բ Եբր.՝ փնտռեց

^Գ Եբր.՝ Բելիարի որդիներ

քաղաքին բնակիչները **ապստամբութեան** մղեցին՝ ըսելով. "Երթա՛նք եւ ուրի՛շ աստուածներ պաշտենք"^Գ – որ ճանչցած չէք –, **14** որոնէ՛, պրպտէ՛, լա՛ւ հարցուփորձէ. երբ "տեսնես թէ" **ըսուածը** ճշմարիտ ու բանը ստոյգ է, **եւ** ձեր մէջ այսպիսի գարշութիւն մը գործուած է, **15** այդ քաղաքին բնակիչները **անշո՛ւշտ** սուրի բերանէ անցուր: Թէ՛ զայն եւ թէ անոր մէջ եղող ամէ՛ն ինչ նգովէ. անասուններն ալ սուրի բերանէ **անցուր: 16** Անոր ամբողջ ակարը՝ անոր հրապարակին մէջտե՛ղը ժողովէ, եւ **այդ** քաղաքն ու անոր ամբողջ ակարը **Տէրոջ՝** քու Աստուծոյդ համար ամբողջովին կրակով այրէ. ան յաւիտեան փլատակ թող ըլլայ, դարձեալ թող չկառուցանուի: **17** Այդ նգովուածէն ոչինչ թող փակչի ձեռքիդ, որպէսզի **Տէրը** իր "բորբոքած բարկութիւնը" կասեցնէ, քեզի ողորմութիւն 'ցոյց տայ", վրադ գթայ եւ քեզ բազմացնէ, ինչպէս հայրերուդ երդում ըրաւ, **18** եթէ **Տէրոջ՝** քու Աստուծոյդ խօսքը մտիկ ընելով անոր բոլոր պատուիրանները պահես՝ որ այսօր քեզի կը հրամայեմ, եւ ընես ինչ որ **Տէրոջ՝** քու Աստուծոյդ "առջեւ ուղիղ է»:

ՍՈՒԳԻ ՅՈՅՑԻ ԴԷՍ ԶԳՈՒՇԱՅՈՒՄ

14

«Դուք **Տէրոջ՝** ձեր Աստուծոյն որդիներն էք. մեռելի համար դուք ձեզ մի՛ կտրատէք, եւ ձեր աչքերուն մէջտեղ մի՛ կնտէք: **2** Արդարեւ դուն **Տէրոջ՝** քու Աստուծոյդ սուրբ ժողովուրդն ես. **Տէրը** երկրագունդի վրայ եղած բոլոր ժողովուրդներուն մէջէն քե՛զ ընտրեց, որպէսզի իրեն սեփական ժողովուրդ ըլլաս»:

ՄԱՔՈՒՐ ԵՒ ԱՆՄԱՔՈՒՐ ԿԵՆԴԱՆԻՆԵՐ

(Ղեւ. 11. 1-47)

3 «Ո՛չ մէկ գարշելի բան կեր: **4** Ահա՛ւասիկ ձեր ուտելիք անասունները.– արջառը, ոչխարն ու այծը, **5** եղջերուն, այծեամը, վիթը, "խարբուզը, այծքաղը, յամոյրը եւ ^Բանալութը: **6** Անասուններէն բոլոր կճղակաբաշխ – **այսինքն՝** կճղակը երկուքի բաժնուած – ու որոճացող անասունները կերէ՛ք: **7** Բայց որոճացողներէն կամ կճղակաբաշխներէն հետեւեալները մի՛ ուտէք.– ուղտը, նապաստակն ու ճագարը, որովհետեւ կ'որոճան, բայց կճղակաբաշխ չեն. անոնք ձեզի անմաքուր ըլլան. **8** նաեւ խոզը, քանի որ կճղակաբաշխ է, բայց չ'որոճար. ան ձեզի անմաքուր ըլլայ: Անոնց միսէն մի՛ ուտէք եւ անոնց դիակներուն մի՛ դպչիք:

9 Ջուրերուն մէջ բոլոր եղողներէն հետեւեալները կերէք.– ամէն թեւ ու թեփ ունեցող կերէ՛ք, **10** իսկ թեւ ու թեփ չունեցողը մի՛ ուտէք, ան ձեզի անմաքուր ըլլայ:

11 Ամէն մաքուր թռչնազգի կերէ՛ք: **12** Բայց հետեւեալ **թռչնազգիները** մի՛ ուտէք.–

^Դ Եբր.՝ ահա՛

^Ե Եբր.՝ բարկութեան բորբոքումը

^Գ Եբր.՝ տայ

^Կ Եբր.՝ աչքերուն

^Բ Այծեամի տեսակ

^Բ Ընծուղտ

Բ. ՕՐԷՆԸԻ ԳԻՐԸԸ

արծիւր, Գպասկուճը, գետարծիւր, **13** ցինը, անգղը, ուրուրը՝ իր տեսակներով, **14** ագռաւը՝ իր բոլոր տեսակներով, **15** ջայլամը, բուն, կկուն, բազէն՝ իր տեսակներով, **16** հաւպատիրը, քաջահաւը, կարապը, **17** հաւալուսնը, սել անգղը, հողամաղը, **18** արագիւրը, քարադրը՝ իր տեսակներով, յոպոպը եւ չղջիկը: **19** Բոլոր թռչող գեռուները ձեզի անմաքուր ըլլան. թող չուտուին: **20** Ամէն մաքուր թռչուն կերէ՛ք:

21 Ինքնիրմէ մեռածը բնաւ մի՛ ուտէք: Զայն քաղաքներուդ մէջ եղող գաղթականի՛ն տուր՝ որպէսզի ուտէ, կամ օտարազգիի՛ մը ծախէ. քանի որ դուն Տէրոջ՝ քու Աստուծոյդ սուրբ ժողովուրդն ես:

Ուլը իր մօր կաթին մէջ մի՛ եփեր»:

ՏԱՍԱՆՈՐԴԻՆ ՕՐԷՆԸԸ

22 «^ԴԱմէն տարի՝՝ քու **ցանած** սերմիդ **արդիւնքէն** – արտին արտադրած բոլոր բերքերէն – **անպատճառ** տասանորդ տուր: **23** Զու ցորենիդ, քաղցուիդ ու իւղիդ տասանորդը, եւ արջառներուդ ու ոչխարներուդ առջինեկները Տէրոջ՝ քու Աստուծո՛յդ առջեւ կեր, այն տեղը որ ինք պիտի ընտրէ՝ իր անունը հոն բնակեցնելու համար. որպէսզի ամէն օր Տէրոջմէն՝ քու Աստուծմէն վախճալ սորվիս: **24** Եթէ Տէրը՝ քու Աստուածդ՝ քեզ օրհնէ, սակայն չկարենաս զանոնք **հոն** փոխադրել՝ քանի որ ճամբան քեզի համար երկայն է, եւ այն տեղը՝ որ Տէրը, քու Աստուածդ, պիտի ընտրէ իր անունը հոն դնելու համար՝ քեզմէ հեռու է, **25** տո՛ւր զանոնք դրամի **փոխարէն**, ու դրամը ձեռքիդ մէջ սեղմելով գնա՛ Տէրոջ՝ քու Աստուծոյդ՝ ընտրելիք տեղը: **26** Այդ դրամը տո՛ւր՝ սիրտիդ բոլոր փափաքածներուն **փոխարէն** – արջառներու, ոչխարներու, գինիի կամ օղիի, եւ սիրտիդ բոլոր խնդրածներուն –, ու հո՛ն կեր Տէրոջ՝ քու Աստուծոյդ առջեւ, եւ ուրախացի՛ր, դուն ու քու ընտանիքդ: **27** Իսկ քաղաքներուդ մէջ եղող Ղեւտացին մի՛ լքեր, որովհետեւ ան քեզի հետ բաժին եւ ժառանգութիւն չունի:

28 Ամէն երեք տարուան վախճանին՝ այդ նոյն տարուան բերքիդ ամբողջ տասանորդը հանէ ու զայն քաղաքներուդ մէջ պահեստի՛ դիր. **29** որպէսզի երբ Ղեւտացին (որ քեզի հետ բաժին ու ժառանգութիւն չունի), եւ քաղաքներուդ մէջ եղող գաղթականը, որքն ու այրին գան, ուտեն եւ կշտանան, Տէրը՝ քու Աստուածդ՝ քեզ օրհնէ ձեռքիդ կատարած բոլոր գործերուն մէջ»:

ԵՕԹՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻՆ

(Ղեւ. 25. 1-7)

15

«Ամէն եօթը տարուան վախճանին՝ թողութի՛ւն ըրէ: **2** Ահա՛ւասիկ թողութեան կերպը.– ամէն պարտատէր որ իր ընկերին բան մը փոխ տուած է, զայն պիտի թողու. իր ընկերէն կամ եղբօրմէն պիտի չպահանջէ **զայն**, որովհետեւ Տէրոջ թողութիւնը յայտարարուած է: **3** Օտարազգիէն պիտի պահանջես, բայց ձեռքդ պիտի թողու ինչ որ քուկդ է եղբօրդ մօտ,

^Գ Վայրի թռչուն

^Դ Եբր.՝ Տարիէ տարի

^Ե Եբր.՝ անձիդ

^Զ Եբր.՝ անձիդ

4 ^ամինչեւ որ քու քովդ աղքատ չըլլայ. որովհետեւ Տէրը **անշուշտ** քեզ պիտի օրհնէ այն երկրին մէջ՝ որ Տէրը, քու Աստուածդ, քեզի կու տայ իբր ժառանգութիւն՝ որպէսզի անոր տիրանաս. 5 միայն թէ Տէրոջ՝ քու Աստուծոյդ խօսքը ուշադրութեամբ մտիկ ըրէ, եւ այս բոլոր պատուիրանները՝ որ այսօր քեզի կը հրամայեմ՝ զգուշութեամբ գործադրէ: 6 Արդարեւ Տէրը՝ քու Աստուածդ՝ քեզ պիտի օրհնէ, ինչպէս քեզի խոստացաւ, ու դուն շատ ազգերու փոխ պիտի տաս բայց դուն փոխ պիտի չառնես, եւ շատ ազգերու վրայ պիտի ^բտիրես բայց անոնք քու վրայ պիտի չտիրեն:

7 Տէրոջ՝ քու Աստուծոյդ քեզի տուած երկրին մէջ, քաղաքներէդ **որեւէ** մէկուն մէջ, եթէ եղբայրներէդ մէկը աղքատ ըլլայ քու քովդ, սիրտդ մի՛ կարծրացնէր ու ձեռքդ մի՛ գոցեր աղքատ եղբորդ. 8 հապա ձեռքդ անոր «լայն բաց», եւ անոր փոխ տուր՝ իր ունեցած կարօտութեան բաւելու չափ: 9 Զգուշացի՛ր որ սիրտիդ մէջ **անօրէն** խորհուրդ մը չունենաս ու չըսես. «Եօթներորդ տարին՝ թողութեան տարին՝ մօտ է», եւ աղքատ եղբորդ վրայ **անգութ աչքով նայելով**՝ անոր **փոխ** չտաս. որպէսզի քեզի դէմ Տէրոջ չգոչէ, ու **մեղաւոր չըլլաս**: 10 **Առատաձեռնութեամբ** անոր տուր, եւ անոր տալու ատենդ սիրտդ թող չդժգոհի. որովհետեւ Տէրը՝ քու Աստուածդ՝ այս պատճառով բոլոր գործերուդ ու ձեռնարկներուդ մէջ քեզ պիտի օրհնէ: 11 Զանի երկրին մէջէն աղքատ պիտի չպակսի, քեզի պատուիրեմ. «Քու երկրիդ մէջ եղող եղբորդ, դժբախտիդ եւ աղքատիդ **լայն բաց ձեռքդ**»:

ՎԵՐԱԲԵՐՈՒՄ ՍՏՐՈՒԿՆԵՐՈՒ ՀԱՆԴԷՊ
(Ելք. 21. 1-11)

12 «Եթէ քու եղբայրներէդ եբրայեցի մարդ մը կամ կին մը քեզի ծախուի, ան վեց տարի քեզի ստրուկ թող ըլլայ, իսկ եօթներորդ տարին զայն քովէդ ազատ արձակէ: 13 Երբ զայն քովէդ ազատ արձակես, պարապ **ձեռքով** մի՛ ուղարկեր. 14 ոչխարներէդ, կալէդ եւ հնձանէդ **հառատաձեռնութեամբ** պարգեւ մը տուր անոր»: Ինչ **բանով** որ Տէրը՝ քու Աստուածդ՝ քեզ օրհնեց, **անկէ՛** տուր անոր: 15 Յիշէ՛ թէ դուն **ալ** Եգիպտոսի երկրին մէջ ստրուկ էիր, բայց Տէրը՝ քու Աստուածդ՝ քեզ **անկէ** ազատեց. **այս պատճառով** այսօր քեզի կը հրամայեմ այս պատուիրանը: 16 Իսկ եթէ քեզի ըսէ. «Քովէդ չեմ ելլեր», քանի որ քեզ եւ քու տունդ կը սիրէ ու քովդ ^բգորհ է, 17 հերիւն մը առ, անոր ակա՛նջը ծակէ դրան վրայ, եւ ան միշտ ստրուկ թող ըլլայ քեզի. աղախինիդ **ալ** նոյնպէս ըրէ: 18 Թող դժուար **չերենայ** քեզի զայն քովէդ ազատ արձակել, որովհետեւ վեց տարի ծառայելով քեզի՝

^ա կամ՝ այնպէս
^բ Եբր.՝ կառավարես
^գ Եբր.՝ բաց
^դ Եբր.՝ Բելիարի
^ե Եբր.՝ աչքդ չարանալով
^զ Եբր.՝ վրայ մեղք չըլլայ
^է Եբր.՝ վզնո՛ց մը անցուր անոր վիզը
^ը Եբր.՝ լաւ

վարձկանի մը վարձքին կրկնապատիկը **շահիլ տուաւ քեզի**. ու Տէրը՝ քու Աստուածո՛ղ՝ բոլոր գործերուդ մէջ քեզ պիտի օրհնէ»:

ԱՐՋԱՌԻՆ ԵՒ ՈՇԽԱՐԻՆ ԱՌՋԻՆԵԿԸ

19 «Քու արջառներէդ եւ ոչխարներէդ ծնած ամէ՛ն արու առջիննէկ Տէրոջ՝ քու Աստուծոյդ՝ ընծայէ: Արջառիդ առջիննէկով մի՛ գործեր ու ոչխարիդ առջիննէկը մի՛ խուզեր: **20** Տէրոջ՝ քու Աստուծոյդ առջեւ կե՛ր **գայն** ամէն տարի, դուն եւ ընտանիքդ, Տէրոջ ընտրած տեղը: **21** Բայց եթէ արատաւոր, կաղ կամ կոյր ըլլայ, **կամ** որեւէ գէշ արատ **ունենայ**, գայն Տէրոջ՝ քու Աստուծոյդ մի՛ զոհեր. **22** գայն քաղաքներուդ մէջ կեր: Անմաքուր եղողը եւ մաքուր եղողը հաւասարապէս թող **ուտեն**՝ այծեամի ու եղջերուի պէս: **23** Միայն թէ անոր արիւնը մի՛ ուտեր, այլ ջուրի պէս գետի՛նը թափէ գայն»:

ԶԱՏԻԿԸ
(Ելք. 12. 1-20)

16

«Ապիպ ամսուան ուշադի՛ր եղիր, որպէսզի Զատիկը կատարես Տէրոջ՝ քու Աստուծոյդ. որովհետեւ Տէրը՝ քու Աստուածո՛ղ՝ Ապիպ ամսուան մէջ հանեց քեզ Եգիպտոսէն՝ գիշերը: **2** Զատիկին համար ոչխարներէ՛ն եւ արջառներէ՛ն զոհէ Տէրոջ՝ քու Աստուծոյդ, այն տեղը՝ որ Տէրը պիտի ընտրէ, իր անունը հոն բնակեցնելու համար: **3** Անոր հետ խմորեալ **հաց** մի՛ ուտեր. եօթը օր անոր հետ բաղա՛րջ կեր, – **այսինքն**՝ տառապանքի հաց, որովհետեւ Եգիպտոսի երկրէն անապարանքով ելար –, որպէսզի կեանքիդ բոլոր օրերուն մէջ յիշես Եգիպտոսի երկրէն ելած օրդ: **4** Քու ամբողջ հողամասիդ մէջ՝ եօթը օր բնաւ թթխմոր թող չտեսնուի քովդ, եւ առաջին իրիկունը զոհած միսէդ ոչինչ թող «մնայ մինչեւ առտու: **5** Տէրոջ՝ քու Աստուծոյդ քեզի տուած քաղաքներէդ **որեւէ** մէկուն մէջ չես կրնար զատիկը զոհել. **6** հապա **միայն** այն տեղը, որ Տէրը՝ քու Աստուածո՛ղ պիտի ընտրէ, իր անունը հոն բնակեցնելու համար: Հո՛ն զոհէ զատիկը, իրիկուան դէմ՝ երբ արելը մայր մտնէ, Եգիպտոսէն ելած ատենդ: **7** Տէրոջ՝ քու Աստուծոյդ ընտրած տեղը **գայն** եփէ՛ ու կեր՝, եւ առտուն վերադարձի՛ր, թո՛ղնդ գնա: **8** Վե՛ց օր բաղարջ կեր, ու եօթներորդ օրը Տէրոջ՝ քու Աստուծոյդ համար տօնախմբութիւն ըլլայ. ո՛չ մէկ գործ ըրէ»:

ՀՈՒՆՉՔԻ ՏՕՆԸ
(Ելք. 34. 22: Ղեւ. 23. 15-21)

9 «Եօթը շաբաթ հաշուէ դուն քեզի. **այս** եօթը շաբաթները սկսէ՛ հաշուել **այն ատենէն**՝ երբ սկսիս մանգաղով հասուն ցորենը **հնձել**, **10** յետոյ Շաբաթներու տօ՛նը կատարէ Տէրոջ՝ քու Աստուծոյդ, **եւ** ձեռքիդ յօժարակամ ընծային հա՛րկը տուր, Տէրոջ՝ քու Աստուծոյդ քեզի **տուած** օրհնութեան համեմատ: **11** Տէրոջ՝ քու Աստուծոյդ առջեւ ուրախացէ՛ք, դուն, որդիդ ու աղջիկդ, ծառադ եւ աղախինդ, քաղաքներուդ մէջ եղող Ղեւտացին, ու ձեր մէջ եղող գաղթականը, որբը եւ այրին, այն տեղը որ Տէրը՝ քու

^բ Եբբ.՝ սրբացուր
^ւ Եբբ.՝ գիշերէ
^բ Եբբ.՝ վրաններդ

Աստուածոյ պիտի ընտրէ, իր անունը հոն բնակեցնելու համար: 12 Եգիպտոսի մէջ ստրուկ ըլլալդ յիշելով՝ այս կանոնները պահէ՛ ու գործադրէ՛»:

ՏԱՂԱՒԱՐՆԵՐՈՒ ՏՕՆԸ

(ՂԵՆ. 23. 33-43)

13 «Քու կալիդ ու հնձանիդ բերքը ժողվելէդ ետք՝ եօ՛թը օր Տաղաւարներու տօնը կատարէ: 14 Տօնիդ մէջ ուրախացէ՛ք, դո՛ւն, որդիդ եւ աղջիկդ, ծառայդ ու աղախինդ, քաղաքներուդ մէջ եղող Ղեստացին, գաղթականը, որբը եւ այրին: 15 Տէրոջ՝ քու Աստուծոյդ եօ՛թը օր տօն կատարէ՝ Տէրոջ ընտրած տեղը, որովհետեւ Տէրը՝ քու Աստուածդ՝ բոլոր բերքերդ ու ձեռքերուդ բոլոր գործերը պիտի օրհնէ, եւ դուն ի՛րապէս պիտի ուրախանաս:

16 Տարին երեք անգամ, այսինքն Բաղարջակերքի տօնին, Ծաբաթներու տօնին ու Տաղաւարներու տօնին, քու բոլոր արուներդ Տէրոջ՝ քու Աստուծոյդ առջեւ թող երեւնան, այն տեղը՝ որ ինք պիտի ընտրէ: Տէրոջ առջեւ պարապ ձեռքով թող չերեւնան. 17 իւրաքանչիւրը ձեռքին պարգեւին չափ թող բերէ, Տէրոջ՝ քու Աստուծոյդ քեզի տուած օրհնութեան համեմատ»:

ԴԱՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ԿԱՐԳԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

18 «Տէրոջ՝ քու Աստուծոյդ քեզի տուած բոլոր քաղաքներուն մէջ՝ քու տոհմերուդ համեմատ դատաւորներ եւ ոստիկաններ կարգէ դուն քեզի, որպէսզի ժողովուրդը դատեն արդար դատաստանով: 19 Իրաւունքը մի՛ ծռեր, աչառութիւն մի՛ ըներ ու կաշառք մի՛ ստանար. որովհետեւ կաշառքը իմաստուններուն աչքը կը կուրցնէ եւ արդարներուն խօսքերը կ'եղծանէ: 20 Արդարութեան, միա՛յն արդարութեան հետամուտ եղիր, որպէսզի ապրիս եւ տիրանաս այն երկրին, որ Տէրը՝ քու Աստուածդ քեզի կու տայ:

21 Ո՛չ մէկ փայտէ աստարովթ սնկէ դուն քեզի Տէրոջ՝ քու Աստուծոյդ զոհասեղանին քով, որ պիտի շինես դուն քեզի: 22 Արձա՛ն ալ մի՛ կանգնեցներ դուն քեզի, ինչ որ Տէրը՝ քու Աստուածդ կ'ատէ»:

17

«Տէրոջ՝ քու Աստուծոյդ մի՛ զոհեր արատ կամ որեւէ յթերութիւն ունեցող արջառ մը կամ ոչխար մը, որովհետեւ ասիկա Տէրոջ՝ քու Աստուծոյդ առջեւ գարշելի է:

2 Տէրոջ՝ քու Աստուծոյդ քեզի տուած քաղաքներէն մէկուն մէջ, եթէ գտնուի ձեր մէջ այնպիսի մարդ մը կամ կին մը, որ Տէրոջ՝ քու Աստուծոյդ Բառջեւ չարիք գործէ՝ անոր ուխտը անտեսելով, 3 ու երթայ եւ ուրիշ աստուածներ պաշտէ – արեւը, կամ լուսինը, կամ երկինքի զարդերէն որեւէ մէկը – ու անոնց երկրպագէ, – ինչ որ ես չեմ պատուիրեր, –

⁹ Եբր.՝ ծառէ

¹⁰ Եբր.՝ գէշ բան

¹¹ Եբր.՝ աչքերուն

¹² Եբր.՝ զօրքէն

Բ. ՕՐԷՆՔԻ ԳԻՐՔԸ

4 երբ ասիկա քեզի պատմուի, դուն՝ լսելէդ ետք՝ լա՛ւ որոնէ. **Դ**եթէ **ըսուածը** ճշմարիտ եւ բանը ստոյգ է, **այսինքն՝** Իսրայէլի մէջ այսպիսի գարշութիւն մը գործուած է, **5** այս չար արարքը գործող մարդը կամ կինը **«քաղաքէդ դուրս»** հանէ՛, ու այդ մարդը կամ կինը **«քարկոծէ՛**՝ որպէսզի մեռնի: **6** Մահապարտը երկու կամ երեք **«վկայութեամբ թող մեռցուի. մէկ վկայութեամբ թող չմեռցուի: 7** Ջայն մեռցնելու համար՝ նախ վկաներո՛ւն ձեռքը անոր վրայ թող ըլլայ, յետոյ՝ ամբողջ ժողովուրդին ձեռքը: Այսպէս՝ չարութիւնը քու մէջէդ բնաջնջէ՛:

8 երբ **Ը**ծագած խնդիրի մը դատաստանը խրթին **երեւնայ** քեզի,– քաղաքներուդ մէջ վէճի պատճառ **եղող** **Ք**զանազան արիւնահեղութիւններու, դատերու կամ վէրքերու մասին՝,– **ելի՛ր ու** բարձրացի՛ր **Տէրոջ՝** քու Աստուծոյդ ընտրած տեղը, **9** **Փ**մօտեցի՛ր Ղեւտացի քահանաներուն եւ այդ օրերու դատաւորին, ու խորհո՛ւրդ հարցուր. անոնք ալ **Դ**դատարանին վճիռը պիտի հաղորդեն քեզի: **10** Գործադրէ՛ այն վճիռը՝ որ քեզի պիտի հաղորդեն **Տէրոջ** ընտրած այդ տեղը. ամէն ինչ որ քեզի սորվեցնեն՝ զգուշութեամբ գործադրէ: **11** Գործադրէ՛ անոնց քեզի սորվեցուցած օրէնքին հրամանը եւ քեզի ըսած դատավճիռը. անոնց քեզի հաղորդած վճիռէն մի՛ խոտորիր, ո՛չ աջ կողմ եւ ո՛չ ձախ կողմ: **12** Բայց եթէ մարդ մը յանդգնելով մտիկ չընէ **Տէրոջ՝** քու Աստուծոյդ պաշտօն կատարելու համար հոն կայնող քահանային կամ դատաւորին **խօսքը**, այդ մարդը պիտի մեռնի ու չարութիւնը Իսրայէլէն պիտի բնաջնջես, **13** որպէսզի ամբողջ ժողովուրդը լսելով վախնայ եւ անգա՛մ մըն ալ յանդուգն չըլլայ»:

ԹԱԳԱԻՈՐԻ ՅԱՏՈՒԿ ՇՐԱՀԱՆԳ

14 «Երբ **Տէրոջ՝** քու Աստուծոյդ քեզի տուած երկիրը մտնես, անոր տիրանալով հոն բնակիս եւ ըսես. «Իմ շուրջս եղող բոլոր ազգերուն պէս ե՛ս ալ իմ վրաս թագաւոր մը **կ'ուզեմ** նշանակել, **15** **անպատճառ** **Տէրոջ՝** քու Աստուծոյդ ընտրած **մարդը** վրադ թագաւոր նշանակէ. քու եղբայրներէ՛դ **մէկը** վրադ թագաւոր նշանակէ. քու եղբայրդ չեղող օտարազգին չես կրնար կարգել: **16** Սակայն **Թ**ագաւորը իր ձիերը թող չշատցնէ, ո՛չ ալ ժողովուրդը Եգիպտոս վերադարձնէ՛ շատ ձիեր ունենալու համար. որովհետեւ **Տէրը** ձեզի ըսաւ. «Ասկէ ետք՝ անգա՛մ մըն ալ այդ ճամբայէն մի՛ վերադառնաք: **17** Նաեւ ան իր

^Դ Եբբ.՝ եւ ահա՛

^Ե Եբբ.՝ դռներէդ

^Գ Եբբ.՝ քարերո՛վ քարկոծէ

^Կ Եբբ.՝ վկայի բերանով

^Ը Եբբ.՝ կանգնած

^Ք Եբբ.՝ արիւնի եւ արիւնի միջեւ, դատի եւ դատի միջեւ, կամ հարուածի եւ հարուածի միջեւ

^Փ Եբբ.՝ գնա՛

^Դ Եբբ.՝ դատաստանին

^Ը Եբբ.՝ ան

կիները թող չշատցնէ, որպէսզի սիրտը չշեղի, ո՛չ ալ չափազանց արծաթ ու ոսկի ^Խդիզէ իրեն համար: **18** Երբ իր թագաւորութեան գահին վրայ բազմի, իրեն համար այս Օրէնքին մէկ օրինակը թող գրէ գիրքի մը մէջ՝ Ղեւտացի քահանաներուն քով եղող **գիրքէն: 19** Ան իր քով թող ըլլայ, եւ իր կեանքին բոլոր օրերուն մէջ զայն թող կարդայ. որպէսզի Տէրոջմէն՝ իր Աստուծմէն վախճալ սորվի, այս Օրէնքին բոլոր խօսքերն ու այս կանոնները պահելով՝ զանոնք գործադրելու համար. **20** որպէսզի իր սիրտը եղբայրներուն վրայ չգոռոզանայ, եւ այս պատուիրաններէն աջ կողմ կամ ձախ կողմ չշեղի. որպէսզի Իսրայէլի մէջ իր թագաւորութեան օրերը երկար ըլլան, թէ՛ իրեն եւ թէ՛ իր որդիներուն համար»:

ՔԱՅԱՆԱՆԵՐՈՒՆ ԲԱԺԻՆԸ

18

«Ղեւտացի քահանաները, Ղեւիի ամբողջ տոհմը, Իսրայէլի հետ ո՛չ բաժին, ո՛չ ալ ժառանգութիւն պիտի ունենան. Տէրոջ պատարագներէն եւ անոր ժառանգութենէն պիտի ուտեն: **2** Անոնք իրենց եղբայրներուն մէջ ժառանգութիւն պիտի չունենան, **քանի որ** Տէ՛րն է անոնց ժառանգութիւնը, ինչպէս իրենց ըսաւ:

3 Ահա՛ւասիկ քահանաներուն իրաւունքը՝ որ պիտի **ստանան** ժողովուրդէն, անոնցմէ՛ որ զոհ կը մատուցանեն, արջառ ըլլայ թէ ոչխար. թելը, ծնօտներն ու քաղիրթը քահանային պիտի տան: **4** Զու ցորենիդ, քաղցուիդ եւ իւղիդ՝ երախայրիքը, նաեւ ոչխարներուդ առաջին ^բբուրդը անոր պիտի տաս, **5** որովհետեւ Տէրը՝ քու Աստուածդ՝ բոլոր տոհմերուդ մէջէն զա՛յն ընտրեց, զինք եւ իր որդիները, որպէսզի **՛**ամէն ատեն՝ **իր առջեւ** կայնի՝ Տէրոջ անունով պաշտօն կատարելու համար:

6 Երբ քու քաղաքներէդ **որեւէ** մէկուն մէջ պանդխտացած Ղեւտացի մը – ամբողջ Իսրայէլէն – երթայ ու իր անձին ^բբուռն փափաքով հասնի Տէրոջ ընտրած տեղը, **7** Տէրոջ՝ իր Աստուծոյն անունով պաշտօն պիտի կատարէ իր բոլոր Ղեւտացի եղբայրներուն պէս, որ հոն կը կայնին՝ Տէրոջ առջեւ: **8** Անոնք ուտելիքի հաւասար բաժիններ պիտի ունենան, իր հօրենական **՛**ինչքին ծախուելէն՝՝ զատ»:

ԿՈՒՊԱՇՏԱԿԱՆ ՓՈՐՁԵՐՈՒ ԴԷՍ ԶԳՈՒՇԱՅՈՒՄ

9 «Երբ մտնես Տէրոջ՝ քու Աստուծոյդ քեզի տուած երկիրը, մի՛ սորվիր այդ ազգերուն գարշուծութիւններուն նմանները գործել: **10** Ձեր մէջ թող չգտնուի ուեւ մէկը՝ որ իր որդին կամ աղջիկը կրակէ անցընէ, **կամ** դիւթութիւն, **կամ** գուշակութիւն, կամ հմայութիւն, եւ կամ կախարդութիւն ընէ. **11** նաեւ թովիչ, կամ վհուկ, կամ նշանագէտ, եւ կամ մեռելահարցուկ **թող չգտնուի: 12** Արդարեւ ո՛վ որ այս բաները կ'ընէ՝ Տէրոջ **առջեւ**

^Խ Եբր.՝ շատցնէ

^Մ Եբր.՝ առաջինները

^Բ Եբր.՝ գզաթը

^Գ Եբր.՝ բոլոր օրերը

^Դ Եբր.՝ ամբողջ

^Ե Կամ՝ եկամուտներէն

գարշելի է. այս գարշութիւններուն պատճառով Տէրը՝ քու Աստուածդ՝ առջեւէդ կը վտարէ զանոնք: **13** «Կատարելապէս հետեւէ Տէրոջ՝ քու Աստուծոյդ»: **14** որովհետեւ այդ ազգերը՝ որոնց պիտի տիրանաս՝ գուշակներուն եւ դիւթերուն մտիկ կ'ընեն, բայց Տէրը՝ քու Աստուածդ՝ քեզի չի թոյլատրեր այսպէս **ընել**»:

ՄԱՐԳԱՐԷ ՄԸ ՂՐԿԵԼՈՒ ԽՈՍՏՈՒՄ

15 «Տէրը՝ քու Աստուածդ՝ էքու եղբայրներուդ մէջէն՝ ինծի նման մարգարէ մը պիտի հանէ քեզի: Անոր մտիկ ըրէք, **16** ինչպէս Քորեբ **լեռը**՝ համախմբումին օրը, Տէրոջմէն՝ քու Աստուծմէն խնդրեցիր՝ ըսելով. «Տէրոջ՝ իմ Աստուծոյս ձայնը վերստին չլսեմ ու այս մեծ կրակը անգամ մըն ալ չտեսնեմ, որպէսզի չմեռնիմ»: **17** Տէրն ալ ինծի ըսաւ. «Իրենց ըսած խօսքերը շիտակ են: **18** Քեզի նման մարգարէ մը պիտի հանեմ անոնց՝ իրենց եղբայրներուն մէջէն, եւ իմ խօսքերս անոր բերանը պիտի դնեմ: Ամէն ինչ որ անոր պատուիրեմ՝ անոնց պիտի ըսէ, **19** եւ ո՛վ որ մտիկ չընէ խօսքերս՝ որ ան իմ անունովս պիտի ըսէ, իրմէ **հաշիւ** պիտի պահանջեմ:

20 Իսկ եթէ մարգարէ մը յանդգնի իմ անունովս ըսել խօսք մը՝ որ իրեն չեմ պատուիրեր ըսել, կամ ուրիշ աստուածներու անունով խօսի, այդ մարգարէն պիտի մեռնի: **21** Եթէ սիրտիդ մէջ ըսես. «Ի՞նչպէս գիտնանք թէ այդ խօսքը Տէրը չէ ըսեր», **22** երբ մարգարէ մը Տէրոջ անունով խօսի բայց այդ բանը չպատահի, ո՛չ ալ իրագործուի, այդ խօսքն է որ Տէրը չէ ըսեր. մարգարէն յանդգնութեամբ ըսեր է զայն, իրմէ մի՛ վախճար»:

ԱՊԱՍՏԱՆԻ ԶԱՂԱՔՆԵՐԸ
(Թիւ. 35. 9-34: Յես. 20. 1-9)

19

«Երբ Տէրը՝ քու Աստուածդ՝ կոտորէ այն ազգերը, որոնց երկիրը Տէրը՝ քու Աստուածդ՝ քեզի պիտի տայ, ու դուն զանոնք վտարելով՝ անոնց քաղաքներուն եւ տուներուն մէջ բնակիս, **2** քեզի երե՛ք քաղաք զատէ երկրիդ մէջտեղը, որ Տէրը՝ քու Աստուածդ՝ քեզի կու տայ անոր տիրանալու համար: **3** Քեզի ճամբայ՝ պատրաստէ, ու Տէրոջ՝ քու Աստուծոյդ քեզի ժառանգութեան համար տուած երկրիդ հողամասը երեքի՛ բաժնէ, որպէսզի ամէն մարդասպան հոն փախչի:

4 Ահա՛ւասիկ մարդասպանին հոն փախչելու եւ ողջ մնալու սկանոնը. ո՛վ որ անգիտակցաբար ^բսպաննէ իր ընկերը՝ որ առաջուրնէ չէր ատեր, **5** – ինչպէս երբ մէկը իր ընկերին հետ անտառը երթայ՝ փայտ կտրելու համար, եւ իր ձեռքով ծառ կտրելու համար տապարը վերցուցած ատեն՝ երկաթը կոթէն խուսափելով ընկերին հանդիպի ու զայն մեռցնէ, – անիկա այդ քաղաքներէն մէկը թող փախչի եւ ողջ մնայ. **6** որպէսզի արիւնի վրէժխնդիրը՝ մինչ սիրտը տաքցած է՝ մարդասպանը չհետապնդէ, ճամբան երկայն

^գ Եբր.՝ Անթերի՛ կերպով Տէրոջ՝ քու Աստուծոյդ հետ եղիր
^է Եբր.՝ քու մէջէն՝ եղբայրներէդ՝
^բ Եբր.՝ ջըլլայ
^ւ Եբր.՝ պատուիրանը
^բ Եբր.՝ զարնէ

Բ. ՕՐԷՆՔԻ ԳԻՐՔԸ

ըլլալով՝ անոր չհասնի ու զայն ⁹չմեռցնէ: Աճ մեռնելու արժանի չէ, քանի որ առաջուրնէ զայն չէր ատեր. **7** ուստի քեզի կը պատուիրեմ. “Քեզի երե՞ք քաղաք զատէ□:

8 Երբ Տէրը՝ քու Աստուածդ՝ հողամասդ ընդարձակէ, ինչպէս հայրերուդ երդում ըրաւ, եւ հայրերուդ խոստացած բոլոր երկիրները քեզի տայ, **9** – եթէ պահես ու գործադրես այս բոլոր պատուիրանները՝ որ այսօր քեզի կը հրամայեմ, Տէրը՝ քու Աստուածդ՝ սիրելով եւ միշտ անոր ճամբաներէն ընթանալով, – այս երեքին վրայ քեզի **ուրի՛շ** երեք քաղաք ալ ւելցուր. **10** որպէսզի երկրիդ մէջ, որ Տէրը՝ քու Աստուածդ՝ քեզի կու տայ իբր ժառանգութիւն, անմեղ արիւն չթափուի ու ⁷դուն արիւնի պարտական չըլլաս”:

11 Բայց եթէ մարդ մը իր ընկերը ատելով՝ անոր համար դարան մտնէ, եւ անոր դէմ կանգնելով ⁵զայն զարնէ՝ ու ան մեռնի, ապա այդ քաղաքներէն մէկը փախչի, **12** իր քաղաքին երէցները **մարդ** թող դրկեն, զայն անկէ բերեն եւ արիւնի վրէժխնդիրին ձեռքը մատնեն, որպէսզի մեռնի: **13** Աչքդ անոր վրայ թող չխղճայ. անմեղ արիւնը Իսրայէլի մէջէն բնաջնջէ՛, որպէսզի քեզի բարիք ըլլայ»:

ՆԻՆ ԿԱԼՈՒԱԾԻ ՍԱՀՄԱՆՆԵՐ

14 «Մի՛ տեղափոխեր ⁹դրացիիդ սահմանաքարը՝ որ նախնիքները հաստատած պիտի ըլլան քու ⁵կալուածիդ մէջ, որ պիտի ժառանգես այն երկրին մէջ՝ որ Տէրը՝ քու Աստուածդ՝ քեզի կու տայ անոր տիրանալու համար»:

ՎԿԱՆԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

15 «Մէկ վկայ ²բաւական մի՛ սեպեր” մարդու մը դէմ՝ որեւէ անօրէնութեան կամ մեղքի համար – անոր գործած որեւէ մեղքին համար. երկու վկաներու ⁸խօսքով, կամ երեք վկաներու խօսքով թող հաստատուի **ամէն** բան:

16 Եթէ մարդու մը դէմ սուտ վկայ մը կանգնի՝ անոր ապստամբութեան մասին ⁶վկայելու համար, **17** այդ երկու մարդիկը, որոնց միջեւ վէճ կայ, թող կայնին Տէրոջ առջեւ, **ու** քահանաներուն եւ այդ օրերու դատաւորներուն առջեւ: **18** Դատաւորները թող լա՛ւ որոնեն, ու ¹եթէ **այդ** վկան ¹սուտ վկայ է **եւ** իր եղբօր դէմ ⁴սուտ վկայութիւն տուեր” է,

⁹ Երբ.՝ չզարնէ

⁷ Երբ.՝ քու վրայդ արիւն չըլլայ

⁵ Երբ.՝ անոր անձը զարնէ

⁹ Երբ.՝ ընկերիդ

⁵ Երբ.՝ ժառանգութեանդ

² Երբ.՝ թող չկանգնի

⁸ Երբ.՝ բերանով

⁶ Երբ.՝ պատասխանելու

¹ Երբ.՝ ահա՛

¹ Կամ՝ կեղծ

19 ըրէ՞ք անոր՝ ինչպէս անհկա խորհեցաւ իր եղբօր ընել: Չարութիւնը քու մէջէդ բնաջնջէ՛, 20 որպէսզի՝ ուրիշները լսելով վախնան, եւ ասկէ ետք՝ անգամ մըն ալ ձեր մէջ այսպիսի չար արարք մը չգործեն: 21 Աչքդ անոր վրայ թող չխղճայ. «Կեանքի տեղ կեանք՝ պիտի տրուի, աչքի տեղ աչք, ականայի տեղ ականայ, ձեռքի տեղ ձեռք, ու ոտքի տեղ ոտք»:

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՄԱՍԻՆ

20

«Երբ թշնամիներուդ դէմ պատերազմելու «երթաս եւ ձիեր, կառքեր ու քեզմէ բազմաթիւ ժողովուրդ տեսնես, անոնցմէ մի՛ վախնար. որովհետեւ քեզ Եգիպտոսի երկրէն բարձրացնող Տէրը՝ քու Աստուածդ՝ քեզի հետ է: 2 Երբ պատերազմելու համար մօտենաք, քահանան ներկայանալով՝ ժողովուրդին պիտի խօսի 3 եւ անոնց ըսէ. «Մտի՛կ ըրէ, ո՛վ իսրայէլ: Այսօր ձեր թշնամիներուն դէմ պատերազմելու համար կը մօտենաք. ձեր սիրտը թող չթուլնայ, մի՛ վախնաք, իրար մի՛ անցնիք, եւ անոնցմէ մի՛ ահաբեկիք. 4 որովհետեւ Տէրը՝ ձեր Աստուածը՝ ձեզի հետ կ'երթայ, ձեզի համար պատերազմելու ձեր թշնամիներուն դէմ, ու ձեզ ազատելու»:

5 Ապա ոստիկանները ժողովուրդին պիտի խօսին՝ ըսելով. «Ո՛վ որ նոր տուն կառուցաներ է բայց անոր նաւակատիքը կատարած չէ, թող երթայ ու իր տունը վերադառնայ. որպէսզի պատերազմին մէջ չմեռնի եւ ուրիշ մարդ մը անոր նաւակատիքը չկատարէ: 6 Ո՛վ որ այգի տնկեր է բայց անոր պտուղէն դէռ կերած չէ, թող երթայ ու իր տունը վերադառնայ. որպէսզի պատերազմին մէջ չմեռնի եւ ուրիշ մարդ մը անոր առաջին պտուղը չուտէ: 7 Ո՛վ որ կնոջ մը նշանուեր է բայց զայն դէռ առած չէ, թող երթայ ու իր տունը վերադառնայ. որպէսզի պատերազմին մէջ չմեռնի եւ ուրիշ մարդ մը զայն չառնէ»: 8 Ոստիկանները իրենց խօսքը շարունակելով՝ ժողովուրդին պիտի ըսեն. «Ո՛վ որ վախկոտ ու թուլասիրտ է, թող երթայ ու իր տունը վերադառնայ. որպէսզի իր եզբայրներուն սիրտն ալ չհալի իր սիրտին պէս»: 9 Երբ ոստիկանները ժողովուրդին խօսիլը աւարտեն, ժողովուրդին վրայ սպարապետներ թող նշանակեն»:

10 Երբ քաղաքի մը մօտենաս՝ անոր դէմ պատերազմելու համար, զայն խաղաղութեան հրաւիրէ: 11 Եթէ «քու խաղաղութիւնդ ընդունի» ու դռները քեզի բանայ, մէջը գտնուած ամբողջ ժողովուրդը քեզի հարկատու թող ըլլայ ու քեզի հպատակի: 12 Բայց եթէ քեզի հետ խաղաղութիւն չընէ եւ քեզի դէմ պատերազմի, զայն պաշարէ՛: 13 Երբ Տէրը՝ քու Աստուածդ՝ ձեռքդ մատնէ զայն, անոր բոլոր արունները սուրի՛ բերանէ անցուր. 14 բայց կիները, մանուկներն ու անասունները, եւ ինչ որ կայ այդ քաղաքին մէջ – անոր ամբողջ աւարը – կողոպտէ՛ քեզի համար, ու Տէրոջ՝ քու Աստուծոյդ քեզի մատնած թշնամիներուդ

^h Եբր.՝ կեղծ պատասխաներ

^d Եբր.՝ մնացողները

^y Եբր.՝ անձի տեղ անձ

^w Եբր.՝ դուրս ելլես

^p Կամ՝ սպարապետները ժողովուրդին գլուխը թող անցնին

^q Եբր.՝ քեզի «խաղաղութիւն» պատասխանէ

աւարը կեր: 15 Այսպէս ըրէ քեզմէ շատ հեռու եղող բոլոր քաղաքներուն, որոնք այս ազգերուն քաղաքներէն չեն: 16 Սակայն այս ժողովուրդներուն քաղաքներուն մէջ, որ Տէրը՝ քու Աստուածդ՝ քեզի կու տայ իբր ժառանգութիւն, ո՛չ մէկ շնչաւոր ողջ պահէ: 17 Արդարեւ զանոնք պիտի անճիտես – **այսինքն՝** Զետացիները, Ամորհացիները, Զանանացիները, Փերեզացիները, Խեւացիներն ու Յերուսացիները –, ինչպէս Տէրը՝ քու Աստուածդ՝ քեզի պատուիրեց. 18 որպէսզի ձեզի չստրվեցնեն իրենց բոլոր գարշուքիւններուն նմանները գործել, ինչպէս անոնք իրենց աստուածներուն կ'ընեն, եւ դուք Տէրոջ՝ ձեր Աստուծոյն դէմ չմեղանչէք:

19 Երբ քաղաքի մը դէմ պատերազմիս, ու զայն գրաւելու համար երկար ժամանակ պաշարես, անոր ծառերը մի՛ տապալեր՝ անոնց տապար զարնելով, որովհետեւ անոնցմէ պիտի ուտես: Ուրեմն զանոնք մի՛ կտրեր. արդարեւ դաշտին ծառը մա՞րդ է, որ քեզմէ պաշարուի՞: 20 Միայն տապալէ՛ եւ կտրէ՛ այն ծառերը՝ որ գիտես թէ պտղատու ծառեր չեն. անոնցմով պատնէշներ կառուցանէ քեզի դէմ պատերազմող քաղաքին դիմաց, մինչեւ որ զայն նուաճես»:

ԱՆՅԱՅՏ ՄԱՐԴԱՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

21

«Եթէ այն հողին վրայ, որ Տէրը՝ քու Աստուածդ՝ քեզի կու տայ անոր տիրանալու համար, սպաննուած մարդ մը գտնուի՞ դաշտի վրայ ինկած, բայց չգիտցուի թէ ո՛վ զայն սպաններ է, 2 քու երէցներդ ու դատաւորներդ թող դուրս ելլեն եւ սպաննուած մարդուն եղած տեղէն մինչեւ շրջակայ քաղաքները չափեն: 3 Երբ սպաննուած մարդուն ամենամօտ քաղաքը հաստատուի, այդ քաղաքին երէցները արջառներէն երինջ մը թող առնեն, որ աշխատած չէ ու լուծի տակ մտած չէ, 4 եւ այդ քաղաքին երէցները երինջը թող իջեցնեն Բմշտահոս վտակի մը քով, չհերկուած ու չսերմանուած տեղ մը, եւ հոն՝ վտակին մէջ՝ երինջին ծոծրակը թող կտրեն: 5 Այն ատեն Ղեւիի որդիները՝ քահանաները թող մօտենան, որովհետեւ Տէրը՝ քու Աստուածդ զանո՛նք ընտրեց՝ իրեն պաշտօն կատարելու եւ Տէրոջ անունով օրհնելու համար, ու ամէն վէճ եւ ամէն հարուած Գանո՛նք թող դատեն՞: 6 Այդ սպաննուածին ամենամօտ քաղաքին բոլոր երէցները իրենց ձեռքերը թող լուան վտակին մէջ՝ ծոծրակը կտրուած երինջին վրայ, 7 ու վկայեն. «Մեր ձեռքերը չթափեցին այս արիւնը, եւ մեր աչքերը չտեսան: 8 Ո՛վ Տէր, քաւութի՛ւն ըրէ քու ժողովուրդիդ՝ Իսրայէլի, որ դո՛ւն ազատեցիր, ու անմեղ արիւնը քու ժողովուրդիդ՝ Իսրայէլի մի՛ վերագրեր»»: Այսպէս՝ այդ արիւնին համար քաւութիւն պիտի ըլլայ անոնց, 9 եւ դուն անմեղ արիւնը քու մէջէդ պիտի բնաջնջես, ընելով ինչ որ Տէրոջ Կառքեւ ուղիդ

¹ Եբբ.՝ մա՞րդ է, որ քու պատճառովդ պաշարումի մէջ մտնէ, կամ՝ մարդու պէս քեզի օգնութեան կը հասնի պաշարումի մէջ
² Եբբ.՝ ուտելիքի
³ Եբբ.՝ քաշած
⁴ Եբբ.՝ տեւական
⁵ Եբբ.՝ անոնց բերանով թող դատուին
⁶ Եբբ.՝ սիրտին վրայ մի՛ դներ
⁷ Եբբ.՝ աչքերուն

է»:

ՊԱՏԵՐԱԶՄԱԿԱՆ ԳԵՐԻ ԿԻՆԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

10 «Երբ քու թշնամիներուդ դէմ պատերազմելու՝ Գերթաս, ու Տէրը՝ քու Աստուածդ՝ զանոնք քու ձեռքդ մատնէ եւ անոնցմէ գերեվարես, 11 եթէ գերիներուն մէջէն գեղեցիկ կազմով կին մը տեսնես ու զայն հաւնելով ուզես զայն քեզի կին առնել, 12 զայն տո՛ւնդ տար. իր գլուխը թող ածիլէ եւ եղունգները կտրէ, 13 իր վրայէն գերութեան հանդերձները թող հանէ ու տունդ բնակի: Լման ամիս մը իր հօր ու մօր համար թող լայ. անկէ ետք անոր մտիր եւ անոր ամուսինը եղիր, ան ալ՝ քու կինդ թող ըլլայ: 14 Եթէ անկէ չախորժիս, զայն ազա՛տ արձակէ. բայց բնաւ դրամի համար մի՛ ծախեր զայն, ո՛չ ալ ծառայ դարձուր, որովհետեւ լլկեցիր զայն»:

ԱՆԴՐԱՆԻԿԻՆ ԺԱՌԱՆԳՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

15 «Եթէ մարդ մը երկու կին ունենայ՝ մէկը սիրելի ու միւսը ատելի, եւ անոնք որդիներ ծնանին անոր, թէ՛ սիրելին, թէ՛ ալ ատելին, եթէ անդրանիկ որդին ատելի կնոջմէն ծնած է, 16 իր ունեցածը որդիներուն է բաժնելու օրը պիտի չկարենայ սիրելիին որդին անդրանիկ նկատել ատելիին որդիին առջեւ, որ անդրանիկն է. 17 հապա ատելիին որդին անդրանիկ ճանչնալով՝ իր ամբողջ ունեցածէն երկու բաժին պիտի տայ անոր. որովհետեւ ա՛ն է իր կորովին սկիզբը, անո՛րն է անդրանկութեան իրաւունքը»:

ԱՆՆԱԶԱՆԴ ԶԱԻԱԿԻՆ ՄԱՍԻՆ

18 «Եթէ մարդ մը ապստամբ եւ անհնազանդ որդի մը ունենայ, որ իր հօր խօսքը մտիկ չ'ըներ, ո՛չ ալ իր մօր խօսքը, ու երբ զինք խրատեն՝ անոնց չի հնազանդիր, 19 անոր հայրն ու մայրը զայն թող բռնեն եւ դուրս հանեն՝ իր քաղաքին երէցներուն քով, իր բնակած տեղին դուռը, 20 ու իր քաղաքին երէցներուն ըսեն. “Մեր այս որդին ապստամբ եւ անհնազանդ է, մեր խօսքը մտիկ չ'ըներ, որկրամուլ ու արբեցող է”: 21 Հետեւաբար անոր քաղաքին բոլոր մարդիկը թող քարկոծեն զայն, որպէսզի մեռնի. այսպէս՝ չարութիւնը քու մէջէդ պիտի բնաջնջես, եւ ամբողջ Իսրայէլը լսելով պիտի վախնայ»:

ԶԱՆԱԶԱՆ ՕՐԷՆՔՆԵՐ

22 «Եթէ մարդ մը մահուան արժանի մեղք մը գործեր է, զայն մեռցնելու համար ծառէ՛ մը կախէ: 23 Անոր ժմարմինը ծառին վրայ թող չմնայ գիշերը, հապա ա՛նպատճառ նո՛յն

^ա Եբբ.՝ դուրս ելլես

^բ Եբբ.՝ ժառանգել տալու

^բ Եբբ.՝ քովը գտնուածէն

^բ Եբբ.՝ քարերով քարկոծեն

^գ Եբբ.՝ դիակը

օրը թաղէ զայն – որովհետեւ կախուածը Աստուծոյ անէծքն է –, որպէսզի հողդ չպղծես, որ Տէրը՝ քու Աստուածդ քեզի կու տայ՝ ժառանգելու համար»:

22

«Երբ տեսնես թէ եղբօրդ եզը կամ ոչխարը **իր ճամբայէն** խոտորած է, անոնցմէ մի՛ թաքնուիր. անպատճառ զանոնք եղբօրդ վերադարձուր: **2** Բայց եթէ եղբայրդ քու մօտդ չէ, կամ գինք չես ճանչնար, տո՛ւնդ «տար զայն, ու մինչեւ որ եղբայրդ զայն պահանջէ՝ քովդ թող ^բմնայ. յետոյ զայն իրե՛ն վերադարձուր: **3** Անոր իշո՛ւն նոյնպէս ըրէ. անոր հանդերձի՛ն ալ այդպէս ըրէ: Նաեւ եղբօրդ ամէն կորսուած բանին,– որ ինք կորսնցուցած է եւ դուն կը գտնես,– նո՛յնպէս ըրէ. չես կրնար թաքնուիլ:

4 Երբ տեսնես թէ եղբօրդ էջը կամ իր եզը ճամբային վրայ ինկած են, անոնցմէ մի՛ թաքնուիր. **անպատճառ**՝ օգնէ՛ իրեն՝ որ **զանոնք** վերցնէ՛»:

5 Կնոջ մը վրայ «այր մարդու»՝ ^ահագուստ թող չըլլայ, ո՛չ ալ այր մարդ մը կնոջ հանդերձ հագնի. որովհետեւ ո՛վ որ ասոնք կ'ընէ, Տէրոջ՝ քու Աստուծոյդ **առջեւ** գարշելի է:

6 Եթէ առջեւդ՝ ճամբան, ծառի մը վրայ կամ գետինին վրայ, թռչնազգիի մը բոյնին հանդիպիս՝ ձագերով կամ հաւկիթներով, ու մայրը ձագերուն կամ հաւկիթներուն վրայ նստած ըլլայ, մայրը **իր** ձագերուն հետ մի՛ առներ: **7** **Անպատճառ** մայրը արծակէ եւ ձագերը քեզի առ, որպէսզի քեզի բարիք ըլլայ եւ օրերդ երկար ըլլան:

8 Երբ նոր տուն մը կառուցանես, տանիքիդ **չորս կողմը** շրջապատ մը շինէ, որպէսզի մէկը անկէ **վար** չիյնայ ու ^գտունդ արիւնի պարտական չըլլայ՝»:

9 Այգիիդ մէջ ^դայլեւայլ սերմեր՝ մի՛ ցաներ, որպէսզի ցանած սերմիդ ^եարդիւնքը եւ այգիիդ բերքը ^բչարբացուին: **10** Եզ մը ու էջ մը միասին մի՛ **գործածեր՝ երկիրը** հերկելու:

11 Բուրդով եւ վուշով միասին **գործուած** այլախառն հանդերձ մի՛ հագնիր:

12 Հագած հանդերձիդ չորս ծայրերը ծոպեր շինէ դուն քեզի»:

ՍԵՆԱՅԻՆ ՄԱՔՐՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ ՕՐԷՆՔՆԵՐ

13 «Եթէ մարդ մը կին առնէ եւ անոր մտնելէն ետք զայն ատէ, **14** եւ անոր դէմ **զրպարտութեան** խօսքերու առիթ տալով՝ զայն ^զանուանարկէ ու ըսէ. «Ես այս կինը առի,

^ա Եբբ.՝ հաւաքէ

^բ Եբբ.՝ ըլլայ

^գ Եբբ.՝ իրեն հետ կանգնեցուր

^դ Եբբ.՝ գօրաւոր մարդու

^ե Եբբ.՝ առարկայ

^զ Եբբ.՝ տունիդ վրայ արիւն չդնես

^է Եբբ.՝ երկու տեսակ

^բ Եբբ.՝ լիութիւնը

^բ Ոմանք՝ չպղծուին

^զ Եբբ.՝ անունը գէշ հանէ

բայց երբ անոր մերձեցայ՝ զայն կոյս չգտայ¹, 15 երիտասարդուհիին հայրն ու մայրը երիտասարդուհիին կուսութեան **նշանը** թող առնեն եւ քաղաքին երէցներուն **առջեւ** հանեն՝ **քաղաքին** դուռը: 16 երիտասարդուհիին հայրը երէցներուն թող ըսէ. “Իմ աղջիկս այս մարդուն կին տուի, ու զայն կ’ատէ. 17 ահա՛ **անոր դէմ զրպարտութեան** խօսքերու առիթ կու տայ՝ ըսելով. “Ես քու աղջիկդ կոյս չգտայ”. բայց ահա՛ իմ աղջիկիս կուսութեան **նշանը**². եւ լաթը քաղաքին երէցներուն առջեւ թող փռեն: 18 Յետոյ այդ քաղաքին երէցները թող առնեն այդ մարդը ու ՚պատժեն զայն, 19 եւ իսրայելացի կոյս մը անուանարկելուն համար՝ անկէ հարիւր **սիկդ** արծաթ թող առնեն իբր տուգանք, ու երիտասարդուհիին հօր թող տան. ան իր կինը պիտի ըլլայ, եւ իր **կեանքին** բոլոր օրերուն մէջ պիտի չկարենայ զայն արծակել: 20 Բայց եթէ այս խօսքը ճշմարիտ է ու երիտասարդուհիին վրայ կուսութեան **նշանը** չէ գտնուեր, 21 երիտասարդուհին դուրս պիտի հանեն՝ իր հօր տան մուտքը, եւ իր քաղաքին մարդիկը ՚պիտի քարկոծեն՝ զայն՝ որպէսզի մեռնի. որովհետեւ Իսրայելի մէջ անզգամութիւն գործած է՝ իր հօր տան մէջ պռոնկելով: Այսպէս՝ չարութիւնը քու մէջէդ պիտի բնաջնջես:

22 Եթէ մէկը ^աամուսնացած կնոջ մը հետ պառկած գտնուի, երկուքն ալ պիտի մեռնին, թէ՛ **այդ** կնոջ հետ պառկող մարդը, թէ՛ ալ **այդ** կինը: Այսպէս՝ չարութիւնը Իսրայելէն պիտի բնաջնջես:

23 Եթէ կոյս երիտասարդուհի մը մարդու մը **նշանուած** ըլլայ, եւ **ուրիշ** մարդ մը քաղաքի մէջ գտնելով զայն՝ անոր հետ պառկի, 24 երկուքն ալ դուրս պիտի հանէք՝ այդ քաղաքին դուռը, ու պիտի քարկոծէք՝ զանոնք՝ որպէսզի մեռնին. երիտասարդուհին՝ քանի որ քաղաքին մէջ **ըլլալով՝** չաղաղակեց, եւ մարդը՝ քանի որ ընկերին ^ծնշանածը լլկեց: Այսպէս՝ չարութիւնը քու մէջէդ պիտի բնաջնջես:

25 Բայց եթէ մարդ մը դաշտի մէջ գտնէ **նշանուած** երիտասարդուհի մը, ու զայն բռնադատելով անոր հետ պառկի, միայն անոր հետ պառկող մարդը պիտի մեռնի. 26 երիտասարդուհիին ոչի՛նչ ըրէ: Երիտասարդուհին մահուան **արժանի** մեղք մը չունի. որովհետեւ ինչպէս մէկը իր ընկերին վրայ ^կկը յարձակի՝ եւ զայն կը մեռցնէ, այս խնդիրն ալ այնպէս է. 27 արդարեւ դաշտի մէջ գտաւ զայն ու **նշանուած** երիտասարդուհին աղաղակեց, բայց ո՛չ մէկը կար՝ զինք ազատելու համար:

28 Եթէ մարդ մը չնշանուած կոյս երիտասարդուհի մը գտնէ եւ զայն բռնելով անոր հետ պառկի, ու ^բբանը իմացուի՝, 29 անոր հետ պառկող մարդը՝ երիտասարդուհիին հօր յիսուն **սիկդ** արծաթ պիտի տայ, եւ ան իր կինը պիտի ըլլայ, քանի որ լլկեց զայն: Իր **կեանքին** բոլոր օրերուն մէջ պիտի չկարենայ զայն արծակել:

30 Մարդ մը իր ^հհօր կինը՝ թող չառնէ ու հօր քղանցքը չբանայ»:

¹ **Կամ՝** յանդիմանեն

² **Եբր.՝** քարերով պիտի քարկոծեն

^ա **Եբր.՝** ամուսինի մը ամուսնացած

^ծ **Եբր.՝** կինը

^կ **Եբր.՝** կ’ելլէ

^բ **Եբր.՝** գտնուի

^հ **Այսինքն՝** խորթ մայրը

ՏԵՐՈՋ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԷՆ ԱՐՏԱԶՍՈՒՄ

23

«Ամործիքը ճգմուած կամ առնանդամը կտրուած մարդը Տէրոջ համախմբումը պէտք չէ մտնէ: ² Պոռնկորդին Տէրոջ համախմբումը պէտք չէ մտնէ. մինչեւ անգամ անոր տասներորդ սերունդը Տէրոջ համախմբումը թող չմտնէ:

³ Ամմոնացին եւ Սովաբացին Տէրոջ համախմբումը պէտք չէ մտնեն, յաւիտեա՛ն. մինչեւ անգամ անոնց տասներորդ սերունդը Տէրոջ համախմբումը թող չմտնէ. ⁴ արդարեւ երբ դուք Եգիպտոսէն ելաք՝ ճամբային մէջ հացով ու ջուրով ձեզ չդիմաւորեցին, ու Միջագետքի Փաթուր քաղաքէն Բէովրի որդին Բաղաամը քեզի դէմ վարձեցին՝ որպէսզի քեզ անիծէ: ⁵ Բայց Տէրը՝ քու Աստուածդ՝ չուզեց Բաղաամի մտիկ ընել, հապա Տէրը՝ քու Աստուածդ՝ անէծքը քեզի համար օրհնութեան փոխեց, որովհետեւ Տէրը՝ քու Աստուածդ՝ քեզ սիրեց: ⁶ Զու կեանքիդ բոլոր օրերուն մէջ անոնց խաղաղութիւնն ու բարօրութիւնը մի՛ փնտռեր, յաւիտեա՛ն:

⁷ Եդովմայեցիէն մի՛ գարշիր, քանի որ ան եղբայրդ է: Եգիպտացիէն ալ մի՛ գարշիր, քանի որ անոր երկրին մէջ պանդուխտ էիր: ⁸ Անոնցմէ ծնած որդիներուն միայն երրորդ սերունդը Տէրոջ համախմբումը թող մտնէ»:

ԲԱՆԱԿԱՎԱՅՐԸ ՄԱՔՈՒՐ ՊԱՆԵԼ

⁹ «Երբ թշնամիներուդ դէմ բանակով դուրս ելլես, ամէն գէշ բանէ զգուշացի՛ր: ¹⁰ Եթէ ձեր մէջ մարդ մը Բերազափործութեան պատճառով մաքուր չէ, բանակավայրէն թող դուրս ելլէ. բանակավայրին մէջ թող չմտնէ, ¹¹ հապա՛ իրիկուան դէմ՝ ջուրով թող լուացուի, ու երբ արեւը մայր մտնէ՝ բանակավայրին մէջ մտնէ: ¹² Բանակավայրէն դուրս տե՛ղ մը ունեցիր, որպէսզի հոն դուրս ելլես: ¹³ Զէնքերուդ հետ ցի՛ց մը ունեցիր, որպէսզի երբ դուրսը նստիս, անով փորես ու տեսնես դառնալով կղկղանքդ ծածկես: ¹⁴ Արդարեւ Տէրը՝ քու Աստուածդ՝ բանակավայրիդ մէջ կը շրջի՝ քեզ ազատելու համար, եւ թշնամիներդ քու ձեռքդ մատնելու համար. ուստի բանակավայրդ թող մաքուր ըլլայ, որպէսզի ան վրադ անվայելուչ բան մը տեսնելով՝ քեզմէ չհեռանայ»:

ՋԱՆԱՋԱՆ ՕՐԷՆՔՆԵՐ

¹⁵ «Իր տիրոջ ձեռքը մի՛ մատներ ստրուկ մը՝ որ իր տիրոջմէն խուսափած է քու քովդ: ¹⁶ Զեզի հետ թող բնակի, ձեր մէջ, իր ընտրած տեղը՝ քաղաքներէդ մէկուն մէջ, ո՛ւր որ իրեն Գհաճելի ըլլայ. զայն մի՛ կեղեքեր:

¹⁷ Իսրայէլի աղջիկներէն Դբոզ պիտի չըլլայ, ո՛չ ալ Իսրայէլի որդիներէն՝ Եիգացեալ: ¹⁸ Որեւէ ուխտի համար Տէրոջ՝ քու Աստուծոյդ տունը մի՛ տանիր պոռնիկի վարձատրութիւնը

² Եբբ.՝ Անհարազատը, կամ՝ Խառնածինը

³ Եբբ.՝ գիշերային պատահարի

⁴ Եբբ.՝ լաւ

⁷ Եբբ.՝ վերապահուած կին (այսինքն՝ կռապաշտական պոռնկութեան վերապահուած)

⁸ Եբբ.՝ վերապահուած մարդ (այսինքն՝ կռապաշտական պոռնկութեան վերապահուած)

կամ շունի ^գհատուցումը, քանի որ Տէրոջ՝ քու Աստուծոյդ **առջեւ** երկուքն ալ գարշելի են:

19 Եղբօրդ վաշխով փոխ մի՛ տար.– դրամի վաշխ, պարէնի վաշխ, **կամ** որեւէ բանի վաշխ՝ որ փոխ կը տրուի վաշխով: **20** Օտարագգիէ՛ն վաշխ առ, բայց եղբօրմէդ վաշխ մի՛ առներ, որպէսզի Տէրը՝ քու Աստուածդ՝ քու ձեռնարկած բոլոր գործերուդ մէջ քեզ օրհնէ այն երկրին մէջ, ուր կը մտնես՝ անոր տիրանալու համար:

21 Երբ Տէրոջ՝ քու Աստուծոյդ ուխտ մը ընես, առանց ուշացնելու կատարէ՛, որովհետեւ Տէրը՝ քու Աստուածդ՝ **ա՛նպատճառ** գայն քեզմէ պիտի պահանջէ, ու ^էմեղաւոր պիտի ըլլաս՝: **22** Բայց եթէ ուխտելէ հրաժարիս, ^բմեղաւոր չես ըլլար՝: **23** Զգուշութեամբ գործադրէ շրթունքէդ ելածը, **այսինքն** յօժարակամ ընծան՝ որ բերանովդ խոստացած ես, ինչպէս որ Տէրոջ՝ քու Աստուծոյդ ուխտած ես:

24 Երբ ընկերիդ այգին մտնես, խաղո՛ղ կեր՝ ^բփափաքիդ համաձայն, ու կշտացի՛ր. բայց անօթիդ մէջ մի՛ դներ: **25** Երբ ընկերիդ հասուն ցորենին մէջ մտնես, ձեռքո՛վդ հասկերը փրցուր. բայց ընկերիդ հասուն ցորենին մանգաղ մի՛՝ ^գգարներ»:

ԱՍՈՒՍՆԱԼՈՒԾՈՒՄ ԵՒ ՎԵՐԱՍՈՒՍՆՈՒԹԻՒՆ

24

«Եթէ մէկը կին մը առնէ եւ անոր հետ ամուսնանայ, յետոյ անոր վրայ անվայելուչ բան մը գտնելով՝ ան իր աչքերուն **առջեւ** շնորհք չգտնէ, անոր ամուսնալուծումի վկայագիր մը թող գրէ, անոր ձեռքը տայ ու իր տունէն ուղարկէ: **2** Երբ ան իր տունէն ելլելով երթայ եւ ուրիշ մարդու մը **կինը** ըլլայ, **3** եթէ վերջին ամուսինն ալ գայն ատելով՝ անոր ամուսնալուծումի վկայագիր մը գրէ, անոր ձեռքը տայ ու իր տունէն ուղարկէ, կամ եթէ անոր վերջին ամուսինը – որ գայն իրեն կին առեր էր – մեռնի, **4** անոր առաջին ամուսինը – որ գայն ուղարկեր էր – պիտի չկարենայ գայն դարձեալ իրեն կին առնել՝ անոր պղծուելէն ետք. արդարեւ ատիկա Տէրոջ առջեւ գարշութիւն է, ուստի մեղանջել մի՛ տար այն երկրին՝ որ Տէրը, քու Աստուածդ, քեզի կու տայ իբր ժառանգութիւն»:

ԶԱՆԱԶԱՆ ՕՐԷՆՔՆԵՐ

5 «Նոր ^աամուսնացած մարդը զինուորութեան պիտի ^բչերթայ, եւ անոր ո՛չ մէկ ^գպաշտօն պիտի տրուի՝. տարի մը զերծ թող ըլլայ՝ որ իր տան մէջ **կենայ** ու իր առած կինը ուրախացնէ:

^գ Եբր.՝ գինը

^է Եբր.՝ մէջդ մեղք պիտի ըլլայ

^բ Եբր.՝ վրադ մեղք չ'ըլլար

^բ Եբր.՝ անձիդ

^գ Եբր.՝ երերցներ

^ա Եբր.՝ կին առած

^բ Եբր.՝ չելլէ

^գ Եբր.՝ բան վրան պիտի անցնի

6 Ո՛չ մէկը ջաղացքը կամ անոր երկանաքարը թող գրաւ առնէ, քանի որ իր ընկերին ⁷կեանքը գրաւ առած կ'ըլլայ:

7 Եթէ մարդ մը գտնուի, որ իր եղբայրներէն – Իսրայէլի որդիներէն – մէկը գողնալով զայն ծառայ դարձուցեր կամ ծախեր է, այդ գողը պիտի մեռնի. այսպէս՝ չարութիւնը քու մէջէդ պիտի բնաջնջես:

8 Զգուշացի՛ր բորոտութեան ախտէն, շա՛տ ուշադիր ըլլալով եւ գործադրելով ամէն ինչ որ Ղեւտացի քահանաները ձեզի պիտի սորվեցնեն. զգուշութեամբ գործադրեցէք ինչ որ անոնց պատուիրեր են: 9 Յիշէ՛ ինչ որ Տէրը՝ քու Աստուածդ՝ Մարիամի ըրաւ ճամբան՝ երբ Եգիպտոսէն ելաք:

10 Երբ դրացիիդ որեւէ բան փոխ տաս, անոր գրաւը առնելու համար իր տունը մի՛ մտներ. 11 Դո՛ւրսը կայնէ, ու մարդը՝ որուն փոխ կու տաս՝ գրաւը թող դուրս բերէ քեզի: 12 Եթէ այդ մարդը դժբախտ է, անոր գրաւը պահել ով մի՛ պառկիր. 13 երբ արելը մայր մտնէ՝ անպատճառ անոր գրաւը վերադարձուր, որպէսզի ան իր հանդերձով պառկի եւ քեզ օրհնէ, ու Տէրոջ՝ քու Աստուծոյդ առջեւ արդար ըլլաս՝:

14 Դժբախտ եւ աղքատ վարձկանը մի՛ հարստահարեր, քու եղբայրներէդ ըլլայ ան, թէ երկրիդ մէջ – քաղաքներուդ մէջ – եղող քու գաղթականներէդ: 15 Նո՛յն օրը վճարէ անոր վարձքը, արելը՝ «մայր չմտած» – արդարեւ ան դժբախտ է, ու իր էմտածումը անոր վրայ է՝ –, որպէսզի քեզի դէմ Տէրոջ չգոչէ, ու մեղաւոր չըլլաս՝:

16 Որդիներուն մեղքին համար հայրերը պիտի չմեռցուին, եւ հայրերուն մեղքին համար որդիները պիտի չմեռցուին. ամէն մարդ իր մեղքին համար պիտի մեռցուի:

17 Գաղթականին ու որբին իրաւունքը մի՛ ծներ. այրիին հագուստը գրաւ մի՛ առներ: 18 Յիշէ՛ թէ դուն Եգիպտոսի մէջ ստրուկ էիր, բայց Տէրը՝ քու Աստուածդ՝ քեզ անկէ ազատեց. այս պատճառով քեզի կը պատուիրեն որ այս բանը ընես:

19 Երբ արտիդ մէջ հունձքդ հնձես եւ արտին մէջ որայ մը մոռցած ըլլաս, զայն առնելու համար մի՛ վերադառնար. ան գաղթականին, որբին ու այրիին թող ըլլայ, որպէսզի Տէրը՝ քու Աստուածդ՝ ձեռքերուդ ամբողջ գործին մէջ քեզ օրհնէ: 20 Ձիթենիդ թօթուելէդ ետք՝ ոստերուն վրայ մնացածները մի՛ ժողվեր. անոնք գաղթականին, որբին եւ այրիին թող ըլլան: 21 Այգիիդ խաղողները կթելէդ ետք ճռաքաղ մի՛ ըներ. Բմնացածը գաղթականին, որբին ու այրիին թող ըլլայ: 22 Յիշէ՛ թէ Եգիպտոսի երկրին մէջ ստրուկ էիր. այս պատճառով քեզի կը պատուիրեն որ այս բանը ընես»:

25

«Երբ մարդոց միջեւ վէճ մը ըլլայ եւ Պատարանի ներկայանան, դատաւորները թող

⁷ Եբբ.՝ անձը
⁸ Եբբ.՝ քեզի արդարութիւն ըլլայ
⁹ Եբբ.՝ անոր վրայ մայր թող չմտնէ
¹⁰ Եբբ.՝ անձը անոր վրայ վերցուցած է
¹¹ Եբբ.՝ վրադ մեղք չըլլայ
¹² Եբբ.՝ անհկա
¹³ Եբբ.՝ դատաստանի

Բ. ՕՐԷՆՔԻ ԳԻՐՔԸ

դատեն զանոնք, ^բանմեղը արդարացնեն ու ^գյանցաւորը դատապարտեն: **2** Եթէ յանցաւորը ծեծի արժանի է, դատաւորը թող պառկեցնէ զայն եւ իր առջեւ ծեծել տայ զայն, անոր յանցանքին համեմատ **որոշելով հարուածներուն** թիւը: **3** Զառասուներէն ակելի զարկ թող չտայ, որպէսզի անոր ծեծը ակելցնելով եւ ասկէ ակելի շատ հարուածներով՝ եղբայրդ քու աչքիդ առջեւ չանարգուի:

4 ^դԿալի մէջ աշխատող՝ եզին դունչը մի՛ կապեր»:

ՊԱՐՏԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ ՄԵՌԱԾ ԵՂՔՕՐ ՄԸ ՀԱՆԴԷՊ

5 «Երբ եղբայրներ միասին բնակին եւ անոնցմէ մէկը առանց որդիի մեռնի, մեռնողին կինը **ընտանիքէն** դուրս՝ օտար մարդու հետ **թող չամուսնանայ**. իր տագրը անոր թող մտնէ, զայն իրեն կին թող առնէ, ու տագրի **պարտաւորութիւնը** անոր **հատուցանէ**: **6** Անոր ծնած անդրանիկ **որդին** մեռնող եղբօր անունով թող ^եկոչուի, որ անոր անունը Իսրայէլէն չջնջուի: **7** Եթէ **այդ** մարդը իր հարսը առնելէ չախորժի, իր հարսը **քաղաքին** դուռը թող բարձրանայ՝ երէցներուն քով, եւ ըսէ. «Իմ տագրս կը մերժէ Իսրայէլի մէջ իր եղբօր անունը հաստատել. տագրի **պարտաւորութիւնը** ինծի **հատուցանել** չ'ուզեր»: **8** Ապա անոր քաղաքին երէցները զայն թող կանչեն ու անոր խօսին: Եթէ ան ^զհաստատ կենալով՝ ըսէ. «Զայն առնելէ չեմ ախորժիր», **9** իր հարսը անոր թող մօտենայ երէցներուն՝ առջեւ, անոր ոտքէն կօշիկը թող հանէ եւ անոր երեսը թքնէ՝ ըսելով. «Ա՛յսպէս պիտի ըլլայ իր եղբօր տունը չկառուցանող մարդուն»: **10** Ու Իսրայէլի մէջ անոր անունը՝ «Կօշիկը հանուած մարդուն տունը» պիտի կոչուի»:

ՈՒՐԻՇ ՕՐԷՆՔՆԵՐ

11 «Երբ **երկու** մարդիկ իրարու հետ կռուին, եւ մէկուն կինը՝ իր ամուսինը ազատելու համար զայն ծեծողին ձեռքէն՝ մօտենայ ու ձեռքը երկարելով անոր ամօթոյքը բռնէ, **12** իր ձեռքը կտրէ. աչքդ **անոր վրայ** թող չխղճայ:

13 Տոպրակիդ մէջ ^բերկու տեսակ կշռաքար՝ – մեծ մը ու պզտիկ մը – մի՛ ունենար: **14** Տանդ մէջ ^գերկու տեսակ արդու՝ – մեծ մը ու պզտիկ մը – մի՛ ունենար: **15** Լիակատա՛ր եւ ճի՛շդ կշռաքար ունեցիր, լիակատա՛ր եւ ճի՛շդ արդու ունեցիր, որպէսզի օրերդ երկար ըլլան այն հողին վրայ, որ Տէրը՝ քու Աստուածդ՝ քեզի կու տայ: **16** Արդարեւ ո՛վ որ այս բաները կ'ընէ, կամ ո՛վ որ անիրաւութիւն կը գործէ, Տէրոջ՝ քու Աստուծոյդ **առջեւ** գարշելի

^բ Եբբ.՝ արդարը

^գ Եբբ.՝ ամբարիշտը

^դ Եբբ.՝ կամնող

^ե Եբբ.՝ կենայ

^զ Եբբ.՝ կայնելով

^է Եբբ.՝ աչքերուն առջեւ

^բ Եբբ.՝ կշռաքար եւ կշռաքար

^գ Եբբ.՝ արդու եւ արդու

է»:

ԱՄԱՂԵԿԱՑԻՆԵՐԸ ՄԵՌՑՆԵԼՈՒ ՀՐԱՀԱՆԳ

17 «Յիշէ՛ Ամաղէկի քեզի ըրածը ճամբան՝ Եգիպտոսէն ելած ատենդ. 18 ճամբան ի՛նչպէս քեզի հանդիպեցաւ, ու վերջամնացներդ – ետեւէդ **եկող** բոլոր տկարները – կոտորեց՝ առանց Աստուծմէ վախճալու, երբ դուն պարտասած եւ յոգնած էիր: 19 Ուստի երբ Տէրը՝ քու Աստուածդ՝ բոլոր շրջակայ թշնամիներէդ քեզ հանգստացնէ այն երկրին մէջ, որ Տէրը՝ քու Աստուածդ՝ քեզի կու տայ իբր ժառանգութիւն՝ անոր տիրանալու համար, Ամաղէկի յիշատակը երկինքի տակէն **բոլորովի՛ն** ջնջէ: Մի՛ մոռնար»:

ՀՈՒՆՉԵԻ ՄԱՏՈՒՅՈՒՄ

26

«Երբ մտնես այն երկիրը, որ Տէրը՝ քու Աստուածդ՝ քեզի կու տայ իբր ժառանգութիւն, եւ անոր տիրանաս ու հոն բնակիս, 2 ա՛ռ գետինին բոլոր պտուղներուն՝ **Երախայրիքէն**, որ Տէրոջ՝ քու Աստուծոյդ քեզի տուած երկրէն պիտի ^բժողվես, ու կողովի մը մէջ դնելով գնա՛ այն տեղը, որ Տէրը՝ քու Աստուածդ՝ պիտի ընտրէ՝ իր անունը հոն բնակեցնելու համար: 3 Այդ օրերու քահանային քով գնա՛ եւ ըսէ՛. “Այսօր Տէրոջ՝ քու Աստուծոյդ **առջեւ** կը յայտարարեմ թէ ես հասայ այն երկիրը, որուն համար Տէրը մեր հայրերուն երդում ըրեր էր՝ մեզի տալու: 4 Յետոյ քահանան կողովը ձեռքէդ առնելով՝ զայն Տէրոջ՝ քու Աստուծոյդ զոհասեղանին առջեւ թող դնէ, 5 ու դուն Տէրոջ՝ քու Աստուծոյդ առջեւ ^գվկայելով ըսէ՛. “Իմ հայրս ^դԹափառական ^եԱսորի մըն էր. Եգիպտոս իջաւ սակաւաթիւ ^զմարդոցմով, հոն պանդխտացաւ, եւ հոն մեծ, հզօր ու բազմաթիւ ազգ մը եղաւ: 6 Եգիպտացիները մեզ չարչարեցին, մեզ տառապեցուցին եւ մեզի տաժանելի ստրկութիւն պարտադրեցին: 7 Մենք ալ Տէրոջ՝ մեր հայրերուն Աստուծոյն աղաղակեցինք. Տէրը մեր ձայնը լսեց, մեր տառապանքը, մեր տաժանքն ու մեր տանջանքը տեսաւ, 8 եւ Տէրը ուժեղ ձեռքով ու երկարած բազուկով, մեծ արհաւիրքներով, նշաններով ու հրաշքներով մեզ Եգիպտոսէն հանեց, 9 մեզ այս տեղը բերաւ եւ մեզի այս երկիրը՝ կաթ ու մեղր հոսեցնող երկիրը՝ տուաւ: 10 Եւ հիմա, ո՛վ Տէր, ինծի տուած հողիդ պտուղներուն **Երախայրիքը քեզի բերի**: 11 Զանոնք Տէրոջ՝ քու Աստուծոյդ առջեւ դնելով, երկրպագէ՛ Տէրոջ՝ Աստուծոյդ առջեւ, 11 եւ ուրախացէ՛ք Տէրոջ՝ քու Աստուծոյդ քեզի ու տանդ տուած բոլոր բարիքներով, թէ՛ դուն, թէ՛ Ղեւտացին, թէ՛ ալ ձեր մէջ եղող գաղթականը:

12 Երրորդ տարին՝ տասանորդի տարի է. երբ քու բերքերուդ բոլոր տասանորդները

^ա Եբր.՝ առաջիններէն

^բ Եբր.՝ բերես

^գ Եբր.՝ պատասխանելով

^դ Եբր.՝ կորստուղ

^ե Եբր.՝ Արամացի, այսինքն՝ Սուրիացի

^զ Եբր.՝ այր մարդոցմով

^է Եբր.՝ առաջինները

հաւաքելը աւարտես, զանոնք Ղեւտացիի՛ն, գաղթականի՛ն, որբի՛ն եւ այրիի՛ն տուր, որպէսզի **անոնք ալ** քաղաքներուդ մէջ ուտեն ու կշտանան: **13** Յետոյ Տէրոջ՝ քու Աստուծոյդ առջեւ ըսէ՛. «Սուրբ բաները **բոլորովին** տունէս վերցուցի, ու զանոնք Ղեւտացիին, գաղթականին, որբին եւ այրիին տուի՝ քու ինծի հրամայած բոլոր պատուիրաններուդ համաձայն: Զու պատուիրաններդ չանտեսես ու **զանոնք** չմոռցայ: **14** Սուգիս **օրերուն** մէջ անկէ չկերայ, անմաքուր **գործածութեան** համար անկէ չվերցուցի, եւ մեռելի համար անկէ չտուի: Տէրոջ՝ իմ Աստուծոյս խօսքը մտիկ ըրի. ամէն ինչ որ ինծի պատուիրեցիր՝ անոր համաձայն ըրի: **15** Նայէ՛ երկինքէն՝ քու սուրբ բնակավայրէդ, ու օրհնէ՛ քու ժողովուրդդ՝ Իսրայէլը, եւ այն հողը՝ որ տուիր մեզի, ինչպէս մեր հայրերուն երդում ըրեր էիր, երկիր մը՝ որ կաթ ու մեղր կը հոսեցնէ»:

ՏԷՐՈՋ ՍԵՓԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴ

16 «Այսօր Տէրը՝ քու Աստուածդ՝ քեզի կը պատուիրէ որ այս կանոններն ու ղատավճիռները գործադրես. ուստի ամբողջ սիրտովդ եւ ամբողջ անձովդ պահէ ու գործադրէ զանոնք: **17** Դուն այսօր Տէրոջ յայտարարել կու տաս, որ ան քեզի Աստուած ըլլայ, դուն անոր ճամբաներէն ընթանաս, անոր կանոնները, պատուիրաններն ու ղատավճիռները պահես, եւ անոր խօսքը մտիկ ընես. **18** Տէրն ալ այսօր քեզի յայտարարել կու տայ, որ դուն իր սեփական ժողովուրդը ըլլաս – ինչպէս քեզի խոստացած էր – իր բոլոր պատուիրանները պահելով, **19** որպէսզի քեզ իր Քստեղծած բոլոր ազգերէն ժգերազանց ընէ՝ գովութեամբ, համբաւով ու պարծանքով, եւ սուրբ ժողովուրդ մը ըլլաս Տէրոջ՝ քու Աստուծոյդ, ինչպէս ինք խոստացած էր»:

ԶԱՐԵՐՈՒ ՎՐԱՅ ԳՐՈՒԱԾ ԱՍՏՈՒԾՈՅ ՕՐԷՆՆԵՆԵՐԸ

27

Մովսէս՝ Իսրայէլի երէցներուն հետ՝ ժողովուրդին պատուիրեց. «Պահեցէ՛ք այն բոլոր պատուիրանները, որ այսօր ձեզի կը հրամայեմ: **2** Երբ Յորդանանէն անցնիք Տէրոջ՝ քու Աստուծոյդ քեզի տուած երկիրը, այդ օրը մե՛ծ քարեր կանգնեցուր դուն քեզի, ու զանոնք կիրո՛վ ծեփէ: **3** Այս Օրէնքին բոլոր խօսքերը անոնց վրայ գրէ, երբ անցնիս՝ մտնելու համար այն երկիրը, որ Տէրը՝ քու Աստուածդ քեզի կու տայ, երկիր մը՝ որ կաթ ու մեղր կը հոսեցնէ, ինչպէս Տէրը՝ հայրերուդ Աստուածը քեզի խոստացաւ: **4** Ուստի երբ Յորդանանէն անցնիք, **ինչպէս** այսօր ձեզի կը պատուիրեմ՝ այս քարերը կանգնեցուցէ՛ք Գեբաղ լեռան վրայ, ու զանոնք կիրո՛վ ծեփէ: **5** Նաեւ հոն Տէրոջ՝ քու Աստուծոյդ զոհասեղան մը կառուցանէ, քարերէ **շինուած** զոհասեղան մը. անոնց երկաթ մի՛ տրուէ: **6** Տէրոջ՝ քու Աստուծոյդ զոհասեղանը Քանտա՛ջ քարերէ կառուցանէ, եւ անոր վրայ Տէրոջ՝ քու Աստուծոյդ ողջակէզներ մատուցանէ: **7** Խաղաղութեան **զոհեր** մատուցանելով՝ հո՛ն կեր ու Տէրոջ՝ քու Աստուծոյդ առջեւ ուրախացիր: **8** Այս Օրէնքին

² **Կամ՝** սովորութիւնները
³ **Երբ.**՝ ըրած
⁴ **Երբ.**՝ վեր բարձրացնէ
⁵ **Երբ.**՝ երերցնէր
⁶ **Երբ.**՝ ամբողջ

բոլոր խօսքերը քարերուն վրայ լա՛լ գրէ, բացայայտօրէն»:

9 Մովսէս՝ Ղեւտացի քահանաներուն հետ՝ ամբողջ Իսրայէլի ըսաւ. «Ո՛վ Իսրայէլ, լո՛ւն կեցիր եւ մտի՛կ ըրէ: Դուն այսօր Տէրոջ՝ քու Աստուծոյդ ժողովուրդը եղար. 10 ուստի Տէրոջ՝ քու Աստուծոյդ խօսքը մտիկ ընելով՝ գործադրէ՛ անոր պատուիրաններն ու կանոնները, որ այսօր քեզի կը հրամայեմ»:

ԱՆՇՆԱԶԱՆԴՈՒԹԵԱՆ ԱՆԷԾՔՆԵՐԸ

11 Նոյն օրը Մովսէս ժողովուրդին պատուիրեց. 12 «Երբ Յորդանանէն անցնիք, ժողովուրդը օրհնելու համար՝ Գարիզին լեռան վրայ հետեւեալները թող կայնին.— Ծմաւոն, Ղեւի, Յուդա, Իսաքար, Յովսէփ ու Բենիամին: 13 Իսկ անէծքի համար՝ Գեբաղ լեռան վրայ հետեւեալները թող կայնին.— Ռուբէն, Գադ, Ասեր, Զաբուլոն, Դան ու Նեփթալիմ:

14 Ղեւտացիները՝ Իսրայէլի բոլոր մարդոց խօսելով՝ բարձր ձայնով թող ըսեն. 15 “Անիծեա՛լ ըլլայ այն մարդը՝ որ արհեստաւորի ձեռքերու գործ եւ Տէրոջ առջեւ գարշելի եղող քանդակուած կամ “ձուլածոյ կուռք” մը կը շինէ ու ծածուկ տեղ մը կը դնէ□. եւ ամբողջ ժողովուրդը պատասխանելով՝ “ամէն□ թող ըսէ: 16 “Անիծեա՛լ ըլլայ ա՛ն՝ որ իր հայրը կամ մայրը կ’անարգէ□. եւ ամբողջ ժողովուրդը “ամէն□ թող ըսէ: 17 “Անիծեա՛լ ըլլայ ա՛ն՝ որ իր Դրացիին սահմանաքարը կը տեղափոխէ□. եւ ամբողջ ժողովուրդը “ամէն□ թող ըսէ: 18 “Անիծեա՛լ ըլլայ ա՛ն՝ որ կոյրը իր ճամբայէն կը մոլորեցնէ□. եւ ամբողջ ժողովուրդը “ամէն□ թող ըսէ: 19 “Անիծեա՛լ ըլլայ ա՛ն՝ որ գաղթականին, որբին ու այրիին իրաւունքը կը ծռէ□. եւ ամբողջ ժողովուրդը “ամէն□ թող ըսէ: 20 “Անիծեա՛լ ըլլայ ա՛ն՝ որ իր “հօր կնոջ” հետ կը պառկի, քանի որ իր հօր քղանցքը կը բանայ□. եւ ամբողջ ժողովուրդը “ամէն□ թող ըսէ: 21 “Անիծեա՛լ ըլլայ ա՛ն՝ որ որեւէ անասունի հետ կը պառկի□. եւ ամբողջ ժողովուրդը “ամէն□ թող ըսէ: 22 “Անիծեա՛լ ըլլայ ա՛ն՝ որ իր հօր աղջիկը կամ մօր աղջիկը եղող իր “քրոջ հետ կը պառկի□. եւ ամբողջ ժողովուրդը “ամէն□ թող ըսէ: 23 “Անիծեա՛լ ըլլայ ա՛ն՝ որ իր զոքանչին հետ կը պառկի□. եւ ամբողջ ժողովուրդը “ամէն□ թող ըսէ: 24 “Անիծեա՛լ ըլլայ ա՛ն՝ որ իր ընկերը ծածկաբար կը “սպաննէ□. եւ ամբողջ ժողովուրդը “ամէն□ թող ըսէ: 25 “Անիծեա՛լ ըլլայ ա՛ն՝ որ անմեղ անձ մը սպաննելու համար կաշառք կը ստանայ□. եւ ամբողջ ժողովուրդը “ամէն□ թող ըսէ: 26 “Անիծեա՛լ ըլլայ ա՛ն՝ որ այս Օրէնքին բոլոր խօսքերը չի հաստատեր, որպէսզի զանոնք գործադրէ□. եւ ամբողջ ժողովուրդը “ամէն□ թող ըսէ»:

ՇՆԱԶԱՆԴՈՒԹԵԱՆ ՕՐՇՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

(Ղեւ. 26. 3-13: Բ. Օր. 7. 12-24)

28

«Եթէ Տէրոջ՝ քու Աստուծոյդ խօսքը ուշադրութեամբ մտիկ ընելով՝ զգուշութեամբ

- Գ Եբր.՝ ձուլածոյ պատկեր
- Դ Եբր.՝ ընկերին
- Ե Այսինքն՝ խորթ մօր
- Զ Այսինքն՝ խորթ քրոջ
- Է Եբր.՝ զարնէ

գործադրես անոր բոլոր պատուիրանները, որ այսօր քեզի կը հրամայեն, Տէրը՝ քու Աստուածդ՝ երկրի բոլոր ազգերէն վեր պիտի բարձրացնէ քեզ, **2** եւ սա՛ բոլոր օրհնութիւնները վրադ պիտի գան ու քեզի պիտի հասնին, եթէ Տէրոջ՝ քու Աստուծոյդ խօսքը մտիկ ընես.– **3** քաղաքի մէջ՝ օրհնեալ, եւ դաշտի մէջ օրհնեալ պիտի ըլլաս. **4** քու որովայնիդ պտուղը, հողիդ պտուղը, անասուններուդ պտուղը, կովերուդ ծնունդն ու ոչխարներուդ բազմացումը օրհնեալ պիտի ըլլան. **5** քու կողովդ ու տաշտդ օրհնեալ պիտի ըլլան: **6** Մտած ատենդ՝ օրհնեալ, ու ելած ատենդ օրհնեալ պիտի ըլլաս: **7** Տէրը քու առջեւդ պարտութեան պիտի մատնէ քեզի դէմ կանգնող թշնամիներդ. անոնք քեզի դէմ մէկ ճամբայով դուրս պիտի ելլեն, եւ առջեւէդ եօթը ճամբայով պիտի փախչին: **8** Տէրը քու ամբարներուդ ու բոլոր ձեռնարկներուդ մէջ օրհնութիւն պիտի դրկէ քեզի, եւ Տէրոջ՝ քու Աստուծոյդ քեզի տուած երկրին մէջ պիտի օրհնէ քեզ: **9** Եթէ Տէրոջ՝ քու Աստուծոյդ հրամանները պահելով՝ անոր ճամբաներուն մէջ ընթանաս, Տէրը պիտի հաստատէ քեզ՝ իրեն սուրբ ժողովուրդ ըլլալու, ինչպէս քեզի երդում ըրաւ: **10** Երկրի բոլոր ժողովուրդները պիտի տեսնեն թէ Տէրոջ «անունով կը կոչուիս», ու քեզմէ պիտի վախնան: **11** Տէրը քու բարօրութեանդ համար յորդառատ պիտի ընէ որովայնիդ պտուղը, անասուններուդ պտուղը եւ հողիդ պտուղը՝ այն՝ երկրին վրայ, որուն համար Տէրը հայրերուդ երդում ըրաւ՝ քեզի տալու: **12** Տէրը քեզի պիտի բանայ իր բարի գանձարանը, **այսինքն՝** երկինքը, որպէսզի երկրիդ անձրեւը ժամանակին տայ, ու ձեռքիդ բոլոր գործերը օրհնէ. դուն շատ ազգերու փոխ պիտի տաս, բայց փոխ պիտի չառնես: **13** Տէրը **ժողովուրդներու** գլուխ պիտի ընէ քեզ, եւ ո՛չ թէ պոչ: Մի՛շտ վրան պիտի ըլլաս. **բնա՛լ** տակը պիտի չըլլաս, եթէ Տէրոջ՝ քու Աստուծոյդ պատուիրաններուն հնազանդիս, որ այսօր քեզի կը հրամայեն, **զանոնք** պահելով ու գործադրելով: **14** Ուրիշ աստուածներու հետեւելու համար **ու** զանոնք պաշտելու համար՝ աջ կողմ կամ ձախ կողմ մի՛ շեղիր այն բոլոր խօսքերէն, որ այսօր քեզի կը պատուիրեն»:

ԱՆՆԱԶԱՆ ԴՈՒԹԵԱՆ ՀԵՏԵԱՆՔՆԵՐԸ
(ՂԵՆ. 26. 14-46)

15 «Բայց եթէ Տէրոջ՝ քու Աստուծոյդ խօսքը մտիկ չընելով՝ զգուշութեամբ չգործադրես անոր բոլոր պատուիրաններն ու կանոնները, որ այսօր քեզի կը հրամայեն, սա՛ բոլոր անէծքները վրադ պիտի գան ու քեզի պիտի հասնին.– **16** քաղաքի մէջ՝ անիծեալ, եւ դաշտի մէջ անիծեալ պիտի ըլլաս. **17** քու կողովդ ու տաշտդ անիծեալ պիտի ըլլան. **18** քու որովայնիդ պտուղը, հողիդ պտուղը, կովերուդ ծնունդն ու ոչխարներուդ բազմացումը անիծեալ պիտի ըլլան: **19** Մտած ատենդ՝ անիծեալ, ու ելած ատենդ անիծեալ պիտի ըլլաս: **20** Տէրը քու բոլոր ձեռնարկներուդ **եւ** գործերուդ մէջ անէծք, խռովութիւն ու սաստ պիտի դրկէ քեզի՝ քու չար արարքներուդ ու զիս լքելուդ համար, մինչեւ որ շուտով բնաջնջուիս ու կորսուիս: **21** Տէրը քեզի ժանտախտը պիտի փակցնէ, մինչեւ որ քեզ սպառէ այն՝ երկրին վրայէն, ուր կը մտնես անոր տիրանալու համար: **22** Տէրը քեզ պիտի զարնէ ծիրախտով, տենդախտով, ջերմով եւ այրող տաքութեամբ, ^աերաշտով,

^ա Եբր.՝ անունը վրադ կը կոչուի
^բ Եբր.՝ գետիցին
^գ Եբր.՝ հողից
^դ Կամ՝ սուրով

խորշակահարութեամբ ու **արմտիքի** դալուկով. եւ ասոնք քեզ պիտի հետապնդեն՝ մինչեւ որ կորուսիս: **23** Գլուխիդ վրայի երկինքդ պղինձէ պիտի ըլլայ, ու տակդ եղող երկիրը՝ երկաթէ: **24** Անձրեւի տեղ՝ Տէրը փոշի եւ հող պիտի տայ քու երկրիդ. անոնք երկինքէն վրադ պիտի իջնեն՝ մինչեւ որ բնաջնջուիս: **25** Տէրը թշնամիներուդ առջեւ պարտութեան պիտի մատնէ քեզ. անոնց դէմ մէկ ճամբայով դուրս պիտի ելլես, եւ անոնց առջեւէն եօթը ճամբայով պիտի փախչիս, ու երկրի բոլոր թագաւորութիւններուն մէջ սոսկումի պիտի մատնուիս: **26** Զու դիակդ երկինքի բոլոր թռչուններուն ու երկրի գազաններուն ուսելիք պիտի ըլլայ, եւ **գանոնք**՝ վռնտող մը պիտի չըլլայ: **27** Տէրը Եգիպտոսի պալարներով, թութքով, քոստութեամբ ու եռքով պիտի զարնէ քեզ, որոնցմէ պիտի չկարենաս բուժուիլ: **28** Տէրը խելագարութեամբ, կուրութեամբ ու սիրտի սոսկումով պիտի զարնէ քեզ: **29** Ինչպէս կոյրը մթութեան մէջ **ձեռքով** կը խարխափէ, դուն ալ կէսօրին պիտի խարխափես, ու ճամբաներուդ մէջ պիտի չյաջողիս: «Ամէն ատեն» պիտի հարստահարուիս եւ յափշտակութեան ենթարկուիս, բայց **քեզ** ազատող պիտի չըլլայ: **30** Դուն կնոջ մը պիտի նշանուիս, բայց անոր հետ ուրիշ մարդ մը պիտի կառուցանես, բայց անոր մէջ պիտի չբնակիս. այգի պիտի տնկես, բայց անոր խաղողը պիտի չուտես. **31** Զու եզդ աչքի՛դ առջեւ պիտի մորթուի, բայց դուն անկէ պիտի չուտես. քու էշդ առջեւ՝ պիտի յափշտակուի, բայց քեզի պիտի չվերադարձուի. քու ոչխարներդ թշնամիներո՛ւդ պիտի մատնուին, բայց **գանոնք** ազատող պիտի չըլլայ: **32** Զու որդիներդ եւ աղջիկներդ ուրիշ ժողովուրդի պիտի մատնուին, աչքերդ պիտի տեսնեն ու ամբողջ օրը անոնց համար **ունեցած կարօտէր** պիտի նուաղիս, բայց ձեռքիդ մէջ ոյժ պիտի չըլլայ: **33** Զու հողիդ պտուղը եւ ամբողջ վաստակդ քեզի անծանօթ ժողովուրդ մը պիտի ուտէ. միայն պիտի հարստահարուիս ու ճնշուիս՝ ամէն օր: **34** Աչքերուդ տեսած բաներէն պիտի խելագարիս. **35** Տէրը քու ծունկերդ եւ սրունքներդ, ու ոտքիդ ներբանէն մինչեւ գլուխիդ գագաթը՝ շարժարալից պալարներով պիտի զարնէ, ու պիտի չկարենաս բուժուիլ: **36** Տէրը քեզ եւ վրադ նշանակած թագաւորդ պիտի տանի այնպիսի ազգի մը, որ ո՛չ դուն ճանչցած ես, ո՛չ ալ քու հայրերդ: Հոն ուրիշ աստուածներ – փայտէ ու քարէ – պիտի պաշտես, **37** եւ ապշութեան, առակի ու կատակի **առարկայ** պիտի ըլլաս այն բոլոր ժողովուրդներուն մէջ՝ ուր Տէրը քեզ պիտի տանի: **38** Արտիճ մէջ շատ սերմ պիտի քցանես, բայց քիչ **բերք** պիտի ժողվես. քանի որ մարախներդ պիտի սպառեն զայն: **39** Այգիներ պիտի տնկես ու մշակես, բայց գինին պիտի չխմես եւ **խաղողը** պիտի չժողվես. որովհետեւ ճճիները պիտի ուտեն զանոնք: **40** Զու ամբողջ հողամասիդ մէջ ձիթենիներ պիտի ունենաս, բայց իւղով պիտի չօծուիս. քանի որ ձիթապտուղներդ պիտի թափին: **41** Որդիներ ու աղջիկներ պիտի ծնանիս, բայց քուկդ պիտի չըլլան. որովհետեւ անոնք գերութեան պիտի երթան: **42** Խառնի՛ճը պիտի տիրանայ բոլոր ծառերուդ եւ հողիդ պտուղին: **43** Զու մէջդ եղող գաղթականը քեզմէ շատ վեր պիտի բարձրանայ, իսկ դուն շատ վար պիտի իջնես: **44** Ա՛ն քեզի փոխ պիտի տայ, բայց դուն անոր փոխ պիտի չտաս. ա՛ն գլուխ պիտի ըլլայ, իսկ դուն պոչ պիտի ըլլաս: **45** Այս բոլոր անէծքները վրադ պիտի գան, քեզ պիտի հետապնդեն ու

^Ե Եբր.՝ դողացնող

^Գ Եբր.՝ Բոլոր օրերը

^Կ Եբր.՝ զուգաւորուի

^Զ Եբր.՝ չար

^Բ Եբր.՝ հանես

քեզի պիտի հասնին, մինչեւ որ բնաջնջուիս. որովհետեւ Տէրոջ՝ քու Աստուծոյդ խօսքը մտիկ չըրիր, եւ քեզի հրամայած պատուիրաններն ու կանոնները չպահեցիր: **46** Անոնք քու վրադ եւ զարմիդ վրայ նշան ու հրաշք պիտի ըլլան՝ յաւիտեան:

47 Զանի ուրախութեամբ եւ ^ժյօժար սիրտով Տէրոջ՝ քու Աստուծոյդ ^իջծառայեցիր՝ ամէն բանի առատութեան մէջ, **48** անօթութեան, ծարաւի, մերկութեան ու ամէն բանի կարօտութեան մէջ պիտի ծառայես քու թշնամիներուդ՝ որ Տէրը քեզի դէմ պիտի դրկէ: Զու վիզիդ վրայ երկաթէ լուծ պիտի դնէ, մինչեւ որ քեզ բնաջնջէ: **49** Տէրը հեռուէն՝ երկրի ծայրէն՝ քեզի դէմ ազգ մը պիտի բերէ, որ արծիւի պէս կը սաւառնի. ազգ մը՝ որուն լեզուն չես հասկնար. **50** պնդերես ազգ մը, որ ծերերը պիտի չյարգէ եւ երիտասարդներուն պիտի չողորմի: **51** Ան անասուններուդ պտուղն ու հողիդ պտուղը պիտի ուտէ, մինչեւ որ բնաջնջուիս. քեզի **ոչինչ** պիտի մնայ ցորենէն, քաղցուէն, իւղէն, կովերուդ ծնունդէն ու ոչխարներուդ բազմացումէն, մինչեւ որ քեզ կորսնցնէ: **52** Ան բոլոր քաղաքներուդ մէջ քեզ պիտի պաշարէ, մինչեւ որ՝ ամբողջ երկրիդ մէջ՝ փլին բարձր եւ ամուր պարիսպներդ, որոնց վստահած ես: Զեզ պիտի պաշարէ բոլոր քաղաքներուդ մէջ, ամբողջ երկրիդ մէջ՝ որ Տէրը, քու Աստուածդ, քեզի տուաւ: **53** Պաշարումի մէջ, տուայտանքի ընթացքին՝ որուն մէջ թշնամիդ քեզ պիտի ձգէ, որովայնիդ պտուղը, Տէրոջ՝ քու Աստուծոյդ քեզի տուած որդիներուդ եւ աղջիկներուդ մի՛սը պիտի ուտես: **54** Զու մէջդ եղող փափուկ ու յոյժ քնքուշ մարդը՝ ի՞նչու աչքով պիտի նայի՝ իր եղբօր, ծոցի կնոջ եւ ի՞նչու թողուցած որդիներուն, **55** որպէսզի անոնցմէ ո՛չ մէկուն տայ իր ուտելիք որդիներուն միսէն. արդարեւ պաշարումի մէջ, տուայտանքի ընթացքին՝ որուն մէջ թշնամիդ քեզ պիտի ձգէ բոլոր քաղաքներուդ մէջ, **ուրիշ** ոչինչ պիտի մնայ իրեն: **56** Զու մէջդ եղող փափուկ եւ քնքուշ կինը, որ իր քնքշութենէն ու փափկութենէն՝ չէր փորձեր ոտքին ներբանը գետինին վրայ դնել, ծուռ աչքով պիտի նայի իր ծոցի ամուսինին, իր որդիին եւ աղջիկին, **57** սաղմընկերին **համար**՝ որ իր ոտքերուն մէջտեղէն դուրս պիտի ելլէ, ու որդիներուն **համար**՝ որ ինք պիտի ծնանի. արդարեւ պաշարումի մէջ, տուայտանքի ընթացքին՝ որուն մէջ թշնամիդ քեզ պիտի ձգէ քաղաքներուդ մէջ, ամէն բանի կարօտ ըլլալով՝ զանոնք ծածկաբար պիտի ուտէ:

58 Եթէ այս գիրքին մէջ գրուած այս Օրէնքին բոլոր խօսքերը զգուշութեամբ չգործադրես, քու Աստուծոյդ՝ Եհովայի այս փառաւոր եւ ահաւոր անունէն վախնալով, **59** Տէրն ալ ^ժարտասովոր պատուհասներով, մեծ ու երկարատեւ պատուհասներով, չարչարալից ու երկարատեւ հիւանդութիւններով **պիտի զարնէ** քեզ եւ քու զարմդ: **60** Եգիպտոսի բոլոր ախտերը, որոնցմէ դուն կը վախնաս, քու վրադ պիտի վերադարձնէ, ու անոնք քեզի պիտի փակչին: **61** Նաեւ այս Օրէնքի գիրքին մէջ չգրուած ամէն հիւանդութիւն եւ ամէն պատուհաս՝ Տէրը քու վրադ պիտի բերէ, մինչեւ որ բնաջնջուիս: **62** Դուք՝ որ երկինքի աստղերուն չափ շատ էիք՝ սակաւաթիւ Վարդիկ պիտի մնաք, քանի որ Տէրոջ՝ քու Աստուծոյդ խօսքը մտիկ չըրիր: **63** Ինչպէս Տէրը ձեզի բարիք ընելով ու ձեզ

^ժ Եբր.՝ զուարթ

^ի Այսինքն՝ չպաշտեցիր

^լ Եբր.՝ աչքը պիտի չարանայ

^խ Եբր.՝ մնացորդ

^ծ Եբր.՝ սքանչելի

^կ Եբր.՝ այր մարդիկ

բազմացնելով բերկրեցաւ ձեզի համար, նոյնպէս ձեզ կորսնցնելով եւ բնաջնջելով պիտի ուրախանայ ձեզի համար, ու պիտի խլուիք այն՝ Երկրին վրայէն, ուր **հիմա** կ'երթասս՝ անոր տիրանալու համար: **64** Տէրը բոլոր ժողովուրդներուն մէջ պիտի ցրուէ քեզ, երկրի մէկ ծայրէն մինչեւ միւս ծայրը, եւ հոն ուրիշ աստուածներ – փայտէ ու քարէ – պիտի պաշտես, որ ո՛չ դուն ճանչցեր էիր, ո՛չ ալ քու հայրերդ: **65** Այս ազգերուն մէջ անդորրութիւն պիտի չունենաս, ու ոտքիդ ներբանին հանգստավայր պիտի չըլլայ. հոն Տէրը քեզի դողացող սիրտ, աչքի նուաղում եւ անձի կսկիծ պիտի տայ: **66** Զու կեանքդ առկախ պիտի ըլլայ առջեւդ. գիշեր-ցերեկ պիտի վախնաս, ու կեանքդ ապահով պիտի չըլլայ: **67** Սիրտիդ՝ երկիւղէն եւ աչքերուդ տեսած բաներէն՝ առտուն պիտի ըսես. «Երանի՛ թէ իրիկուն ըլլար», իսկ իրիկունն ալ պիտի ըսես. «Երանի՛ թէ առտու ըլլար»: **68** Տէրը նաւերով Եգիպտոս պիտի վերադարձնէ քեզ, այն ճամբայով՝ որուն համար քեզի ըսի թէ զայն ա՛լ վերստին պիտի չտեսնես. հոն դուք ձեզ պիտի ծախէք ձեր թշնամիներուն՝ ստրուկներ եւ ստրկուհիներ ըլլալու համար, բայց գնող պիտի չըլլայ»:

ՏԵՐՈՋ ՈՒՒՏԸ ԻՍՐԱՅԷԼԻ ՆԵՏ

29

Ահա՛ւասիկ այն ուխտին խօսքերը, որ Տէրը Մովսէսի հրամայեց կնքել Իսրայէլի որդիներուն հետ՝ Մովաբի երկրին մէջ, անոնց հետ Զորեբի վրայ կնքած ուխտէն զատ:

2 Մովսէս ամբողջ Իսրայէլը կանչելով՝ անոնց ըսաւ. «Դուք տեսաք ամէն ինչ որ Տէրը ձեր աչքերուն առջեւ, Եգիպտոսի երկրին մէջ, ըրաւ Փարաւոնի, անոր բոլոր ծառաներուն եւ ամբողջ երկրին. **3** **այսինքն՝** այն մեծ փորձութիւնները, նշաններն ու մեծ հրաշքները, որ աչքերդ տեսան: **4** Սակայն Տէրը մինչեւ այսօր ձեզի չտուաւ այնպիսի սիրտ մը՝ որ հասկնաք, ո՛չ ալ աչքեր՝ որ տեսնէք, ո՛չ ալ ականջներ՝ որ լսէք: **5** Ես քառասուն տարի անապատին մէջ ձեզի քալել տուի. ձեր հանդերձները չմաշեցան ձեր վրայ, ու կօշիկդ չմաշեցաւ ոտքիդ վրայ: **6** Հաց չկերաք, եւ գինի կամ օղի չխմեցիք, որպէսզի գիտնաք թէ ե՛ս եմ Տէրը՝ ձեր Աստուածը: **7** Երբ այս տեղը հասաք, Եսեբոնի Սեհոն թագաւորն ու Բասանի Ովգ թագաւորը դուրս ելան մեր դիմաց՝ մեզի դէմ պատերազմելու. իսկ մենք զարկինք զանոնք, **8** անոնց երկիրը առինք եւ զայն Ռուբէնեաններուն, Գադեաններուն ու Մանասէի կէս տոհմին տուինք իբր ժառանգութիւն: **9** Ուստի այս ուխտին խօսքերը պահեցէ՛ք եւ գործադրեցէ՛ք, որպէսզի ձեր բոլոր գործերուն մէջ յաջողիք:

10 Այսօր դուք բոլորդ Տէրոջ՝ ձեր Աստուծոյն առջեւ կը կայնիք – ձեր Բտոհմերուն գլխաւորները՝, երէցները, ոստիկաններն ու ամբողջ Իսրայէլի մարդիկը, **11** ձեր մանուկները, կիները, եւ բանակիդ մէջ եղող գաղթականդ, փայտահատէդ մինչեւ՝ ջրկիրդ –, **12** մտնելու համար Տէրոջ՝ քու Աստուծոյդ ուխտին ու անոր Դերդումին մէջ, որ այսօր Տէրը՝ քու Աստուածդ՝ քեզի հետ կը կնքէ. **13** որպէսզի քեզ այսօր հաստատէ իբր իր

⁶ Եբբ.՝ հողից

⁸ Եբբ.՝ երկիւղէն՝ որով կը վախնաս

⁹ Կամ՝ ուշիմ ըլլաք

¹⁰ Եբբ.՝ ձեր գլխաւորները, ձեր տոհմերը,

¹¹ Եբբ.՝ ջուր քաշողդ

¹² Եբբ.՝ անէծքով երդումին

ժողովուրդը եւ ինք ըլլայ քու Աստուածդ, ինչպէս քեզի ըսաւ եւ ինչպէս հայրերուդ՝ Աբրահամի, Իսահակի ու Յակոբի երդում ըրաւ: **14** Այս ուխտը եւ այս երդումը միայն ձեզի հետ չեմ կնքեր, **15** հապա այսօր մեզի հետ Տէրոջ՝ մեր Աստուծոյն առջեւ հոս կայնողներուն հետ, եւ այսօր մեզի հետ հոս չեղողներուն հետ ալ. **16** (արդարեւ դուք գիտէք թէ ի՛նչպէս բնակեցանք Եգիպտոսի երկրին մէջ, եւ ի՛նչպէս անցանք այն ազգերուն մէջէն՝ ուր դուք անցաք, **17** ու տեսաք անոնց քով եղած անոնց պղծութիւնները, եւ անոնց փայտէ, քարէ, արծաթէ ու ոսկիէ չաստուածները.) **18** որպէսզի ձեր մէջ չըլլայ մարդ մը, կամ կին մը, կամ գերդաստան մը, կամ տոհմ մը, որ իր սիրտը այսօր Տէրոջմէն՝ մեր Աստուծմէն հեռացնելով՝ երթայ այդ ազգերուն աստուածները պաշտէ. որպէսզի ձեր մէջ թոյն եւ օշինդր արտադրող արմատ մը չըլլայ: **19** Այս անէծքին խօսքերը լսելէն ետք՝ եթէ **մէկը** սիրտին մէջ ինքզինք օրհնելով ըսէ. “Խաղաղութիւն պիտի ունենամ, թէեւ սիրտիս կամակորութեամբ ընթանամ, ծարաւին վրայ յագեցում անելցնելով, **20** Տէրը անոր պիտի չներէ. հապա այն ատեն Տէրոջ բարկութիւնն ու նախանձախնդրութիւնը այդ մարդուն դէմ պիտի ^բբորբոքին, այս գիրքին մէջ գրուած բոլոր անէծքները անոր վրայ պիտի ^գդիզուին, եւ Տէրը անոր անունը երկինքի տակէն պիտի ջնջէ: **21** Տէրը զայն Իսրայէլի բոլոր տոհմերէն պիտի զատէ՝ անոր վրայ չարիք **բերելու** համար, այս Օրէնքի գիրքին մէջ գրուած ուխտին բոլոր անէծքներուն համաձայն: **22** Ուստի յաջորդ սերունդը – **այսինքն՝** ձեզմէ ետք ելլող ձեր որդիները – ու հեռաւոր երկրէ եկող օտարազգին պիտի ըսեն, երբ տեսնեն այդ երկրին պատուհասները եւ անոր հիւանդութիւնները՝ որոնցմով Տէրը զայն պիտի զարնէ, **23** ու **երբ տեսնեն թէ** անոր ամբողջ ^գգետինը ծծումբ, աղ եւ այրած ըլլալով՝ սերմանուած չէ, [՞]ոչինչ կը բուսնի”, ո՛չ ալ որեւէ բոյս անոր մէջ կ’աճի, – Սողոմի, Գոմորի, Ադմայի ու Սեբոյիմի կործանումին պէս, որոնք Տէրը իր բարկութեամբ եւ ցասումով կործանեց, – **24** **նաեւ** բոլոր ազգերը պիտի ըսեն. “Ինչո՞ւ Տէրը այս երկրին այսպէս ըրաւ. ինչո՞ւ այս մեծ բարկութիւնը բորբոքեցաւ: **25** **Անոնց** պիտի ըսեն. “Որովհետեւ անոնք լքեցին Տէրոջ՝ իրենց հայրերուն Աստուծոյն ուխտը, որ անոնց հետ կնքեր էր՝ զանոնք Եգիպտոսի երկրէն հանած ատեն, **26** ու զացին ուրիշ աստուածներ պաշտեցին եւ անոնց երկրպագեցին, այնպիսի աստուածներ՝ որ **բնաւ** չէին ճանչնար ու **Տէրը** բաժին տուած չէր իրենց: **27** Ուստի Տէրոջ բարկութիւնը այդ երկրին դէմ բորբոքեցաւ, որպէսզի այս գիրքին մէջ գրուած բոլոր անէծքները անոր վրայ բերէ: **28** Տէրը բարկութեամբ, ցասումով ու մեծ զայրոյթով զանոնք իրենց հողէն խլելով՝ ուրիշ երկիր մը նետեց, ինչպէս այսօր **կը տեսնուի**: **29** Ծածուկ բաները Տէրոջ՝ մեր Աստուծոյն կը պատկանին, բայց յայտնուած բաները մեզի ու մեր որդիներուն **տրուած** են յաւիտեան, որպէսզի այս Օրէնքին բոլոր խօսքերը գործադրենք»:

ՎԵՐԱՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՕՐՀՆՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ

30

«Երբ այս բոլոր բաները՝ որ առջեւդ դրի, թէ՛ օրհնութիւնը եւ թէ՛ անէծքը, քու վրայդ

^բ Եբբ.՝ մխան

^գ Եբբ.՝ պառկին

^գ Եբբ.՝ երկիրը

[՞] Եբբ.՝ չի բուսցներ

գան, ու դուն **անոնց մասին**՝ մտածես այն բոլոր ազգերուն մէջ՝ ուր Տէրը, քու Աստուածդ, քեզ պիտի աքսորէ, **2** եւ Տէրոջ՝ քու Աստուծոյդ վերադառնաս ու ամբողջ սիրտովդ եւ ամբողջ անձովդ անոր խօսքը մտիկ ընես, թէ՛ դուն եւ թէ քու որդիներդ, այսօր քեզի տուած բոլոր պատուէրներու համաձայն, **3** Տէրը՝ քու Աստուածդ՝ քեզ գերութենէդ պիտի վերադարձնէ, վրադ պիտի գթայ, ու դարձեալ պիտի հաւաքէ քեզ այն բոլոր ժողովուրդներէն, որոնց մէջ Տէրը՝ քու Աստուածդ՝ քեզ ցրուեր էր: **4** Նոյնիսկ եթէ մինչեւ երկինքին ծայրը աքսորուած ըլլաս, Տէրը՝ քու Աստուածդ՝ քեզ անկէ պիտի հաւաքէ, քեզ անկէ պիտի բերէ. **5** Տէրը՝ քու Աստուածդ՝ քեզ պիտի վերադարձնէ այն երկիրը, որուն հայրերդ տիրացած էին. դուն անոր պիտի տիրանաս, եւ քեզի բարիք ընելով՝ քեզ հայրերէդ աւելի պիտի բազմացնէ: **6** Տէրը՝ քու Աստուածդ՝ պիտի թլփատէ սիրտդ ու զարմիդ սիրտը, որ Տէրը՝ քու Աստուածդ՝ ամբողջ սիրտովդ եւ ամբողջ անձովդ սիրես, որպէսզի ապրիս: **7** Տէրը՝ քու Աստուածդ՝ այս բոլոր անէծքները թշնամիներուդ վրայ պիտի դնէ, քեզ ատողներուն եւ հալածողներուն վրայ, **8** իսկ դուն պիտի վերադառնաս, Տէրոջ խօսքը մտիկ պիտի ընես ու գործադրես անոր բոլոր պատուիրանները՝ որ այսօր քեզի կը հրամայեմ: **9** Տէրը՝ քու Աստուածդ՝ յորդառատ պիտի ընէ ձեռքերուդ բոլոր գործերը, որովայնիդ պտուղը, անասուններուդ պտուղն ու հողիդ պտուղը՝ քու բարիքիդ համար. արդարեւ Տէրը բարիք ընելով դարձեալ պիտի բերկրի քեզի համար, ինչպէս հայրերուդ համար բերկրեցաւ, **10** երբ Տէրոջ՝ քու Աստուծոյդ խօսքը մտիկ ընես եւ այս Օրէնքի գիրքին մէջ գրուած անոր պատուիրաններն ու կանոնները պահես, ամբողջ սիրտովդ եւ ամբողջ անձովդ Տէրոջ՝ քու Աստուծոյդ վերադառնալով:

11 Արդարեւ այս պատուիրանը՝ որ այսօր քեզի կը հրամայեմ, քեզի խրթին չէ, ո՛չ ալ **քեզմէ** հեռու: **12** Ան երկինքը չէ, որ ըսես. «Մեզի համար ո՞վ պիտի բարձրանայ երկինքը եւ զայն մեզի բերէ, որպէսզի լսենք ու գործադրենք»: **13** Ան ծովուն միւս կողմն ալ չէ, որ ըսես. «Մեզի համար ո՞վ պիտի անցնի ծովուն միւս կողմը եւ զայն մեզի բերէ, որպէսզի լսենք ու գործադրենք»: **14** Հապա այս խօսքը քեզի շատ մօտ է, բերանիդ եւ սիրտիդ մէջ է, որպէսզի զայն գործադրես:

15 Նայէ՛, ես այսօր կեանքն ու բարիքը, մահն ու չարիքը առջեւդ դրի: **16** Արդարեւ այսօր քեզի կը պատուիրեմ որ Տէրը՝ քու Աստուածդ սիրես, անոր ճամբաներէն ընթանաս, եւ անոր պատուիրանները, կանոններն ու Բնաստավճիռները պահես, որպէսզի ապրիս եւ բազմանաս, ու Տէրը՝ քու Աստուածդ՝ քեզ օրհնէ այն երկրին մէջ, ուր կ'երթաս՝ անոր տիրանալու համար: **17** Բայց եթէ քու սիրտդ հեռացնես ու չհնազանդիս, հապա մոլորելով ուրիշ աստուածներու երկրպագես եւ զանոնք պաշտես, **18** այսօր ձեզի կ'իմացնեմ թէ անշո՛ւշտ պիտի կորսուիք, ու ձեր օրերը երկար պիտի չըլլան այն Գերկրին վրայ, ուր մտնելու եւ անոր տիրանալու համար Յորդանանէն կ'անցնիք: **19** Այսօր երկինքն ու երկիրը վկայ կը կանչեմ ձեզի **դէմ**, թէ կեանքն ու մահը, օրհնութիւնն ու անէծքը ձեր առջեւ դրի: Ուրեմն կեանքը ընտրէ՛ որ ապրիս,– դուն եւ քու զարմդ,– **20** Տէրը՝ քու Աստուածդ սիրելով, անոր խօսքը մտիկ ընելով ու անոր յարելով,– որովհետեւ ա՛ն է քու կեանքդ եւ օրերուդ երկարութիւնը,– որպէսզի բնակիս այն հողին վրայ, որուն համար Տէրը հայրերուդ՝ Աբրահամի, Իսահակի ու Յակոբի երդում ըրաւ՝ անոնց տալու»:

ՅԵՍՈՒ ԿԸ ՅԱԶՈՐԴԷ ՄՈՎՍԷՍԻ

^ա Եբր.՝ սիրտիդ մէջ դարձնես

^բ Կամ՝ սովորութիւնները

^գ Եբր.՝ հողին

31

Մովսէս գնաց եւ ամբողջ Իսրայէլի սա՛ խօսքերը հաղորդեց՝ 2 անոնց ըսելով. «Ես այսօր հարիւր քսան տարեկան եմ: Ա՛յ չեմ կրնար ելլել ու մտնել, եւ Տէրը ինձի ըսաւ. “Դուն այս Յորդանանէն պիտի չանցնիս”³: Տէրը՝ քու Աստուածդ՝ ի՛նք առջեւէդ պիտի անցնի, ի՛նք առջեւէդ այս ազգերը պիտի բնաջնջէ, ու դուն անոնց երկրին պիտի տիրանաս: Տէրոջ ըսածին համաձայն՝ Յեսու՛ն առջեւէդ պիտի անցնի: 4 Տէրը անոնց այնպէս պիտի ընէ, ինչպէս Ամորհացիներու Սեհոն եւ Ովգ թագաւորներուն ու անոնց երկրին ըրաւ՝ զանոնք բնաջնջելով: 5 Տէրը զանոնք ձեր ձեռքը պիտի մատնէ, որպէսզի ձեզի հրամայած բոլոր պատուիրաններուս համաձայն ընէք անոնց: 6 Ուժովցէ՛ք ու քա՛ջ եղէք, մի՛ վախճաք եւ անոնցմէ մի՛ ահաբեկիք, քանի որ Տէրը՝ քու Աստուածդ՝ ի՛նք քեզի հետ պիտի երթայ. ան քեզ երեսի վրայ պիտի չթողու ու քեզ պիտի չլքէ»:

7 Յետոյ Մովսէս Յեսուն կանչեց եւ ամբողջ Իսրայէլի “առջեւ անոր ըսաւ. «Ուժովցի՛ր ու քա՛ջ եղի՛ր. արդարեւ այս ժողովուրդին հետ դո՛ւն պիտի մտնես այն երկիրը, որուն համար Տէրը անոնց հայրերուն երդում ըրաւ՝ անոնց տալու. դո՛ւն զայն ժառանգել պիտի տաս անոնց: 8 Նոյնիմքն Տէ՛րն է որ առջեւէդ կ’երթայ. ի՛նք քեզի հետ պիտի ըլլայ. քեզ երեսի վրայ պիտի չթողու եւ քեզ պիտի չլքէ: Մի՛ վախճար ու մի՛ գարհուրի՛ր»:

ՕՐԷՆԸ՝ ՈՐ ՊԻՏԻ ԿԱՐԴԱՅՈՒԻ ԵՕԹԸ ՏԱՐԻՆ ԱՆԳԱՍ ՄԸ

9 Մովսէս այս Օրէնքը գրեց, եւ զայն Տէրոջ ուխտին տապանակը կրող Ղեւտացի քահանաներուն ու Իսրայէլի բոլոր երէցներուն յանձնեց: 10 Մովսէս անոնց պատուիրեց. «Ամէն եօթը տարուան վախճանին, թողութեան տարիին սահմանուած ատենը, Տաղաւարներու տօնին, 11 երբ ամբողջ Իսրայէլը գայ Տէրոջ՝ քու Աստուծոյդ առջեւ երեւնալու՝ անոր ընտրած տեղը, ամբողջ Իսրայէլի առջեւ այս Օրէնքը՝ կարդացէ՛ք անոնց ականջներուն: 12 ^ԳՀամախմբեցէ՛ք ժողովուրդը՝ այր մարդիկը, կիները, մանուկներն ու քաղաքներուդ մէջ եղող գաղթականները, որպէսզի լսեն, սորվելով վախճան Տէրոջմէն՝ ձեր Աստուծմէն, եւ զգուշութեամբ գործադրեն այս Օրէնքին բոլոր խօսքերը: 13 Անոնց որդիներն ալ, որ զայն չեն գիտեր, լսելով թող սորվին վախճալ Տէրոջմէն՝ ձեր Աստուծմէն, որքան ժամանակ որ ապրիք այն երկրին վրայ, որուն տիրանալու համար Յորդանանէն կ’անցնիք»:

14 Տէրը Մովսէսի ըսաւ. «Ահա՛ Եմահուան օրդ կը մօտենայ՝: Յեսու՛ն կանչէ ու Հանդիպումի վրա՛նը ներկայացէք, որպէսզի անոր պատուէր տամ»:^Ե Ուստի Մովսէս եւ Յեսու գացին ու Հանդիպումի վրանը ներկայացան: 15 Տէրը ամպի սիւնով վրանին մէջ երեւցաւ, եւ ամպի սիւնը վրանին մուտքին վրայ կեցաւ: 16 Տէրը Մովսէսի ըսաւ. «Ահա՛ դուն հայրերուդ հետ պիտի ^Գննջես, ու այս ժողովուրդը պիտի կանգնի եւ իր մտած երկրին

³ Եբր.՝ աչքերուն

^Ե Եբր.՝ կարդա՛

^Գ Եբր.՝ Համախմբէ՛

^Դ Եբր.՝ հողին

^Ե Եբր.՝ մեռնելու օրերդ կը մօտենան

^Գ Եբր.՝ պառկիս

Եօտար աստուածներուն հետ պիտի պռռնկի. զիս պիտի լքէ ու իրեն հետ կնքած ուխտս պիտի խզէ: **17** Ուստի այն օրը իմ բարկութիւնս իրեն դէմ պիտի բորբոքի. զանոնք պիտի լքեմ եւ երեսս անոնցմէ պիտի ծածկեմ: Անոնք ալ պիտի սպառին, ու շատ չարիքներու եւ տագնապներու հանդիպելով՝ այն օրը պիտի ըսեն. «Մեր Աստուածը մեր մէջ չըլլալուն համար չէ՞ որ մենք այս չարիքներուն կը հանդիպինք»: **18** Իսկ ես այն օրը երեսս բոլորովին պիտի ծածկեմ՝ անոնց գործած ամբողջ չարիքին համար, որովհետեւ ուրիշ աստուածներու դարձան: **19** Ուստի հիմա սա՛ երգը գրեցէք ձեզի համար. սորվեցո՛ւր զայն Իսրայէլի որդիներուն, դի՛ր զայն իրենց բերանը, որպէսզի այս երգը ինծի համար վկայ ըլլայ Իսրայէլի որդիներուն դէմ: **20** Արդարեւ զիրենք պիտի տանիմ այն կաթ ու մեղր հոսեցնող ^Բերկիրը, որուն համար իրենց հայրերուն երդում ըրի. սակայն ուտելէ, կշտանալէ եւ ^Քգիրնալէ **եսք**՝ իրենք ուրի՛շ աստուածներու պիտի դառնան, ու զանոնք պաշտելով՝ զիս պիտի արհամարհեն եւ իմ ուխտս խզեն: **21** Իսկ երբ շատ չարիքներու եւ տագնապներու հանդիպին, այս երգը իրենց դէմ պիտի ^Գվկայէ, որովհետեւ իրենց զարմին բերանին մէջ **ըլլալով՝** պիտի չմոռցուի: Արդարեւ գիտեմ իրենց նպատակը՝ որ այսօր **իսկ** կը գործադրեն, դեռ զիրենք չտարած այն երկիրը՝ որ երդումով **խոստացայ**»: **22** Ուստի Մովսէս նոյն օրը սա՛ երգը գրեց եւ Իսրայէլի որդիներուն սորվեցուց զայն:

23 **Տէրը** Նաւէի որդիին՝ Յեսուի պատուիրեց. «Ուժովցի՛ր եւ քա՛ջ եղիր. արդարեւ Իսրայէլի որդիները դո՛ւն պիտի տանիս այն երկիրը՝ որ երդումով **խոստացայ** անոնց, ու ես քեզի հետ պիտի ըլլամ»:

24 Երբ Մովսէս այս Օրէնքին բոլոր խօսքերը գիրքի մը մէջ գրելը ավարտեց, **25** Մովսէս Տէրոջ ուխտին տապանակը կրող Ղեւտացիներուն պատուիրեց. **26** «Այս Օրէնքին գիրքը առէ՛ք ու զայն դրէ՛ք Տէրոջ՝ ձեր Աստուծոյն ուխտի տապանակին քով, որպէսզի ան հոն ըլլայ իբր վկայ քեզի դէմ. **27** քանի որ ես քու ըմբոստութիւնդ եւ պարանոցիդ խստութիւնը գիտեմ: Ահա՛ այսօր, երբ ես տակաւին ողջ եմ ձեզի հետ, դուք Տէրոջ դէմ կ'ընդվզիք. ա՛լ ո՛րչափ աւելի՝ իմ մեռնելէս ետք: **28** Ձեր տոհմերուն բոլոր երէցներն ու ձեր ուստիկանները իմ առջեւս համախմբեցէ՛ք, որպէսզի սա՛ խօսքերը հաղորդեմ անոնց ականջներուն, եւ երկինքն ու երկիրը վկայ կանչեմ անոնց **դէմ**: **29** Արդարեւ գիտեմ թէ իմ մեռնելէս ետք դուք **անշուշտ** պիտի ապականիք, ձեզի պատուիրած ճամբայէս պիտի շեղիք եւ վերջին օրերը չարիքներու պիտի հանդիպիք. որովհետեւ Տէրոջ ^Իառջեւ չարիք պիտի գործէք, ու ձեր ձեռքերուն գործերով զայն պիտի գրգռէք»: **30** Ուստի Մովսէս սա՛ երգին բոլոր խօսքերը հաղորդեց Իսրայէլի ամբողջ համախմբումին ականջներուն.

ՄՈՎՍԷՍԻ ԵՐԳԸ

32

«Ո՛վ երկինք, ունկնդրէ՛ որ խօսիմ,
Ու երկիրը բերանիս խօսքերը թող մտիկ ընէ:

2 Իմ ուսուցումս անձրեւի պէս պիտի կաթի,

^Ե Կամ՝ օտարագրիներու
^Բ Եբբ.՝ հողը
^Ք Եբբ.՝ պարարտանալէ
^Գ Եբբ.՝ պատասխանէ իբր վկայ
^Ի Եբբ.՝ աչքերուն

Բ. ՕՐԷՆՔԻ ԳԻՐՔԸ

- Իմ խօսքս ցօղի պէս պիտի իջնէ,
Շաղի պէս՝ դալարի վրայ,
Եւ տարափներու պէս՝ բոյսի վրայ,
- 3** Զանի որ Տէրոջ անունը պիտի հռչակեմ.
Մեր «Աստուածը մեծարեցէ՞ք»:
- 4** Ի՛նք է Վէմը. իր գործը անթերի է,
Որովհետեւ իր բոլոր ճամբաները ^բարդար են:
Աստուած հաւատարիմ է, ու անհրաւութիւն չունի.
Ան արդար եւ ուղիղ է:
- 5** **Իսկ** անոնք ապականեցան. անոնց արատը իր որդիներունը չէ.
Ծուռ ու խոտորած սերունդ մըն են:
- 6** Տէրոջ ա՞յսպէս կը հատուցանէք,
Ո՛վ անգգամ եւ անմիտ ժողովուրդ.
Ան քու Հայրդ չէ՞՞, որ քեզ գնեց,
Քեզ ^գստեղծեց ու քեզ հաստատեց:
- 7** Յիշէ՛՞րհին օրերը,
Մտածէ՛ **անցած** սերունդներու տարիներուն մասին.
Հօ՛րդ հարցուր, ու քեզի պիտի պատմէ.
Երէցներո՛ւդ **հարցուր**, ու քեզի պիտի ըսեն.
- 8** Երբ Ամենաբարձրը ազգերուն տուաւ իրենց ժառանգութիւնը
Եւ Ադամի որդիները զատեց,
Ժողովուրդներուն սահմանները
Իսրայէլի որդիներուն թիւին համեմատ հաստատեց:
- 9** Արդարեւ Տէրոջ բաժինը իր ժողովուրդն է,
Յակոբն է իր ժառանգութեան վիճակը:
- 10** Զայն անբնակ երկրի մէջ,
Վայրի ոռնոցներով անապատին մէջ ^եգտաւ.
Զայն շրջապատեց, խրատեց
Եւ իր աչքի բիբին պէս պահպանեց:
- 11** Ինչպէս արծիւը իր բոյնը կ'արթնցնէ,
Կը սաւառնի իր ձագերուն վրայ,
Իր թելերը կը տարածէ, զանոնք **վրան** կ'առնէ
Ու թելերուն վրայ կը կրէ,
- 12** **Նոյնպէս ալ** Տէրը զայն առանձին առաջնորդեց.
Անոր հետ օտար աստուած չկար:
- 13** Զայն երկրին բարձր տեղերուն վրայ ^զհանեց,

^ա **Եբր.**՝ Աստուծոյն մեծութիւն տուէք

^բ **Եբր.**՝ իրաւունք

^գ **Եբր.**՝ ըրաւ

^դ **Եբր.**՝ հնադարեան

^ե **Կամ՝** հոգաց

^զ **Եբր.**՝ հեծցուց

Որպէսզի արտերուն բերքը ուտէ.
Անոր՝ ժայռէն մեղր
Եւ ապառաժէն իւղ ծծել տուաւ:

14 Կովերու կոզին ու ոչխարներու կաթը կերցուց անոր,
Պարարտ գառներու, Բասանի խոյերու եւ նոխազներու ճարպով,
Ու ցորենի՝ շնտիր ալիւրով՝:

Եւ խաղողին արիւնը՝ գինի խմեցիր:

15 Բայց ^ԵԻսրայէլ պարարտանալով աքացեց.
(Պարարտացար, հաստցար, ^Քճարպակալեցիր.)
Զինք ^Ժստեղծող Աստուածը երեսէ ձգեց
Եւ իր փրկութեան Վէմը արհամարհեց:

16 Օտար աստուածներով զայն նախանձի մղեցին,
Ու գարշութիւններով զայն գրգռեցին:

17 Դեւերուն գոհեցին՝ որ Աստուած չեն,
Իրենց չգիտցած աստուածներուն,
Նորերու, ^Իվերջերս եկողներու,
Որոնցմէ ձեր հայրերը՝ չգարհուրեցան:

18 Զեզ ծնանող Վէմը չմտաբերեցիր,
Եւ քեզ ^Խստեղծող Աստուածը մոռցար:

19 Երբ Տէրը տեսաւ՝ անարգեց,
Որովհետեւ իր որդիներն ու աղջիկները զինք գրգռեցին:

20 Ուստի ըսաւ. “Երեսս անոնցմէ պիտի ծածկեմ,
Եւ տեսնեմ թէ անոնց վախճանը ի՞նչ պիտի ըլլայ.
Որովհետեւ անոնք նենգ սերունդ մըն են,
Անհաւատարիմ որդիներ են:

21 Անոնք չաստուածներով զիս նախանձի մղեցին,
Ու իրենց սնապաշտութիւններով զիս գրգռեցին.
Ես ալ ^Ծանպիտան ժողովուրդով՝ մը զանոնք նախանձի պիտի մղեմ,
Եւ անզգամ ազգով մը զանոնք պիտի գրգռեմ:

22 Արդարեւ իմ բարկութենէս կրակ մը վառուեցաւ,
Ու մինչեւ ստորին ^Կդժոխքը պիտի այրէ,

^Է Երբ.՝ երիկամունքներուն ճարպով

^Ը Երբ.՝ Յեսուրուն, այսինքն՝ Ուղիղը

^Ք Երբ.՝ ճարպով ծածկուեցար

^Ժ Երբ.՝ ընող

^Ի Երբ.՝ մօտերս

^Լ Երբ.՝ չսահմուկեցան

^Խ Երբ.՝ երկնող

^Ծ Երբ.՝ ոչ-ժողովուրդով

^Կ Այսինքն՝ մեռած անձերու կայանը

Բ. ՕՐԷՆԸԻ ԳԻՐԸԸ

- Գետինը եւ անոր արգասիքը պիտի սպառէ,
Ու լեռներուն հիմերը պիտի բոցավառէ:
- 23** Անոնց վրայ չարիք պիտի աւելցնեմ,
Իմ նետերս անոնց վրայ **արծակելով** պիտի սպառեմ:
- 24** Անօթութեամբ պիտի հիւծիմ,
՝Տենդախտով եւ յոյժ դառն աւերումով պիտի սպառիմ,
Ու անոնց վրայ գազաններուն ակռաները
Եւ հողին վրայ սողացողներուն ժահրը պիտի ղրկեմ:
- 25** Դուրսէն սուրն ու ձներսէն ահը՝
Երիտասարդը եւ կոյսը,
Ծծկերն ու ալեհեր մարդը պիտի յափշտակեն:
- 26** Ըսի թէ զանոնք **երկրի ամէն կողմը** ցրուեմ,
Մարդոց մէջ անոնց յիշատակը դադրեցնեմ,
- 27** Սակայն թշնամիին գրգռութենէն վախցայ.
Անոնց հակառակորդները թող չանգիտանան,
Թող չըսեն. “Այս բոլորը ընողը
Մեր բարձրացած ձեռքն է, եւ ո՛չ թէ Տէրը”:
- 28** Արդարեւ անոնք անխորհուրդ ազգ մըն են,
Ու անոնց մէջ հանճար չկայ:
- 29** Երանի՛ թէ իմաստուն ըլլային, ասիկա հասկնային,
Եւ իրենց վախճանին մասին մտածէին:
- 30** Ի՞նչպէս մէկ **մարդ** հազարը կը հալածէր,
Ու երկու **մարդ** տասը հազարը կը փախցնէր,
Եթէ անոնց վէմը զանոնք չծախէր,
Եւ Տէրը զանոնք ՚չմատնէր:
- 31** Արդարեւ անոնց վէմը մեր վէմին պէս չէ,
Ու մեր թշնամիները **այս բանին** դատաւոր են.
- 32** Զանի որ անոնց որթատունկը Սողոմի՝ Վայգիէն
Եւ Գոմորի մրգաստանէն է.
Անոնց խաղողները թունաւոր խաղողներ են,
Ու անոնց ողկոյզները դառն են.
- 33** Անոնց գինին՝ վիշապներուն ժահրը
Եւ քարբերուն անգութ թոյնն է:
- 34** Ասիկա քովս պահուած,
Եւ շտեմարաններուս մէջ կնքուած չէ՞՞ արդեօք:
- 35** Իմս են վրէժխնդրութիւնն ու հատուցումը.
Անոնց ոտքը **սահմանուած** ժամանակին պիտի սահի.
Որովհետեւ անոնց ձախորդութեան օրը մօտ է,

⁶ **Կամ՝** կայծակով

⁸ **Եբբ.՝** ներքին սենեակներէն

⁷ **Եբբ.՝** չգոցէր

⁶ **Եբբ.՝** որթատունկէն

Ու անոնց համար պատրաստուածը կ'արտորայ[□]:

36 Արդարեւ Տէրը իր [՝]ժողովուրդը պիտի դատէ՝
եւ իր ծառաներուն վրայ պիտի արգահատի,
Երբ տեսնէ թէ **անոնց**¹ զօրութիւնը գացած է,
Ու ^բբանտարկուած կամ ազատ՝ չկայ:

37 Ուստի պիտի ըսէ. «Ո՞ւր են անոնց աստուածները,
Այն վէճը՝ որուն կ'ապաւինէին,

38 Անոնց զոհերուն ճարպը ուտողները
եւ թափելիք նուէրներուն գինին խմողները.
Թող կանգնին ու ձեզի օգնեն,
եւ ձեզի ծածկոյթ ըլլան:

39 Հիմա նայեցէ՛ք, որ ²միայն ե՛ս եմ՝,
Զովս ո՛չ մէկ աստուած կայ.
Ե՛ս կը մեռցնեմ ու ե՛ս կ'ապրեցնեմ,
Ե՛ս կը խոցեմ ու ե՛ս կը բուժեմ.
Ո՛չ մէկը ձեռքէս կ'ազատէ:

40 Արդարեւ ձեռքս երկինք բարձրացնելով կ'ըսեմ.
"Ես յաւիտեան կ'ապրիմ ":

41 Եթէ փայլատակող սուրս սրեմ,
Ու ձեռքս դատաստանը բռնէ,
Իմ հակառակորդներէս վրէժխնդիր պիտի ըլլամ,
եւ զիս ատողներուն պիտի հատուցանեմ:

42 Իմ նետերս արիւնով պիտի գինովցնեմ՝
Սպաննուածներուն ու գերիներուն արիւնով,
եւ իմ սուրս միս պիտի լափէ՝
Թշնամիին իշխաններուն գլուխով[□]:

43 Ո՛վ ազգեր, անոր ժողովուրդին **հետ** ցնծացէ՛ք,
Զանի որ իր ծառաներուն արիւնին վրէժը պիտի առնէ.
Իր հակառակորդներէն վրէժխնդիր պիտի ըլլայ
եւ իր **երկրին ու** ժողովուրդին քաւութիւն պիտի ընէ»:

44 Մովսէս եկաւ եւ այս երգին բոլոր խօսքերը հաղորդեց ժողովուրդին ականջներուն,
ինք ու Նաւեան Յեսու: 45 Երբ Մովսէս այս բոլոր խօսքերը ամբողջ Իսրայէլի հաղորդելը
աւարտեց, 46 անոնց ըսաւ. «Ձեր սիրտին մէջ դրէք այն բոլոր խօսքերը, որոնցմով այսօր
ձեզի կը վկայեմ, որպէսզի զանոնք ձեր որդիներուն պատուիրէք, որ այս Օրէնքին բոլոր
խօսքերը զգուշութեամբ գործադրեն: 47 Արդարեւ ասիկա ձեզի պարապ խօսք մը չէ, այլ
ան ձեր կեանքն է. այս խօսքո՛վ ձեր օրերը երկար պիտի ըլլան այն հողին վրայ, որուն
տիրանալու համար Յորդանանէն կ'անցնիք»:

[□] **Կամ՝** ժողովուրդին դատը պիտի պաշտպանէ

¹ **Երբ.**՝ ձեռքը

⁶ **Երբ.**՝ արգելափակուած կամ **ազատ** թողուած

² **Երբ.**՝ ե՛ս՝ ե՛ս եմ

ⁿ **Երբ.**՝ հողին

48 Տէրը նոյն օրը խօսեցաւ Մովսէսի՝ ըսելով. 49 «Բարձրացի՛ր այդ Աբարիմ լեռը, Մովաբի երկրին մէջ եղող Երիքովի դիմացի Նաբաւ լեռը, ու տե՛ս Զանանի երկիրը՝ որ Իսրայէլի որդիներուն իբր կալուած կու տամ: 50 Այդ բարձրացած լեռանդ վրայ պիտի մեռնիս ու ժողովուրդիդ մէջ պիտի ամփոփուիս, ինչպէս եղբայրդ Ահարոն մեռաւ Հովր լեռան վրայ եւ իր ժողովուրդին մէջ ամփոփուեցաւ. 51 որովհետեւ Իսրայէլի որդիներուն մէջ, Սինի անապատը, Կադէսի վիճաբանութեան ջուրերուն քով, ինծի հանդէպ ուխտագանգ եղաք՝ Իսրայէլի որդիներուն մէջ զիս չ՛փառաւորելով: 52 Ուստի այդ երկիրը «հեռուէն պիտի տեսնես. բայց հոն պիտի չ՛մտնես, այն երկիրը՝ որ Իսրայէլի որդիներուն կու տամ»:

ՄՈՎՍԷՍ Կ՝ՕՐՇՆԷ ԻՍՐԱՅԷԼԻ ՏՈՂՄԵՐԸ

33

Ահա՛ւասիկ այն օրհնութիւնը, որով Աստուծոյ մարդը՝ Մովսէս օրհնեց Իսրայէլի որդիները, իր մեռնելէն առաջ:

2 Ան ըսաւ.

«Տէրը Սինայէ եկաւ,
Անոնց վրայ Սէիրէ ծագեցաւ,
Փառան լեռնէն փայլեցաւ,
Ու բիրաւոր սուրբերով եկաւ.
Անոր աջ ձեռքէն Օրէնքին կրակը ելաւ անոնց համար:

3 Այո՛, ան ժողովուրդները կը սիրէ.

Բոլոր սուրբերը քու ձեռքդ են.
Անոնք քու խօսքերդ ընդունելու համար
Ոտքերուդ քով կը նստին:

4 Մովսէս մեզի տուաւ Օրէնքը,
Յակոբի համախմբումին ստացուածքը:

5 Երբ ժողովուրդին գլխաւորները
Իսրայէլի տոհմերուն հետ միաբանութեամբ հաւաքուեցան,
Ինք՝ Իսրայէլի մէջ իշխան՝ եղաւ»:

6 «Ռուբէն թող ապրի ու չ՛մեռնի,
Եւ անոր «մարդիկը փոքրաթիւ» թող չըլլան»:

7 Ահա՛ւասիկ ինչ որ Յուդայի համար ըսաւ.
«Ո՛վ Տէր, Յուդայի ձայնը մտի՛կ ըրէ,
Ու գայն իր ժողովուրդի՛ն բեր.
Անոր ձեռքերը թող բաւական ըլլան իրեն,
Եւ անոր հակառակորդներուն դէմ օգնակա՛ն եղիր»:

8 Ղեւիի համար ըսաւ.

^է Եբր.՝ չսրբացնելով

^պ Եբր.՝ դիմացէն

^ա Եբր.՝ պատուիրեց

^բ Եբր.՝ Յեսուրունի մէջ թագաւոր

^գ Եբր.՝ այր մարդիկը փոքր թիւով

Բ. ՕՐԷՆՔԻ ԳԻՐՔԸ

«Թումհմդ եւ Ուրիմդ քու բարեպաշտ **մարդուդ քով** թող ըլլան,
Որ Մասսայի մէջ փորձեցիր
Ու Մերիպայի ջուրին քով անոր հետ վիճեցար.

9 Ա՛ն որ իր հօր եւ մօր համար՝

“Ջայն չտեսայ՝ ըսաւ,
Իր եղբայրները չճանչցաւ
Ու իր որդիները չգիտցաւ.
Քանի որ անոնք քու խօսքիդ ուշադիր եղան
Եւ քու ուխտդ պահեցին:

10 Անո՛նք պիտի սորվեցնեն քու կանոններդ՝ Յակոբի,

Ու քու Օրէնքդ՝ Իսրայէլի.
Քու անշուք խունկ պիտի մատուցանեն,
Եւ քու զոհասեղանիդ վրայ՝ եողջակէզ:

11 **Ո՛վ** Տէր, օրհնէ՛ անոր ոյժը,

Ու հաւանէ՛ անոր ձեռքերուն գործին.
Անոր դէմ կանգնողներուն եւ զայն ատողներուն մէ՛ջքը կոտրէ,
Որպէսզի **ա՛լ** ոտքի չելլեն»:

12 Բենիամինի համար ըսաւ.

«Տէրոջ սիրելին իր քով ապահովութեամբ պիտի բնակի.
Աստուած զայն ամէն օր պիտի պաշտպանէ,
Եւ անոր անուերուն մէջ պիտի բնակի»:

13 Յովսէփի համար ըսաւ.

«Անոր երկիրը Տէրոջմէն թող օրհնուի
Երկինքի թանկագին **պարգեւներով**՝ ցօղով,
Ու վարը պառկող անդունդներով,

14 Արեւին **արտադրած** թանկագին բերքերով,
Եւ Էամիսներուն թանկագին արդիւնքներով,

15 Վաղեմի լեռներուն թանկագին պտուղներով՝

Ու դարաւոր բլուրներուն թանկագին **պարգեւներով,**

16 Երկրի եւ անոր լիութեան թանկագին **պարգեւներով:**

Մորենիին մէջ բնակողին բարեհաճութեամբ

Ասոնք Յովսէփի գլուխին վրայ,

Իր եղբայրներուն մէջ նուիրաբերուածին գագաթին վրայ թող գան:

17 Ան իր ցուլին առջինեկին **պէս** վայելչութիւն ունի,

Եւ իր եղջիրները քոմէջի եղջիրներուն **կը նմանին.**

Անոնցմով ժողովուրդները միասին պիտի զարնէ՝

⁷ **Եբր.**՝ ոռնգերուդ

⁸ **Եբր.**՝ ամբողջովին այրուած զոհ

⁹ **Կամ**՝ սահմաններուն

¹⁰ **Եբր.**՝ լուսիններուն

¹¹ **Եբր.**՝ գագաթով

¹² **Կամ**՝ միեղջերուի

Մինչեւ երկրի ծայրերը:
Ասո՛նք են Եփրեմի բիրաւորները,
Ասո՛նք են Մանասէի հազարաւորները»:

18 Ջաբուղոնի համար ըսաւ.

«Ուրախացի՛ր, **ո՛վ** Ջաբուղոն, երբ դուրս ելլես,
Ու դուն, **ո՛վ** Իսաքար, քու վրաններուդ մէջ:

19 Ժողովուրդները լեռը հրաւիրելով՝
Հոն արդարութեան զոհեր պիտի մատուցանեն,
Զանի որ անոնք ծովերուն առատութիւնը
Եւ աւազին մէջ թաղուած գանձերը պիտի ծծեն»:

20 Գադի համար ըսաւ.

«Գադը ընդարձակողը թող օրհնուի.
Մատակ առիւծի պէս կը կենայ,
Թեւ ու գագաթ կը բզքտէ:

21 Ան **երկրին** առաջնակարգ **մասը** իրեն ժընտրեց,
Որովհետեւ օրէնսդիրին բաժինը հո՛ն ծածկուած է.
Ու ժողովուրդին գլխաւորներուն հետ գալով՝
Տէրոջ արդարութիւնը եւ անոր դատավճիռները
Իսրայէլի ^Իհանդէպ գործադրեց»:

22 Դանի համար ըսաւ.

«Դան առիւծի ձագ է,
Ան Բասանէն պիտի ցատկէ»:

23 Նեփթաղիմի համար ըսաւ.

«Նեփթաղիմ, բարեհաճութեամբ կշտացած,
Եւ Տէրոջ օրհնութեամբ լեցուած,
Արեւմուտքին ու հարաւին թող տիրանայ»:

24 Ասերի համար ըսաւ.

«Ասեր որդիներով **թող** օրհնուի,
Իր եղբայրներուն հաճելի ըլլայ,
Եւ ոտքը իւղի մէջ թաթխէ:

25 Զու՛կ պանքներդ երկաթէ ու պղինձէ ըլլան,
Եւ քու ^Խոյժդ օրերուդ չափ ըլլայ»:

26 «^ԾԻսրայէլի Աստուծոյն պէս չկայ.

Ան քեզի օգնելու համար՝
Երկինքին վրայ կը ^Կնստի,
Եւ նօսր ամպերուն վրայ՝ իր մեծափառութեան մէջ:

^Ժ Եբբ.՝ տեսաւ

^Ի Կամ՝ հետ

^Լ Կամ՝ կօշիկներդ

^Խ Կամ՝ հանգիստդ

^Ծ Եբբ.՝ Յեսուրունի

^Կ Կամ՝ հեծնէ

27 ⁶Յաւիտենական Աստուածը **քեզի** ⁸պատսպարան է, **Անոր** յաւիտենական բազուկները ⁷**քեզի** պաշտպան են⁶։
Զանի որ թշնամիները առջեւէդ պիտի վռնտէ,
Ու պիտի ըսէ. «Բնաջնջէ՛ **զանոնք**»⁶։

28 Իսրայէլ ապահովութեամբ պիտի բնակի՝ առանձին.
Յակորբի ակը ցորենի ու քաղցուի երկրի մը մէջ պիտի ըլլայ,
Եւ անոր երկինքէն ցոյ պիտի կաթի:

29 Երանի՛ քեզի, ո՛վ Իսրայէլ. ո՞ր ժողովուրդը քեզի նման
Տէրոջմով փրկուած է:
Որովհետեւ քու օգնութեանդ վահանը
Ու մեծափառութեանդ սուրը ան է:
Թշնամիներդ՝ «քու առջեւդ պիտի քծնին»,
Եւ անոնց բարձր տեղերը պիտի կոխես»:

ՍՈՎՍԷՍԻ ՄԱՆԸ

34

Սովսէս Սովաբի դաշտերէն Նաբաւ լեռը բարձրացաւ, Փասգայի գագաթը՝ Երիքովի դիմաց, ու Տէրը անոր ցուցուց ամբողջ Գաղատի երկիրը՝ մինչեւ Դան, **2** ամբողջ Նեփթաղիմը, Եփրեմի եւ Մանասէի երկիրը, Յուդայի ամբողջ երկիրը՝ մինչեւ արեւմտեան ծովը, **3** նաեւ հարաւային կողմը, Երիքովի հովիտին դաշտը, արմաւենիներու քաղաքը, մինչեւ Սեֆովը: **4** Տէրը անոր ըսաւ. «Ահա՛ւասիկ այն երկիրը, որուն համար Աբրահամի, Իսահակի ու Յակորբի երդում ըրի՛ ըսելով. «Քու զարմիդ պիտի տամ զայն»⁶: Քու աչքերովդ տեսնել տուի քեզի, բայց դուն հոն պիտի չանցնիս»:

5 Այսպէս Տէրոջ ծառան՝ Սովսէս հոն մեռաւ, Սովաբի երկրին մէջ, Տէրոջ ⁶հրամանին համաձայն: **6** Տէրը զայն Սովաբի երկիրը՝ ձորի մը մէջ թաղեց, Բեթփէտովի դիմաց. ո՛չ մէկ մարդ անոր գերեզմանին **տեղը** գիտցաւ՝ մինչեւ այսօր: **7** Սովսէս հարիւր քսան տարեկան էր՝ երբ մեռաւ. իր աչքը մթազնած չէր եւ կենսունակութիւնը ⁸բացած չէր: **8** Իսրայէլի որդիները Սովսէսի համար երեսուն օր լացին Սովաբի դաշտերուն մէջ. ապա Սովսէսի սուգին լացի օրերը վերջացան:

9 Նաւէի որդին՝ Յեսու իմաստութեան հոգիով լեցուած էր, որովհետեւ Սովսէս իր ձեռքերը անոր վրայ դրեր էր: Ուստի Իսրայէլի որդիները անոր հնազանդեցան, եւ Տէրոջ Սովսէսի պատուիրածին համաձայն ըրին:

10 Իսրայէլի մէջ ա՛լ մարգարէ մը չելաւ Սովսէսի պէս, որովհետեւ Տէրը զինք երես առ երես ճանչցաւ. **11** Տէրը զինք Եփրատի երկիրը դրկեց բոլոր նշաններով ու հրաշքներով՝ զանոնք Փարաւոնի, անոր բոլոր ծառաներուն եւ ամբողջ երկրին առջեւ ընելու, **12** ու

⁶ Եբր.՝ Վաղեմի

⁸ Եբր.՝ բնակավայր

⁷ Եբր.՝ տակն են

⁶ Կամ՝ քեզի պիտի ստեն

⁶ Եբր.՝ բերանին

⁸ Եբր.՝ փախած

Բ. ՕՐԷՆԵԻ ԳԻՐԸԸ

Մովսէս՝ **իր** ձեռքին ամբողջ ոյժով՝ այդ ամբողջ մեծ արհաւիրքը գործադրեց ամբողջ
հսրայէլի աչքերուն առջեւ: